

KÁNTÁS BALÁZS

**POSTAI KARHATALMI
ALAKULATOK A
HORTHY-KORSZAKBAN,
1919–1939**

TANULMÁNY ÉS FORRÁSOK

**POSTAI
KARHATALMI ALAKULATOK
A HORTHY-KORSZAKBAN, 1919–1939
TANULMÁNY ÉS FORRÁSOK**

Az elektronikus forráskiadvány szerkesztője, a
források közreadója és a bevezető tanulmány
szerzője:

Dr. Kántás Balázs PhD
muzeológus, Magyar Nemzeti Bélyegmúzeum
ORCID-azonosító: 0000-0003-0927-772X

Lektorálta:

Prof. dr. Borsi-Kálmán Béla DSc
nyugalmazott egyetemi tanár, ELTE BTK

ISBN 978-615-6250-79-7

Felelős kiadó: Dr. Zsávolya Zoltán PhD

**HORTHY-KORSZAK TÖRTÉNETÉNEK
KUTATÁSÁÉRT TÁRSASÁG**
BUDAPEST, 2023

POSTAI KARHATALOM AZ 1920-AS ÉVEK MAGYARORSZÁGÁN, MAJD „UTÓDSZERVE”, A NEMZETI MUNKAVÉDELEM POSTAI SZAKÁGA

A trianoni békediktátum 1920. június 4-ei aláírásával Magyarország korábbi területének és lakosságának majdnem kétharmadát veszítette el, és körülbelül 3,3 millió magyar anyanyelvű ember rekedt az országhatárokon kívül. Noha a Magyar Királyság ezeréves történelme során mindig multinacionális állam volt, és az elcsatolt területeken élők többsége nem volt magyar nemzetiségű, a békeszerződés során az országhatárok megvonása egyáltalán nem követte a nyelvi és etnikai határokat. Számos esetben egységes tömbben élő magyar lakosságú területek is a szomszédos államokhoz kerültek.

Az államhatáron kívül rekedt magyarok a magyarlakta területeket bekebelező, szomszédos országok többségében semmiféle kisebbségi jogokkal nem rendelkeztek, aki pedig tehette (első-

sorban az erdélyi magyarok), optánsként, állampolgárságot választó/váltó személyként, többnyire teljesen elszegényedve költözött át a megcsonkított anyaország területére. Az első világháborút, forradalmakat és polgárháborút, végül jelentős területi veszteségeket és ezek nyomán hatalmas gazdasági és szociális krízist elszenvedő Magyarország kormányzatának és társadalmának érthető módon tehát a trianoni békediktátum revíziója lett az egyik vezéreszméje...

A Horthy-korszakként is ismert történelmi periódus (1919–1944) első éveiben ebből kifolyólag Magyarországon sem volt hiány irredenta eszmeiségű, jobboldali szervezetekből és ezekhez köthető félkatonai (paramilitáris) alakulatokból, amelyeket az államhoz és a haderőhöz is igen bonyolult és ellentmondásos viszony fűzött. A paramilitarizmust, paramilitáris tevékenységet és szervezeteket, melyek az első világháború utáni években Európa szinte minden államában jelen voltak, a téma nemzetközi szakirodalma többnyire úgy szokta definiálni, mint olyan katonai vagy kvázi-katonai szervezeteket és cselekményeket, amelyek kiegészítették a konvencionális katonai alakulatok működését, vagy

egyenesen azok helyébe léptek.¹ Erre némely esetben az állam kereteinek átmeneti vagy akár tartós felbomlása adott lehetőséget, más esetekben az állam maga használta fel az ilyen alakulatokat, megint másutt a katonai-félkatonai formációk a fennálló állam ellenében léptek fel.²

A paramilitarizmus, a félkatonai jellegű, fegyveres csapatok működése tehát az első világháború után jórészt a vesztes államokban, így Magyarországon is természetes jelenség volt, e tevékenység gyakorlói pedig elsődlegesen továbbra is aktív katonák vagy katonaviselt férfiak, esetleg egyéb fegyveres testületek tagjai voltak. Az ilyen jellegű katonai, olykor inkább rendőri formációk természetes módon szorosan összefonódtak az új magyar állammal, kormánnyal, illetve a vesztes államokat sújtó fegyverkezési korlátozások következtében igen korlátozott keretek között

¹ Robert GERWARTH–John HORNE, *Paramilitarizmus az első világháború után*, ford. VÁRADY Péter, in *Háború béke idején. Paramilitáris erők Európában az első világháború után*, szerk. Robert GERWARTH–John HORNE, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2017, 13–32, 13–14.

² GERWARTH–HORNE, i. m. 14.

működő – részben paramilitáris és irreguláris alakulatokból, szabadcsapatokból újrászerveződő – haderővel is. A Tanácsköztársaság 1919 nyári összeomlása után az Antanthatalmak segítségével berendezkedő jobboldali, autoriter konzervatív kormányzat még hosszú ideig csak nagy nehézségek árán tudott úrrá lenni az országban uralkodó szinte anarchisztikus állapotokon. Noha a kormánypárti, erősen konzervatív, a 19. századba visszanyúló elveket valló, és elsősorban az Osztrák–Magyar Monarchiától megörökölt társadalomszerkezet fenntartásában érdekelt politikusok elsősorban egy újabb baloldali hatalomátvételi kísérlettől féltek, a rend helyreállítását erősen akadályozták egyes, a jobboldalhoz kötődő katonai csoportok, formálisan többnyire a Nemzeti Hadsereg állományába tartozó, gyakorlatilag azonban tényleges állami kontrol nélkül tevékenykedő, önszerveződő katonai alakulatok, milíciák is, amelyeknek tagjai többek között a kommunisták, vagy legalábbis annak vélt személyek elleni politikai bosszúhadjáratuk közben súlyos, köztörvényes bűncselekményeket is elkövettek.

A különböző jobboldali milíciák, karhatalmi alakulatok, nemzetvédelmi osztagok a fehérterrornak nevezett jobboldali paramilitáris erőszakhullám,³ illetve Horthy Miklós altengernagy, a Nemzeti Hadsereg fővezérének 1920. március 1-jei kormányzóvá választása után egyébként formálisan a kormány jóváhagyásával különböző szervezeti keretek között egészen 1923-ig azért működtek segédrendőri karhatalmi formációkként, hogy a Tanácsköztársaság bukása után elejét vegyék a munkásmozgalmi szervezkedéseknek és egy esetleges újabb kommunista hatalomátvételi kísérletnek Magyarországon. Emellett az újjászerveződő haderő a vesztes államokat sújtó súlyos fegyverkezési korlátozások kijátszására is igyekezett felhasználni őket, saját kiegészítő alakulataiként tekintett rájuk már csak annál is inkább, mert a parancsnokok között sok volt a tényleges

³ A fehérterrornak nevezett magyarországi paramilitáris erőszakhullám történetéről és társadalmi aspektusairól lásd a legfrissebb szakirodalomból Bodó Béla monográfiáját: BODÓ Béla, *The White Terror. Antisemitic and Political Violence in Hungary, 1919–1921*, London, Routledge, 2019.

állományú katonatiszt, ugyanakkor viszonyuk a fennálló kormányzattal végig meglehetősen feszült és ellentmondásos volt.

Horthy Miklós altengernagy, fővezér, későbbi régens államfő és a Nemzeti Hadsereg egységeinek Budapestre történő bevonulásakor, 1919 vége felé csak a fővárosban és környékén körülbelül ötven fegyveres alakulat működött, ilyenek voltak többek között az Ébredő Magyarok Egyesületének (ÉME),⁴ a korszak befolyásos

⁴ Az Ébredő Magyarok Egyesülete az első világháború és a forradalmak utáni Magyarország legbefolyásosabb nacionalista társadalmi egyesülete volt, mely az 1920-as évek elején saját segédrendőri milíciákat, karhatalmi alakulatokat tartott fenn, és határozottan befolyásolta a pártpolitikát is. Tagjai számos hírhedt, antiszemita és irredenta indíttatású bűncselekményt, kisebb-nagyobb terrorcselekményt követtek el. Alapítói és vezetőségi tagjai között számos politikust és befolyásos katonatisztet találunk, pl. Prónay Pált, Héjjas Ivánt, vagy Gömbös Gyula későbbi miniszterelnököt. Működése csúcspontján tagsága több százezresre volt tehető, elnökei az 1920-as évek elején Szmrecsányi György, Eckhardt Tibor és Buday Dezső nemzetgyűlési képviselők voltak. Jelentősége 1923 után, a kormánypártból kiváló Magyar Nemzeti Függetlenségi Párt

radikális jobboldali, lassanként pártszerűen viselkedő társadalmi szervezetének nemzetvédelmi osztályai, az egyre inkább politikai pártszerűen megnyilvánuló egyesület félkatonai szárnya.

Gyakorlatilag állami jóváhagyással, de szinte állami kontrol nélkül működtek ezek mellett a Héjjas Iván főhadnagy, Prónay Pál alezredes vagy Ostenburg-Morawek Gyula őrnagy által vezetett tiszti különítmények (Héjjas és Prónay egyébként az ÉME vezetőségi tagjai is voltak, így

(Fajvédő Párt) megjelenésével fokozatosan, majd komolyan az 1930-as években létrejövő, részben az egyesület tagjaiból szerveződő, nyugati mintájú magyar fasiszta és nemzetiszocialista pártok megalakulásával csökkent. Az ÉME a különböző radikális jobboldali politikai pártok mellett ezzel együtt egészen 1945-ig működött. Az egyesület töredékesen fennmaradt iratanyaga a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában található: HU-MNL-OL-P 2249-7. sorozat. Ébredő Magyarok Egyesülete. Történetének első éveiről lásd: ZINNER Tibor, *Az ébredők fénykora, 1919–1923*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1989.; valamint: ZINNER Tibor, *Adatok az Ébredő Magyarok Egyesületének 1918. november – 1920. március közötti történetéhez*, Budapest Főváros Levéltára Közleményei, 1978/1, 251–284.

különítményeik és az egyesület félkatonai alakulatai között is jelentős átfedés figyelhető meg.) Létezett továbbá számos, „polgári csendőrtartalék” elnevezésű karhatalmi alakulat is, illetve a közvetve belügyminiszter irányítása alatt álló Állambiztonsági Megbízottak Országos Szervezete,⁵ mint rendszerhű civilekből szervezett politikai elhárító segédrendőri szerv, akiknek feladata a kommunistagyanús egyének megfigyelése

⁵ Az Állambiztonsági Megbízottak Országos Szervezete 1919 augusztusában alapított, polgári segédrendőri és titkosszolgálati szervezet volt, melynek a tanácsköztársaság bukása után elsődleges feladata a kommunista szervezkedések figyelése és az esetleges munkássztrájkok letörése volt. A belügyminisztérium irányítása alá tartozott, polgári ruhás, fegyvert viselő, segédrendőri munkájuk mellett polgári foglalkozásukat is tovább űző tagjainak jogosítványai nagyjából a rendőrség jogosítványainak feleltek meg. Az ÁBM 1922 októberében formálisan beolvadt a Nemzeti Munkavédelem szervezetébe, de egy ideig még igyekezett megőrizni önállóságát. Vö. *Jegyzőkönyv az ÁBM és a NMV együttműködésére vonatkozó megállapodásról*, 1922. október 2. Közli: *Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. II. A fasiszta rendszer kiépítése Magyarországon 1921–1924*, forráskiad. KARSAI Elek–NEMES Dezső, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1959, 187–188.

volt – tagjai polgári foglalkozásuk űzése mellett fegyvert viseltek, fegyverhasználati joguk pedig bizonyos körülmények között azonos volt a rendőrségével. Mindezen felül ideiglenes jelleggel volt saját létesítményi, üzembiztonsági rendőrsége a vasútnak és a postának (vasúti és postás karhatalom vagy csendőrzászlóalj/ csendőrtartalék zászlóalj, a nevük a forrásokban többféleképpen előfordul),⁶ illetve a haderő egyetemi hallgatókból (akiknek egy része egyébként első világháborús veterán és egyúttal tartalékos tiszt is volt) is szervezett kiegészítő karhatalmi, általános rendőri feladatokat ellátó alakulatokat (medikus, azaz orvosi egyetemi, műegyetemi és tudományegyetemi karhatalmi/csendőrtartalék zászlóaljak).⁷ Működött

⁶ Bővebben lásd: SUBA János, *Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920*, Rendvédelem-történeti Füzetek 2008/18, 131–142.; illetve: SUBA János, *Polgárőrség szervezése 1919–1921*, Rendvédelem-történeti Füzetek, 2018/56, 131–144.

⁷ A többnyire radikális jobboldali egyetemi hallgatókból álló egyetemi karhatalmi zászlóaljakból alakult ki később többek között a Turul Szövetség, a Horthy-korszak legnagyobb radikális jobboldali felsőoktatási diákszervezete. Lásd: KEREPESZKI Róbert, *A Turul Szövetség 1919–1945. Egyetemi*

továbbá egy egészen 1921-ig egy polgári személyekkel szemben is rendőri jogosítványokkal rendelkező – a tiszti különítményekkel egyébként ugyancsak szoros átfedésben lévő – katonai nyomozóhatóság, a Honvédelmi Minisztérium úgynevezett T-osztálya is, tehát az a furcsa helyzet állt elő, hogy a rendőrség, a csendőrség és egyéb kiegészítő karhatalmi alakulatok mellett voltaképpen a haderőnek is volt egy önálló és szerteágazó rendvédelmi apparátusa, elsősorban politikai rendészeti feladatokat ellátó rendőrsége.⁸

Ez a zavaros, ám rendvédelmi célú fegyveres testületekben igen gazdag, és mindezért rendvédelem-történeti szempontból minden-képpen érdekes időszak és a gyenge kormányzati hatalom természetesen lehetőséget adott önjelölt civilek, persze főként leszerelt, veterán katonák számára is, hogy különböző irreguláris katonai alakulatokhoz

ifjúság és jobboldali radikalizmus a Horthy-korszakban, Máriabesenyő, Attraktor Kiadó, 2012.

⁸ Bővebben a szervezet történetéről lásd: KOVÁCS Tamás, *A Honvédelmi Minisztérium „T” Szervének létrejötte és működése, avagy elhárítás és kémkedés az I. világháború végétől a bethleni konszolidációig*, Budapest, Nemzeti Közszerzői Egyetem, 2020.

csatlakozzanak, és egyúttal hatósági jogosítványokkal ruházzák fel saját magukat. A katonák tehát ebben az időben kis túlzással azt tettek, amit csak akartak, a kormányzat és a kis létszámú professzionális rendvédelmi szervek pedig nehezen léptek fel ellenük...

Az első világháború utáni politikai, gazdasági és társadalmi összeomlás, amely együtt járt az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlásával és a kirobbanó forradalmakkal és polgárhábuval, értelemszerűen az állam egyik legfontosabb szolgáltató intézményét, állami vállalatát, a Magyar Királyi Postát sem hagyta érintetlenül. A nagy állami vállalatok dolgozói közül a vasutasok a gazdasági válságnak köszönhetően sztrájkba léptek, és a sztrájk szinte értelemszerűen áterjedt a postára is. A két intézmény dolgozói között egyébként mindig is nagy szolidaritás állt fenn. A Magyar Királyi Posta a trianoni békeszerződés tragikus, igazságtalanul nagyarányú terület-elcsatolásai után végül értelemszerűen elvesztette a zágrábi, a pozsonyi, a kassai, a nagyváradi, a kolozsvári és a temesvári postaigazgatóságot,

illetve eszköz- és pénzállománya igen nagy részét is.⁹ Ugyanakkor számos postai alkalmazott menekült át a csonka Magyarországra az elcsatolt, szomszédos államok fennhatósága alá került területekről, akiknek a kiépülő új magyar állam is próbált megélhetést és lakhatást biztosítani, és igen nagy szolidaritással viszonyult hozzájuk. Végül a forradalmi és polgárháborús időszak és az óriási nehézségekkel járó helyreállítási munkák után csak az 1920-as évek közepére nagy nehézségek árán sikerült újjászervezni a magyar királyi postaszolgálatot és szolgáltatásait. Azonban az átmeneti időszakában is fontos volt, hogy a vállalat létesítményeit megvédhesse, szolgáltatásait alapszinten biztosítani tudja, illetve határon túlról rekedt területekről menekülő alkalmazottainak is valamiféle megélhetést tudjon biztosítani. E sokrétű szempontrendszer eredményezte, hogy végül a posta is megalakította a fővárosban saját félkatonai szervezetét, a létesítményi rendőrségként, üzembiztonsági alakulatként

⁹ VAJDA Endre: *A posta története*, Budapest, Közlekedési és Dokumentációs Vállalat, 1967, 360–373.

működő postai karhatalmi/csendőrtartalék zászlóaljat.

Míg a Tanácsköztársaság összeomlását követő időszakban Horthy Miklós és kormányzata még támaszkodott a különböző irreguláris katonai alakulatokra a jobboldali kormányzat hatalmának megszilárdítása érdekében, addig a fővezér államfővé történő megválasztása után a kontroll nélkül működő szabadcsapatok tevékenysége már kifejezetten súlyos károkat okozott az élet normalizálására és az ország konszolidálására törekvő politikusoknak.¹⁰ Némelyik katonai alakulat tevékenysége már lassan kifejezetten az ellen az államrend ellen irányult, amelynek

¹⁰ A Nemzeti Hadsereg tiszti különítményeiről a frissebb szakirodalomból lásd bővebben: KOVÁCS Tamás, *A Nemzeti Hadsereg és a tiszti különítmények, in Csoportosulás, lázadás és a társadalom terrorizálása. Rendészettörténeti Tanulmányok* 2., szerk. JÁMBOR Orsolya Ilona–TARJÁN G. Gábor, Budapest, Rendőrség Tudományos Tanácsa, 2019, 151–172.

helyreállítását és megvédését a működése eredetileg célozta volna.¹¹

Nem minden ilyen katonai alakulat/karhatalmi zászlóalj vette azonban ki a részét a fehérterrornak nevezett katonai erőszakhullámból, a lakosság elleni erőszakos atrocitásokból, és egy részük inkább szakmai, leginkább rendvédelmi és létesítménybiztonsági feladatokat látott el, a bennük szolgálatot teljesítő személyek pedig próbáltak tényleges és hasznos munkát végezni. Mint említettem, 1919-ben és 1920-ban az egyéb karhatalmi formációk mellett a posta és a vasút is önálló karhatalmi alakulatokat tartott fenn, amelyek az intézményei saját belső rendvédelmi szereiként funkcionáltak, noha formálisan a haderő, és a területileg illetékes katonai parancsnokság alárendeltségében működtek. E jelenség persze egészen az első világháborúig, vagy még régebbre nyúlt vissza. Nem véletlen ugyanis, hogy a nagy fegyelmezettséget és precizitást igénylő szakma

¹¹ Vö. ZINNER Tibor, *Az ébredők fénykora, 1919–1923*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1989, passim.

szinte a létezésének kezdeteitől fogva félkatonai jellegű szervezetként működött, szigorú alá-fölérendeltségi viszonyokkal, egyenruhás személyzettel – bizonyos postai tisztviselőknek még szolgálati lőfegyvere is volt (a postamesterek egyébként küldemény- és létesítményvédelmi céllal már Európa több országban korábban is viseltek lőfegyvert), és bizonyos helyzetekben a rendőrséghez és a csendőrséghez hasonló rendvédelmi jogosítványokkal is rendelkeztek a postai küldemények és szállítmányok védelme érdekében.¹² Már ekkor világossá vált a haderő, a rendvédelem és a posta, mint félkatonai jellegű állami szolgáltató intézmény igen szoros kapcsolata. Miként azt Suba János rendvédelem-történész írja hiánypótló, a Horthy-korszak első éveinek karhatalmi jellegű katonai alakulatairól szóló tanulmányában:

„Az I. világháború utáni őszirózsás forradalom és a magyarországi tanácsköztársaság meggyengítette a magyar államot, melynek az újjászervezését az ország vezetése a

¹² VAJDA Endre: *A posta története*, passim.

trianoni békediktátum létrejöttét megelőzően elkezdte. A polgári magyar állam helyreállításának fontos része volt a közrend és közbiztonság helyreállítása és fenntartása. E folyamat részét alkotta a polgárőrség létrehozása. Az állam vezetése potenciális karhatalmi erőként kívánta a milícia jellegű szervezetet kiépíteni. A szervezés 1920-ban elkezdődött és jó ütemben folyt. A trianoni békediktátum által létrehozott körülmények azonban nem tették lehetővé, illetve szükségessé a szervezet működését. Az antant ugyanis nem bizonyult szűkmarkúnak a magyar rendvédelmi testületeket illetően. Ezért a magyar kormány inkább ezeket fejlesztette abehelyett, hogy milícia rendszerű karhatalmat épített volna ki. A rendvédelmi testületek ugyanis egyben lehetőséget biztosítottak arra is, hogy azokban valamilyen formában bűjtatott katonai erőket hozzanak létre, illetve a Magyar Királyi Honvédség jövőbeni képességeinek gyarapítását biztosító szervezeti és szellemi csírákat alakítsanak ki.”¹³

¹³ Lásd bővebben: SUBA János: *A polgárőrség szervezése 1919-1921*. Rendvédelem-történeti Füzetek, 2018 (56). pp. 131–144.

<http://real.mtak.hu/93534/>, letöltés ideje: 2023. augusztus 11.

Ebből kifolyólag igen érdekes és fontos rendvédelem- és hadtörténeti tény, és a posta-, a rendvédelem- és hadtörténet szoros kapcsolódási pontjaira mutat rá jól, hogy a Horthy-korszak első éveiben postás és vasutas karhatalom is működött, amely egyszerre volt a Nemzeti Hadsereg, később, 1922-től már Magyar Királyi Honvédség névre hallgató, új magyar haderő kiegészítő, rendőri jellegű szolgálatot ellátó alakulata, illetve a vasút és a posta fegyveres biztonsági őrsege, létesítményi rendőrsége.

Ekkoriban a magyar haderő és a rendvédelmi szervek valóban nagy hasznát vették annak a ténynek, hogy a posta és a vasút a kezdetektől alapvetően félkatonai szervezetként működött, és az első világháború során is igen nagymértékben a haderő logisztikai jellegű csapatnemeként, katonai céloknak alárendelve funkcionáltak. A fennmaradt adatokból egyébként tudható, hogy a két egyetemistákból szervezett karhatalmi zászlóalj, a tudományegyetemi és a műegyetemi csendőrtartalék zászlóalj létszáma 1569 és 2020 fő volt. A vasúti karhatalmi (csendőrtartalék) zászlóaljban 620 fő teljesített

szolgálatot, míg a postai csendőrtartalék zászlóalj létszáma 2001 fő volt.¹⁴

A karhatalmi alakulatoknak egyszerre volt célja az újonnan berendezkedő, autoriter konzervatív kormányzat hatalmának konszolidációjához való határozott hozzájárulás, valamint a trianoni békeszerződés súlyos fegyverkezési korlátozásainak a kijátszása – 1922-1923-ban ugyanis az alakulatok katonai jellegét meg kellett szüntetni, ezért formálisan a Belügyminisztérium (és a postai és a vasúti karhatalmak esetében közvetve a fenntartó Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium) irányítása alá helyezték őket...¹⁵ Már az 1921. március 3-ai minisztertanácsi ülésen az a döntés született, hogy a szakmai alapon szervezett postás,

¹⁴ SUBA János, A Nemzeti Hadsereg csendőralakulatai, 54.

¹⁵ Lásd bővebben:

SUBA János, Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920, *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 2008/18, 131–142.

SUBA János, A Nemzeti Hadsereg csendőralakulatai 1919–1921, *Közép-európai Közlemények*, 2015/4, 47–60.

SUBA János, Polgárőrség szervezése 1919–1921, *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 2018/56, 131–144.

vasutas, és egyetemistákból álló karhatalmi feladatokat betöltő alakulatokat átadják a belügyi tárcának. Ezen alakulatok megtartották a szervezetüket, és feladatukat pályaudvarok-, posta-, távirda-, telefonközpontok őrzése, így katonai alakulatokból formálisan rendőri (jellegű) szervezetek lettek.¹⁶

1921-ben végül gróf Bethlen István, a 20. század talán legnagyobb formátumú magyar politikusa került a miniszterelnöki székbe, megkezdődött az ország gazdasági és társadalmi talpra állítása, a bethleni konszolidációs politika időszaka alatt a karhatalmi alakulatok is lassan felszámolásra kerültek, feladataikat fokozatosan a professzionális rendvédelmi szervek vették át, a bennük rendőri/katonai szolgálatot teljesítő, jellemzően katonaviselt postai és vasúti alkalmazottak pedig fokozatosan visszatértek a polgári, bár így is erősen félkatonai jellegű foglalkozásukhoz, és e minőségükben tudtak a

¹⁶ SUBA, i. m., Lásd: HU-MNL-OL-K 27- 1921. március 3., 1. napirendi pont. Karhatalmi alakulatok további fenntartása.

konszolidálódó állam és társadalom nem kis hasznára válni.

Ami a korszak általános postatörténetét illeti, végül az 1920-as években, a korszak rohamos fejlődésének köszönhető kihívásoknak és elvárásoknak megfelelően korszerűsítésre került a postai kezelés és a készpénzforgalom szabályozása, és nagyarányú gépesítés vette kezdetét a postaszolgálat keretein belül is.¹⁷ Újjáépítették és fejlesztették a távíró- és a távbeszélő-szolgálatot, a kísérleti adások után 1925-ben meginduló Magyar Rádióhoz szintén a Magyar Királyi Posta szolgáltatta a technikát, az adótornyokat, először pedig 1923-ban egy 250 wattos, úgynevezett Huth-adótornyot állítottak fel Csepelen. Ezt előbb 2, 3, majd 20 kilowatt teljesítményű adótoronyra cserélték, 1933-ban pedig átadták a 120 kilowatt teljesítményű nagy adótornynot Lakihegyen. 1927-ben végül újraindították a postaforgalom mellett személyeket is szállító autóbuszjáratokat, és a posta egyszerre lett kommunikációs, távközlési és közlekedési szolgáltató állami vállalat.

¹⁷ VAJDA Endre: A posta története, uo.

Elmondhatjuk, hogy a Magyar Királyi Posta a Horthy-korszak első évtizedében, a konszolidáció időszaka alatt virágkorát élte, és hatalmas technikai, szakmai és infrastrukturális fejlődésen ment keresztül. 1928-ban végül üzembe helyezték az első automata telefon-központot is, és 1932-re végül automatizálták az egész budapesti telefonhálózatot. A hálózat és a technika fejlesztése mellett a kormányzat figyelmet fordított a szociális gondoskodásra és a dolgozók szakoktatására is – ez egy volt a Horthy-korszak jelentős, a dualizmus korához képest igencsak kiterjedt és körültekintő szociálpolitikai intézkedései közül.¹⁸ Az állam jelentősen támogatta az elszakított területekről menekült alkalmazottakat, a hadiözvegyeket, a hadiárvaakat, és betegbiztosító intézetet, kórházat, szanatóriumot állítottak fel, létrehozták a Postás Otthont, a Posta Jóléti Alapítvány Bizottságot, és színes, mozgalmas kulturális és egyesületi életre biztosítottak lehetőséget. Postai alkalmazottnak

¹⁸ Lásd bővebben: TÓTH Tibor: Társadalmi problémák a vidéki Magyarországon és szociálpolitikai viták a törvényhozásban az 1930-as években, Budapest, Gondolat Kiadó, 2018.

lenni társadalmi rangot, viszonylag stabil megélhetést, társadalombiztosítást, illetve biztos nyugdíjat jelentett. Jelentős volt ekkoriban a postai sportélet is, virágkorát élte a postás sportegyesület is.¹⁹

Ugyanide tartozó, ágazati jogtörténeti tény, hogy 1936-ban fogadta el a magyar parlament az első önálló magyar postatörvényt, az 1936. évi XXXV. törvénycikket a postáról, amely mérföldkőnek tekinthető a magyar posta- és távközlési jogban, és végre egy modern, a kor kihívásait és sajátosságait figyelembe vevő, a társadalmi és gazdasági sajátosságokhoz alkalmazkodó jogszabály kodifikációra került sor. A törvény részletesen szabályozta a postaszolgálat jogait és kötelezettségeit, a hatásköröket egymástól elkülönítette és meghatározta. A törvény jelentősége többek között abban állt, hogy az addig jórészt csupán szokásjogon alapuló postajog végre törvényi szabályozást kapott. Rendelkezett továbbá

¹⁹ Lásd bővebben: Szabó Jenő: Egy évszázad postás mezben: A Budapesti Posta- és Táviratisztviselők Sportegyesülete és jogutódai története, 1899–1999. Budapest, Postás-Matáv Sportegyesület, 1999.

abban is, hogy a postaügyet felügyelő miniszter rendeletalkotási joggal rendelkezik a posta működését, belső viszonyait érintő ügyekben. A törvény azt is kimondta, hogy a mindenkori postaszolgálat üzemeltetése az állam kizárólagos joga és kötelessége, a postai titkok védelem alatt állnak, a postával szembeni díjtartozások adók módjára hajtandók be. A törvény még arról is rendelkezett, hogy magánlevelet abból a célból volt szabad a postai alkalmazottaknak felnyitni, ha azok kézbesíthetetlenek vagy megsérültek, és ezért tartalmuk megállapításra szorul.²⁰

Talán itt említendő meg, hogy a posta, mint monopolhelyzetben levő állami távközlési vállalat, természetesen szoros kapcsolatban állt a korszak magyar titkosszolgálati és politikai rendészeti szerveivel is, ez pedig tovább erősíti a posta-, a had- és a rendvédelem-történet szoros kapcsolódási pontjait. A hírközlés és a hírszerzés az ókortól napjainkig kéz a kézben jár, ezen tehát nincs is mit csodálkozni. Ezért a tevékenységért a Horthy-korszakban elsősorban a rendőrség felelt.

²⁰ VAJDA Endre: A posta története, 372–373.

A Magyar Királyi Államrendőrségen belül a két világháború közötti időszakban főként a Budapesti Rendőr-főkapitányság foglalkozott titkosszolgálati jellegű tevékenységgel és politikai rendészettel, országos hatáskörrel. Ezen belül is elsődleges titkosszolgálati szervekként említendő a Budapesti Rendőr-főkapitányság Állam-rendészeti Osztálya és Politikai Rendészeti Osztálya. Mindazonáltal az 1920-as évek elején már a rendőrség budapesti és vidéki rendőr-főkapitányságán is, a bűnügyi nyomozati részleg keretein belül egy-egy politikai rendészeti osztály (PRO) foglalkozott a mai szóval belső elhárítási feladatokkal. Az 1930-as évekre a szakmai munka túlnyomó részét végző budapesti osztály két alosztályra tagozódott, amelyen belül már megvalósult bizonyos mértékű szakmai specializáció is. A titkosszolgálati munkát végző rendőrnyomozók a felderítés rendelkezésre álló eszközrendszeréből legkiterjedtebben a követést és figyelést, illetve az emberi forrású információszerzést (ideértve a provokátorok, ügynökök és beépített nyomozók használatát) alkalmazták. Emellett már ismert volt a levél- és telefoncenzúra (azaz levél- és telefon-ellenőrzés);

ezeket a belügyminiszter engedélye alapján, ám nem arra szakosodott szervezet és speciális technikai eszközök révén, hanem a postán kialakított kapcsolati pozíciók segítségével működtették. A postán emellett „fedőállásokban” oda vezényelt államrendőrségi detektívek is dolgoztak, akik a korszak színvonalán professzionális titkosszolgálati munkát végeztek. Már ekkor szakosodott nyomozók feleltek a helyiség-ellenőrzésért, azaz a lehallgatásért is – egyébként ugyanez a korszak, amikor a nemzetbiztonsági/titkosszolgálati szakma is professzionalizálódni kezdett, ez pedig igen szorosan összefüggött a távközlés és a hírközlés rohamos, korábban sosem tapasztalt fejlődésével is...²¹

Az általános postatörténetről visszatérve a hazai intézményi karhatalom/létesítményi rendőrség történetéhez: a konszenzuálisan *fehérterrormak* nevezett, első világháború utáni

²¹ BODA József–REGÉNYI Kund: Önálló magyar hírszerzés és elhárítás (1918–1945), in *A hírszerzés története az ókortól napjainkig*, szerk. BODA József–REGÉNYI Kund, Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019, 116–128, 117–118.

magyarországi polgárháború és paramilitáris erőszakhullmának időszaka után, míg az 1919 és 1921–1922 közötti időszak a „különítményes” jellegű, korlátozott állami irányítás alatt álló, többnyire irreguláris katonai egységek működésének és túlkapásainak, önkényeskedésének, civilek elleni erőszakos fegyveres fellépésének időszaka volt, addig 1922–1923-tól kezdve, a bethleni konszolidáció jegyében az ország különböző területein működő irreguláris alakulatokat, nemzetvédelmi milíciákat, így többek között a Héjjas Iván tartalékos főhadnagy vezette Alföldi Brigádot és az Ébredő Magyarok Egyesületének fegyveres alakulatait gróf Bethlen István miniszterelnök kormánya lefegyverezte és regularizálta, illetve zavaros, a polgárháborús időkre visszavezethető rendvédelmi jellegű jogosítványait, melyekkel 1919 és 1921–1922 között gyakran éltek vissza civilek rovására, és működtettek a belügyi rendvédelmi szervekkel párhuzamos rendvédelmi apparátust, egyértelműen és határozottan megszüntették.

Utódszervként, sok esetben lényegében ugyanazon személyekből, meglehetősen vegyes összetétellel, létrejött ugyanakkor a Magyar Királyi

Belügyminisztérium irányítása alatt álló, Nemzeti Munkavédelmi Hivatal/Nemzeti Munkavédelmi Szervezet nevű, elsősorban a sztrájkok és a munkásmozgalmi szervezkedések letörésére, sztrájktörésre, illetve ezzel párhuzamosan üzembiztonsági feladatok ellátására szolgáló, önkéntes félkatonai szervezet. Kissé anakronisztikusan mondhatnánk, egyfajta *fehér munkásőrség* volt ez, melynek tagjait kézfegyverekkel szerelték fel, és szolgálatban intézkedési, valamint fegyverhasználati joguk a rendőrséggel egyezett meg, a tagok szolgálatuk ellátása közben még jogi értelemben is a rendőrség állományához tartozó tisztviselőknek számítottak, ezért formálisan inkább rendőri, mint katonai alakulatnak volt tekinthető.²² Valóban hasonlított a szocialista korszak munkásőrségéhez, hiszen tagjai főállásban civil szakmát űztek, tartalékos jellegű szolgálatot láttak el, és csak szolgálatuk során

²² KÁNTÁS Balázs, *A fehér munkásőrség. Tanulmány és források a Nemzeti Munkavédelmi Szervezet történetéhez*. Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, Budapest, 2023. <http://real.mtak.hu/169061/>, letöltés ideje: 2023. augusztus 30.

viselhettek fegyvert, és rendelkeztek hatósági jogosítványokkal.

Noha az Nemzeti Munkavédelem jelentős harcértékkel nyilván nem bírt, kézfegyverrel felszerelt tagjai pedig legfeljebb belső karhatalmi, esetleg hírszerző-felderítő feladatok ellátására voltak alkalmasak, ám több tíz ezer, a mindennapokban polgári foglalkozást űző, de lőfegyvert birtokló és bizonyos katonai és karhatalmi kiképzéssel és előélettel rendelkező, mozgósítható tagja révén jelentősen hozzájárult a trianoni békeszerződés által előírt szigorú katonai korlátozások kijátszásához, így módon az egykor 100 ezer fő feletti, 1921 után viszont maximum 35 ezer főre apasztott Nemzeti Hadsereg sok státuszát elvesztő egykori (némely esetben irreguláris keretek között működő) katonájának pacifikálásához is. Ebben a felemás, önkéntes rendőri és/vagy tartalékos karhatalmi katonai állományban igen sok, több tíz ezer katonaviselt ember, többnyire az első világháború frontjait megjárt és az ellenforradalomban is részt vevő veterán továbbra is hasznosnak, illetve a magyar állam szolgálatában álló személynek érezhette magát. Az 1920-as évek irreguláris katonai alakulatai és karhatalmi

formációi tehát lényegében a magyar jobboldali és radikális jobboldali karhatalmi alakulatai részben e szervezet keretei között, „megszelídített” formában éltek tovább csak úgy, mint a létesítménybiztonsági rendőri, karhatalmi alakulatok.²³

A Nemzeti Munkavédelem igen nagy létszámú, a Magyar Királyi Honvédség fegyverkezési korlátozások által engedélyezett keretét (35 000 fő) is többszörösen meghaladó önkéntes fegyveres szervezet volt – míg az 1920-as években a felesküldött tagok száma több tíz ezerre tehető, az 1930-as években már a 200–250 ezret is meghaladta, a segédrendőri milíciának pedig országszerte összesen 1705 helyi alszervezete működött. A magyar haderő ténylegesnek tekinthető létszáma is megközelítette a 300 ezret, amely nagy számnak hangzik, azonban igen csalóka is. Ez semmiképpen nem azt jelenti, hogy ezek az emberek mind egyszerre hadra foghatók voltak, vagy komoly harcértéket képviseltek volna, Magyarország pedig a Nemzeti Munkavédelem felállításával egy, a németek *Fekete Hadseregéhez*

²³ KÁNTÁS, *A fehér munkásőrség.*

hasonló ütőképességgel rendelkező titkos hadsereget épített volna ki az úgynevezett rejtés időszakában, mikor a magyar haderő a némethez hasonlóan szoros nemzetközi korlátozások alatt állt.

A titkos tartalékos katonai jellegű állományban lévő emberek nagy száma – a tagok a legtöbbször mindössze kézfegyverrel vagy puskával, ha rendelkeztek – megfelelő haditechnikai felszerelés híján önmagában nem tette sokkal ütőképesebbé a magyar fegyveres erőket, az NMV tagjai mindazonáltal belső karhatalmi, kárelhárítási-katasztrófavédelmi, valamint politikai rendészeti jellegű információgyűjtő feladatokra jól alkalmazhatók voltak, így pedig a két világháború közötti autoriter konzervatív kormányzat mindenképpen nagymértékben támaszkodhatott rájuk.

Miként arra a szervezet 1921 és 1926 közötti töredékes történetét feldolgozó Soós László, a jelen bevezető tanulmány szerzőjének nyugalmazott történész-levéltáros kollégája, akinek műve iránt a jelen tanulmány szerzője is tisztelettel adózik, felhívja a figyelmet, az az 1920-as évek közepétől kezdve a Nemzeti Munkavédelmi

Szervezet tagjait leginkább különböző elemi csapások, így árvíz-katasztrófák elhárítása érdekében is munkába szólították, mai értelemben vett katasztrófavédelmi/polgári védelmi feladatokat is elláttak. Ezekben az esetekben az önkéntes tartalékos katonák/segédrendőrök a gétek védelme mellett az anyagi javak mentésében is aktívan részt vettek.²⁴ Ami a szervezet pontos genezisének illeti, ugyancsak Soós László jelzi, hogy az NMV szervezet létrehozásáról szóló rendelet megszövegezését a belügyminiszter által létrehozott szűkebb körű bizottságra bízta. A Magyar Királyi Belügyminisztérium tanácstermében 1921. június 6-án összeülő szakmai bizottság tagjait a belügy-, a honvédelmi- és a kereskedelemügyi miniszter delegálta. Rajtuk kívül jelen voltak még a vasúti- és postai szakreferensek és a városi katonai parancsnokságok képviselői is, ez pedig igen jól jelzi a szervezet és feladatköreinek összetettségét, tárcaközi irányítását.²⁵ Ezekből a

²⁴ SOÓS László, A Nemzeti Munkavédelmi Szervezet létrehozása és tevékenységének első évei, 1921–1926, *Levéltári Szemle*, 1979/1–2, 277–291.

²⁵ SOÓS László, i. m. 277.

tényekből is igen világos az új, önkéntes alapon szerveződő „iparbiztonsági” rendészeti szerv és a „régí”, korai foglalkozásági/szakmák szerinti karhatalmi alakulatok közötti folytonosság.

A következőkben érdemes röviden Soós László forrásközlő cikkének bevezető tanulmányát szó szerint idéznem annak igen nagy szervezettörténeti pontossága okán:

„A Budapest és közvetlen környékére terjedő hatáskörrel a Budapesti Központi Nemzeti Munkavédelmi Hivatal létesült. (Budapesten tíz, Újpesten, Kispesten és Erzsébetfalván egy-egy, összesen tizenhárom hivatal tartozott hozzá.) Mindenkori vezetője egyúttal a nemzeti munkavédelem felügyelőjének feladatát is ellátta. Ebben a minőségében valamennyi nemzeti munkavédelmi hivatal és kirendeltség személyzetének felügyeletéről és egyöntetű működésük biztosításáról is gondoskodott.

A vármegyei és városi törvényhatóságok székhelyén, az illető törvényhatóság területére kiterjedő hatáskörrel Vármegyei Törvényhatósági Nemzeti Munkavédelmi Hivatalok, illetve Városi Törvényhatósági Nemzeti Munkavédelmi Hivatalok létesültek, amelyek a fontosabb bánya- és ipartelepeken külön kirendeltségeket állítottak fel. A nemzeti munkavédelmi hivatalok a főispánokkal és

a rendőrséggel tartottak fenn szoros kapcsolatot a hatékony együttműködés érdekében.

A Magyar Királyi Országos Szénelosztási Kormánybiztos hatásköre alá tartozó nagyobb szénbányákban kirendeltségek létesültek, amelyek végső soron szintén a belügyminiszter legfőbb felügyeleti hatásköre alá tartoztak, aki ezekben az ügyekben a kereskedelemügyi miniszterrel egyetértésben járt el.

Az intézmény tisztviselői karát, amely a hivatal vezetőjéből, helyettes vezetőjéből és a beosztott előadókából állt, a belügyminiszter nevezte ki. A hivatal vezetői csak az altiszteket vehették fel munkára, a segéd- és kezelői személyzetkinevezése szintén belügyminisztériumi hatáskörbe tartozott.

A hivatalok tisztviselői karát, segéd- és kezelő személyzetének, valamint az altiszteknek az állományát összesen 310 főre tervezték. Ezek állandó alkalmazottak voltak, akik az állami alkalmazottakhoz hasonló fizetésben részesültek. Rajtuk kívül voltak a „tagok”, akik a munkába szólítás esetén a tényleges munkát elvégezték.

A nemzeti munkavédelem tagjait az önkéntes jelentkezők közül választották ki. A szervezet „rendes” tagja lehetett az a magyar állampolgár, nemre való tekintet nélkül, aki a 18-ik életévét betöltötte. Az un. rendkívüli

tagok közé azok a jelentkezők kerülhettek, akik a 18-ik életévüket még nem töltötték be. Ezeket csak könnyebb munkára lehetett beosztani.

A „rendes” tagoknak esküt kellett tenni arra, hogy a szervezet által rájuk kirótt munkát minden körülmények között elvégzik. Külön-külön tartották nyilván azokat, akik az egész ország, illetve a törvényhatóság vagy csak az illető város területén vállaltak szükség esetén szolgálatot.²⁶

[...]

A tagokat feladatuk szerint két csoportba sorolták. Az elsőbe, az ún. üzemcsoportba kerültek a szakképesítéssel rendelkező emberek, akik az üzemben előforduló szakmunkához szükséges elméleti és gyakorlati általános ismereteken kívül az esetleges kisebb géphibák kijavításához is értettek. Ide sorolták még azokat a jelentkezőket is, akik a szakemberek melletti segédmunkák elvégzésére vállalkoztak.

A másodikba, az ún. üzembiztosító csoportba azok kerültek, akik a közbiztonsági szervek helyett az üzemek

²⁶ SOÓS László, i. m. 278.

védelmét voltak hivatottak ellátni. Működésük ideje alatt hatósági közegként jártak el.

A munkavédelmi intézmény tagjai munkába állítás esetén az üzem terhére olyan díjszabásban részesültek, mint az a munkás, akit helyettesítettek.

A szervezet tagjainak munkába szólítását általában a belügyminiszter rendelte el. Sürgős esetekben a kirendeltség vezetője az illetékes hatósággal egyetértésben közvetlenül is intézkedhetett. Ilyen esetekben a belügyminisztériumot táviratilag értesíteni kellett.

A kirendeltségek vezetői munkabeszűntetések, valamint egyéb bérmozgalmak esetén a munkaadók és munkások között az ellentétek elsimítása érdekében közvetítő szerepet is vállalhattak.

A tagok munkába szólítása írásbeli felhívás útján történt. Az előre kijelölt gyülekezési helyeken kapták meg a feladatokat. Az intézménynek kezdetben állami alkalmazottak nem lehettek tagjai.”²⁷

A Nemzeti Munkavédelem tagjai az 1920-as években a rendelkezésre álló adatok szerint tehát számos alkalommal vettek részt sztrájkok

²⁷ SOÓS László, i. m. 280.

leverésében/letörésében oly módon, hogy a szervezet (többnyire szakképzett) önkéntes tagjai, hatósági védelem alatt a sztrájkoló munkások helyett vették fel a munkát egy időre, amíg a sztrájk véget nem ért, üzembiztosító szolgálatot ellátó tagjai pedig karhatalomként megakadályozták, hogy a sztrájkoló munkások akadályozzák a sztrájktörők munkáját.²⁸ Ebben az értelemben, mint műszaki segédrendőri/ipar- és termelésbiztonsági szerv, a Nemzeti Munkavédelmi Szervezet bizonyos fokú sikereket is elért...

Ami a Nemzeti Munkavédelem postai működését illeti, arról három igen fontos és érdekes postajog-történeti forrás is fennmaradt. (Érdekes postajog-történeti tény ugyanakkor, hogy a Postai és Távirtdai Rendeletek Tára egyáltalán nem tesz említést az 1920-as évek postai karhatalmi alakulatairól.) A 48.297 számú, 1929. január 3-án kelt postai rendelet, mely a *A magyar Nemzeti Munkavédelem (N. M. V.) szervezete a m. kir.*

²⁸ HU-MNL-OL-K 428-9. csomó 1926. XII. 1–4. A magyar királyi belügyminiszter tájékoztató levele Szabóky Alajos államtitkár részére a Nemzeti Munkavédelmi Intézmény 1921–1926 közötti tevékenységéről.

postahivatalnál címet viseli,²⁹ igen részletesen szabályozza a Nemzeti Munkavédelem postán belüli szervezetét, a segédrendőri szerv postán belüli feladatait, a tagok beszerzésének és munkába szolításának módját, illetve precíz nyilvántartását, valamint a kötelező negyedévenkénti létszámmjelentést, illetve az NMV postai szakágának ügyiratkezelését is. Egy kilenc évvel későbbi, 1938. évi március hó 14-én kelt postai rendelet, amely *A magyar nemzeti munkavédelem szervezete a postánál* címet és a 88.042/11. számot viseli,³⁰ lényegében ugyanezt a szabályozást erősíti meg és egészíti ki. Az 1939. július 31-én kelt, *Hatáskörváltás a nemzeti munkavédelem (nmv.) szervezetében* című, 123.083/11. számú postai rendelet³¹ pedig a posta dolgozóival is közli, hogy a Nemzeti Munkavédelem innentől kezdve nem a belügyi, hanem a honvédelmi tárca irányítása alá tartozik, így pedig tulajdonképpen

²⁹ Rendeleték Tára a Magyar Királyi Posta részére, 1929/1, 3–7.

³⁰ Rendeleték Tára a Magyar Királyi Posta részére, 1938/1, 71–75.

³¹ Rendeleték Tára a Magyar Királyi Posta részére, 1939/36, 282.

hivatalosan és nyíltan is a haderő kiegészítő alakulatává válik.

Ami a magyar Nemzeti Munkavédelem nemzetközi összehasonlíthatóságát illeti, talán itt érdemes megemlíteni, hogy a magyar kormányzat azt egyértelműen a német Technische Nothilfe (kb. Műszaki Gyorssegély Szervezet) mintájára hozta létre, amely az első és a második világháború után sztrájktiltó szervezetként indult, de egy idő után önkéntes katasztrófaelhárító szervvé fejlődött. Végül az 1933-as nemzetiszocialista hatalomátvételt követő időszakban a műszaki polgári védelem is e szervezet feladatai közé került.³² Ez a szervezet egyébként a weimari köztársaság idején ugyancsak a fegyverkezési korlátozások alatt álló német haderő rejtett kiegészítő, műszaki jellegű alakulataként is funkcionált. Elsősorban az első világháború utáni német haderő mérnöki/technikusi egységeinek tagjaiból alakult meg, majd formálisan önkéntes

³² A Technische Nothilfe német műszaki segédrendőri szerv történetéről lásd bővebben: Andreas LINHARDT, *Die Technische Nothilfe in der Weimarer Republik*, London, Books on Demand, 2006.

civil szervezetté alakult át, amelyet a Belügyminisztérium jegyzett be, és folytatta szakmai irányítását. E változást a Nemzeti Munkavédelem esetéhez hasonlóan a versailles-i békeszerződés demilitarizációs követelményei, fegyverkezési korlátozásai tették szükségessé, hogy a Technische Nothilfe jogilag ne minősüljön katonai szervezetnek. Működésének jellege alapján személyi állománya főként konzervatív középosztálybeli emberekből állt, de nagy számban voltak köztük diákok, különösen műszaki tanulmányokat folytató hallgatók is – ennyiben hasonlított a magyar műegyetemi csendőrtartalék zászlóaljra is.

A weimari köztársaság idején a szervezetet a német munkásosztály fenyegetésnek tekintette, ezért kiváltotta a szakszervezetek, és persze különösen a Német Kommunista Párt jelentős ellenszenvét. A szervezet a magyar Nemzeti Munkavédelemhez hasonlóan önkéntes állami segélyszervezetként lépett fel, amikor a sztrájkokat nem lehetett elkerülni, és amikor a termelés veszélybe került, a tagjai pedig a villamosenergia-előállítás, az élelmiszeripari és a vasúti dolgozók

sztrájkjai esetén munkába léptek a sztrájkoló munkások helyett.

A második világháború időszaka alatt a szerv lényegében nyíltan a német haderő műszaki kiegészítő alakulatává vált, illetve később még a polgári védelem és a légoltalom is a feladatai közé került...

A magyar Nemzeti Munkavédelmi Szervezet a rendelkezésre álló adatok szerint formálisan 1939-ben vagy 1940-ben szűnt meg (a főként a Hadtörténelmi Levéltárban fellelhető dokumentumok alapján ez nem egészen egyértelmű, mivel fokozatosan, több lépésben történt a szervezet megszüntetése, pontosabban inkább átstruktúrálása), miután Magyarország az 1938-as győri program keretében deklarálta saját fegyverkezési egyenjogúságát, a Darányi-kormány pedig a második világháborúba való belépéssel párhuzamosan nyíltan is a haderő jelentős fejlesztésébe kezdett.³³ Az Nemzeti Munkavédelem

³³ Részletesen lásd: DOMBRÁDY-TÓTH, *A Magyar Királyi Honvédség, 1919–1945*, 105–125.; HU-HL-VKF-1939-1. oszt. 3463/Eln. A Nemzeti Munkavédelem megszüntetése, 1939. március 11.

lényegében fokozatosan nyíltan beolvadt a reguláris magyar haderőbe, amelynek eredetileg is a rejtett, tartalékos jellegű, ám csekély harcértékkel, leginkább belső karhatalmi, belsőreakció-elhárítási titkosszolgálati, illetve katasztrófavédelmi és műszaki segédrendőri feladatok ellátására képes, kiegészítő alakulataként funkcionált...

Ami a Magyar Királyi Posta általános történetét illeti, a második világháború előtt és alatt a területi változások, német segítséggel Magyarország visszacsatolt területek integrációja miatt többször változott, bővült a postahálózat és a postaigazgatás, valamint újra működött a tábori posta, a háború és a front átvonulása azonban később súlyos károkat okozott a postaszolgálatnak. 1938-tól a német segítséggel fokozatosan visszacsatolt területeken is megszervezték a magyar postaszolgálatot, mely alapvetően a katonai közigazgatásnak alárendelve működött. Itt és ekkor is megmutatkozott a posta, mint intézmény erősen félkatonai, fegyelmezett, alá-fölérendeltségi munkakultúrán nyugvó szervezete, illetve szoros

kapcsolata a mindenkori haderővel.³⁴ A második világháború éveiben értelemszerűen ismét tábori postát működtettek, és ez is lényegében a haderő logisztikai fegyvernemeként vagy csapatnemeként funkcionált. A polgári távközlési szolgáltatást és infrastruktúrát, ahogyan az háború esetén nyilván mindig lenni szokott, egyre inkább a katonai céloknak rendelték alá.

Az ország, így a postai infrastruktúra is, a második világháború során jelentős károkat szenvedett, 1945 után pedig óriási feladat volt a tönkretett posta- és hírközlési hálózat helyreállítása, amely immár a berendezkedő, szovjet befolyás alatt működő kommunista kormányzatra hárult, e feladatát pedig a Horthy-korszak igen korlátozott demokráciája helyébe lépő, lassan kialakuló diktatórikus államberendezkedés, illetve az állam majdnem mindenre kiterjedő ellenőrzése ellenére többé-kevésbé sikeresen teljesítette...³⁵

³⁴ Lásd bővebben: DÁN János, *A Magyar Királyi Tábori Posta a II. világháborúban*, 1938–1948, Budapest, Szerzői kiadás, 2011.

³⁵ VAJDA Endre: *A posta története*, 378–387.

**POSTA- ÉS
RENDVÉDELEM-
TÖRTÉNETI FORRÁSOK**

**HU-MNL-OL-K 27- 1919. január 23., 22.
napirendi pont.**

**Karhatalmi szervezetek egységes szervezetbe
való tömörülése a vidéki rendőrségnek, a
csendőrségnek, a határrendőrségnek és a
vasúti rendőrségnek.**

szék fokozottabb ellenőrzésének gyakoriása végett.

Tudomásul szolgál.

21.

Pénzügyminister ur bejelenti, hogy Beck Lajos kormánybiztos a pénzügyi tárca ternére autótartás elvállalását kérte. Ez évi 108.000 korona terhet jelentene.

A ministertanács a kérést elutasítja ezzel, hogy legfeljebb havi 3000 korona terhet meg nem haladó autófentartásba megy bele.

22.

Belügyminister ur elvi felhatalmazást kér, hogy a vidéki rendőrség, csendőrség, határrendőrség és vasuti rendőrség különböző karhatalmi szervezeteit egységes szervezetbe tömöríthesse.

A ministertanács a felhatalmazást megadja.

23.

Belügyminister ur kérdi, hogy a megszállott területeken a közintézményeknél folytassák-e az építkezéseket.

A ministertanács elhatározza, hogy a szükséges folyósításokat egyelőre fel kell függeszteni.

HU-MNL-OL-K 27-1919. március 6., 28.

napirendi pont.

**Javaslat a státus és illetmények összhangzásba
hozatalára a karhatalmi szervezeteknél**

25

25.

Belügyminister ur bejelenti,
hogy Sándor Ákos volt csiki főispán,
aki hivatali esküjét nem tudta
letenni, törvényszerű illetményeinek
1 hónapra való kiutalását kérte.

A ministertanács megadja.

26.

Belügyminister ur előterjesztésére

a ministertanács diftéria-szérum
termelő intézet tulajdonának
elszámolásához hozzájárul.

27.

Belügyminister ur Ferenci
Sándor és Szilassy József közigazgatási
bírószági díjnokoknak XI. fizetési
osztályu segédtisztekké való
előléptetését javasolja a törvényes
alaki képzettségtől való eltekintéssel.

A ministertanács hozzájárul.

28.

Belügyminister ur előterjesztésére

a ministertanács hozzájárul a
karnatalmi szervezetek státus-
és illetményének összehangolásba
hozatalához.

**HU-MNL-OL-K 27-1920. február 29., 11.
napirendi pont.
Karhatalmi alakulatok szolgálati
kötelezettségének tárgyalása**

beszékkel szemben megindította. Köstelenségeknek tartja erről a minisztertanácsot tájékoztatni.

Tudomásul vétetik.

11.

Hadügyminiszter ur bejelenti a minisztertanácsnak, hogy a csendőrtartalékok kezdenek szétbullani. A 8.000 emberből 4116 csendőrtartalékból csak 1.200.-an irók alá a kötelezvényt. Ilyen körülmények között azon óvatosságra kell kifejezést adnia, hogy nem lehet bízni a karhatalomban. A rendőrség létszáma is állandóan apad. Az eddig 4.500 embert kitűző létszám helyett ma már csak 2.500 rendőr van csak Budapesten. Észre véve a csendőrséget kellene előszörben erősíteni.

Bejelenti a minisztertanácsnak, hogy a fővezérség részére a rekvirált hán, szálloda havonta két millió koronában kerül az államkincstárnak. Ezenkívül a katonaság részére levannak foglaltva majdnem az összes szállodák, legújabbban egy penziót is kiakartak lakoltatni. Minden tisztt lehetőségg Budapesten akar és nap is beosztást. Rendeletet adott tehát ki, hogy tisztek kaszárnyákban lakjanak.

Helyealóleg tudomásul vétetik.

12.

Hadügyminiszter ur feleliti azt is, hogy a bolsevizmus létreje után tiszviselőik körében is megalakult az Székentes

kerhatalmi alakulata. Az egyes minisztériumokban nem igen akarnak szolgáltatást vállalni.

Belsőügyminiszter ur szerint a tisztviselőket kötelezni kellene ezen szolgáltatásra. Indítványozza, hogy mondja ki a minisztertanács a tisztviselőkre nézve a minisztériumok kerhatalmi szolgáltatási kötelezettségét.

A minisztertanács ily értelemben határoz és a szolgáltatási kötelezettséget egy évi időtartamra állapítja meg.

13.

A hadügyminiszter ur bejelenti, a minisztertanácsnak, hogy hozzá érkezett jelentések szerint Károlyi Mihály, Bólya Vilmos és Rack János jelenleg Pósmogyiban tartózkodnak és tanácskozással folytatnak ezek megbízottakkal. A csehek hajlandók volna Károlyiéknek nagyobb területi engedelményeket is adni, ha Károlyiék vennék át Magyarországon a kormányzást.

Tudomásul vették.

14.

A hadügyminiszter ur bejelenti, hogy a hadseregben a fegyelem ma sokkal gyengébb, mint akkor volt, amikor a hadügyi tároza vezetést átvette.

Belsőügyminiszter ur megjegyzi, hogy a rendőrség illetményeit egyenlővé kellene tenni a nemzeti hadsereg illetményeivel. Erre vonatkozólag egy konkrét pro-

**HU-MNL-OL-K 27- 1921. március 3., 1.
napirendi pont.**

Karhatalmi alakulatok további fenntartása

/:Politikai:/

K27
69°.

M.T.

1

J E G Y Z Ő K Ö N Y V E

az 1921. évi március hó 3.-án Budapesten tartott
M I N I S T E R T A N Á C S N A K .

Gróf Teleki Pál

magyar királyi miniszterelnök ur előülése alatt
jelen voltak:

Dr. Gratz Gusztáv külügyminister,

Gratz Gusztáv

Hegedüs Loránt pénzügyminister,

Megyeszalmy Lajos kereskedelemügyi minister,

nagyatádi Szabó István földművelésügyi minister,

Vass József vallás- és közoktatásügyi minister,

Belitska Sándor honvédelmi minister,

Benárd Ágost munkaügyi és népjóléti minister,

Tomcsányi Vilmos Pál igazságügyminister.

Jegyző:

bárczinádi Bárczy István dr.
ministeri tanácsos.

K 27

Magyar Nemzeti Levéltár

ORIGINÁLIS LEVÉLTÁR

1.

A honvédelmi miniszter úr előadja, hogy a kommunizmus bukása óta Budapest közrendjének és biztonságának fentartásában a magyar királyi államvasut és a magyar királyi posta- és távirat alkalmazottjaiból, továbbá egyetemi ifjából, katonai vezetés alatt alakított karhatalmak működnek közre. Szolgálatukért a honvédelmi tárca terhére katonai élelmezési adagváltásban és részben, a tényleges szolgálat napjaira, karhatalmi pótdíjban részesülnek.

A polgárőrségek szervezésének és vezetésének a belügyminiszter úr hatáskörébe való átutalása folytán a vasutas, postás és egyetemi karhatalmi alakulatok is csak a belügyministeri tárca terhére volnának továbbra fentarthatók.

Fontos indokok alapján - melyekre az alábbiakban terjeszkedik ki, - ezen karhatalmi alakulatok jelenlegi szervezetükben való további fentartását feltétlenül szükségesnek tartja.

A vasutas karhatalom a pályaud-

varok, a postás karhatalom a posta, táv-
írda és telefonközpontok őrszolgálatát
látja el. Az egyetemi karhatalmi zász-
lóságok oly őrszolgálatokra alkalmaz-
tatnak, melyek végzésére intelligensebb
és megbízhatóbb elem szükséges.

Mindezen szolgálatokra voltaképen
a közrendészeti szervek - a csendőrség
és rendőrség - volnának hivatva, de mind-
kettő - sajnos - még oly létszámhí-
nyokkal küzd, hogy a vasutas, postás és
egyetemi karhatalmi alakulatok által vég-
zett fontos közbiztonsági szolgálatot
még hosszabb ideig nem vehetik át.

Ezzel szemben el nem vitatható
tény, hogy a destruktív mozgalmak min-
denfelé határozottan fokozódnak.

A vasutas karhatalom fentartása
a budapesti pályaudvarokon elharapód-
zott - máig is még napirenden levő lopá-
sok meggátolására, értékesebb szállitá-
nyok kísérésére, vagyis a kereskedelem
zavartalan lebonyolíthatása érdekében
okvetlen szükséges. Fennállása óta 1260
különbféle lopást, kocsifeltörést, stb.-t
akadályozott meg. Tagjai főleg menekült
vasuti alkalmazottak, kik szolgálatukat

4
kellő komolysággal kötelességhűen lát-
ják el. Megbízhatóságukra nézve leg-
jellemzőbb, hogy tettenérés esetén a
vasuti alkalmazottakkal szemben is kü-
lönbséget nem ismerő szigorral lépnek
fel. Az eddig lopáson tettenért 2110
fő egyén közül 144 volt vasuti alkal-
mazott, ezek közül azonban csak kettő
tartozott a vasuti karhatalomhoz.

A postáskarhatalom fentartása a
posta- távirda és telefonközpontok ő-
rizete és biztosítása céljából általa-
ban a vasutas karhatalomról mondott
indokok alapján szükséges.

Az egyetemi karhatalmi alakula-
tok Budapest közbiztonságának és a ke-
resztény nemzeti eszme védelmének leg-
megbízhatóbb és leglelkesebb közrendé-
szeti szervei. További fentartásuk a
mindegyre erősödő bolsevik és egyéb
bérmozgalmakkal szemben a főváros biz-
tonságának s nemkülönben az anyagi tá-
mogatásra rászoruló egyetemi ifjúság
tanulmányainak zavartalan folytathatá-
sa érdekében ma még elengedhetetlenül
szükséges.

A vasuti karhatalmi alakulat

4
fentartása 1921. január hóban kerekén 880.000 koronát, a postás karhatalomé 135.000 koronát, az egyetemi karhatalmi alakulatoké 3,300.000 koronát tett ki. Szándéka előadó miniszter urnak az egyetemi zászlóaljok fentartási költségeit április hó 1-től akként folyósítani, hogy ezen zászlóaljok tagjai ezentúl a tényleges szolgálati napokon részesülhetnek az előírt illetékekben, ami által szolgálatuk ellátására nagyobb befolyás lesz biztosítható.

A honvédelmi tárca terhére ezen karhatalmi alakulatok február hó végéig részesülnek illetékekben. Tekintettel arra, hogy ezen karhatalmaknak a honvédelmi tárca terhére való további fentartása főleg külpolitikai okokból az entente ellenőrző bizottságok-
ra való tekintettel nem ajánlatos, mert ezen még feltétlenül szükséges közbiztonsági szerveket az időelőtti feloszlatás veszélyének tennők ki, kéri a miniszttertanács hozzájárulását, hogy a vasutas, postás és egyetemi karhatalmi zászlóaljok folyó évi március hó 1-ével a belügyminiszter ur hatáskörébe u-

taltassanak át, egyelőre a budapesti ⁶ katonai városparancsnokság, illetve megalakulása után a budapesti rendőrtartalék dandár parancsnokság vezetése, végül az eddig élvezett illetékeiknek a belügyi tárca terhére eső további engedélyezése mellett. A március havi illetékeket egyelőre saját tárcája terhére folyósítja, azonban ezeknek a belügyi tárca részéről való refundálását kell kérnie.

Ezen karhatalmi alakulatok fenttartása a fentjelzett okoknál fogva egyelőre továbbra is föltétlenül szükséges, mert szolgálatuk átvételére a jelenleg szervezés alatt levő budapesti rendőrtartalékdandár még nem áll rendelkezésre.

A pénzügyminister ur kifejti, hogy az egyetemi karhatalmi szervezeteknek magatartását méltán kifogásolni lehet, mert a múltban az egyetemen igen agresszíven léptek fel. Teljesen abnormisnak tartja azt, hogy a rendőrségen kívül más karhatalmak is fenttartassanak. A postás és vasutas karhatalmi alakulatok további

7
fentartása ellen nincs kifogása, azonban nehezen tudna hozzájárulni az egyetemi karhatalmi alakulatok fentartásához.

A belügyminisztérium vezetésével megbízott igazságügyminiszter úr támogatja a honvédelmi miniszter úr előterjesztését. Utal a mai abnormis viszonyokra, melyek absolute szükségesé teszik az egyetemi karhatalmi alakulatok fentartását. Viesszádlések tényleg előfordultak, de már régebbi időben, úgy, hogy ma már nem kifogásolható az egyetemi karhatalmak magatartása. Szociális szempontból is fentartandónak véli ezen karhatalmi alakulatokat, miután nagyrészt így van csak biztosítva a tanuló ifjúság egy részének a megélhetése, amivel szemben azonban a tanuló ifjúság tényleges szolgálatot is teljesít.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr szerint is most már nem kifogásolható az egyetemi karhatalmak viselkedése. A háboruban hosszabb időt szolgált fiatalemberekből vannak összehajlítva és így igen megbízhatók.

Miután nagyrészt hét esztendőn át ka-
tonáskodó emberekből állanak, kéri a
pénzügyminister ur hozzájárulását ah-
hoz, hogy még egy rövid időre ezen
karhatalmi alakulatok fentartassanak.

A miniszerelnök ur is a legha-
tározottabban szükségesnek tartaná e-
zen karhatalmi alakulatok fentartá-
sát. Europa cserben hagyott bennünket
a bolsevizmus előtt is. Annál is in-
kább fentartandónak véli ezen alakula-
tokat, miután nem tudjuk, mit hoz a
tavasz és a nyár Kelet felől.

A kereskedelemügyi minister ur
is e tekintetben ellenkező álláspon-
tot foglal el a pénzügyminister urral
szemben és utal arra, hogy sztrájkok
esetén is a világítás terén, vagy pe-
dig a vízműveknél nagy szolgáltatokat
tettek és tehetnek ezen karhatalmi a-
lakulatok. Julius végéig okvetlenül
fentartani kívánná ezen karhatalmi a-
lakulatokat és azontul is, amennyiben
az akkori helyzet ezt meg fogja ki-
válni.

A honvédelmi minister ur előad-
ja, hogy március hó 1-ével restrin-

gálni kell a nemzeti hadsereg létszá-
mát. Jelenleg Budapesten az egész ka-
tonai karhatalom 6 és 1/2 zászlóalj-
ból áll, a régi 4 gyalogezreddel, 2
lovasezreddel, több tüzérezreddel és
technikai csapatokkal szemben. Ezen
katonai karhatalom mellett jelenleg
Budapesten 3500 főnyi rendőrtartalék
dandár van, ebből azonban 2000 rendőr
rendes poszton áll és így tulajdonké-
peni karhatalmi szolgálatra nem hasz-
nálható. Keresni kell tehát a közbiz-
tonság fentartása érdekében is a szük-
séges pluszt. Nyíltan be kell vallania,
hogy amennyiben a pénzügyminister ur
nem járulna hozzá előterjesztéséhez,
úgy kénytelen volna a vidékről hozni
Budapestre karhatalmi alakulatokat,
hogy a hiányt pótolja.

A pénzügyminister ur ezután ki-
jelenti, hogy hozzájárul a következő
megoldáshoz:

A karhatalmak költségeinek már-
ciusi részlete a pénzügyi tárcát ter-
helje. Az április, május és júniusi
részletek költségei a belügyi és ke-
reskedelemügyi, esetleg a honvédelmi

tárcák között volna felosztva. A jú-
liusi részlet június végén felveendő
és pedig azért, hogy a jövő 1921/22.
évi költségvetésben már ne szerepelje-
nek ezen karhatalmi alakulatok.

(10)
A ministertanács a pénzügymin-
ister ur által előadott módo-
zatok mellett hozzájárul a
honvédelmi minister ur előter-
jesztéséhez, egyben pedig ki-
jelenti, hogy ezen ügyet in-
tern dolognak tekintti, miután
nem tartaná kívánatosnak ezen
kérdésnek a nyilvánossággal
való közlését.

2.

A vallás- és közoktatásügyi mi-
nister ur bejelenti a ministertanács-
nak, hogy a protestáns egyházfelekeze-
tek megkeresték őt az iránt, hogy az
eddig romai katolikus tábori püspök
mellett a jövőben a két protestáns
egyház részére egy református tábori
püspökség is felállíttassék. A két
protestáns egyház alternative fel-
váltva adná a protestáns tábori püs-
pökököt. Először a református egyház
adná a püspökököt, akiknek székhelye Bu-
dapest lenne. Ezen püspök reprezentá-
ciós költségeit hajlandó a protes-
táns egyházak konventje fizetni.

**HU-MNL-OL-K 27- 1921. április 8., 52.
napirendi pont.
A karhatalmi alakulatok fenntartási
költségeinek fedezése**

90
mivelségügy, igazságügy és a szűkebbhez ké-
pest a többi ministeriumok képviselőiből a
kivándorlási biztosi hivatal főnökeiből, a
Külföldi Magyarok Szövetsége, a Magyar Pénz-
ügyi Syndikátus bevonásával a kivándorlók
és visszavándorlók ügyeinek fentiakban le-
fektetett alapokon való intézésére egy bi-
zottság alakítható, a vegye tudomásul, hogy
a Kivándorlási Tanács védnöksége alatt a
Magyar Pénzügyi Syndikátus és a Külföldi
Magyarok Szövetsége egy altruistikus alapon
működő irodát állítana fel, amely az elől
említett bizottság legfőbb irányítása és
ellenőrzése mellett a ki- és visszavándor-
lók bizonyos ügyeivel fog foglalkozni és,
hogy az irodába a szűkebbhez mérten kor-
mányhatósági tisztviselők ki fognak rendel-
tetni, végül, hogy az iroda támogatására -
amennyiben annak szükségje felmerülne - egy
millió koronát szántékozik a kivándorlási
elaphól lekötni.

A ministertanács a belügyminister ur
előterjesztését teljes egészében elfogadja

52.

A belügyminister ur előadja, hogy az

egyész karbatalmi alakulatok a honvédelmi mi-
nister ur fenntartásánál 1921. évi március
1-én kezdődőleg március fenntartásánál

helyeztettek. Az átvett elemzések költségei 91
1921. évi április hó 1-től kezdve a belügyi
tárcát terhelik.

Mint hogy az idő rövidsége miatt a
megfelelő hitelösszeg átvételére, illetve ren-
delkezésre bocsátására keresztnél nem volt,
a honvédelmi miniszter úrral abban állapodott
meg, hogy az átvett elemzéseknek az április
hó 10-ig terjedő időre járó költségeit a
honvédelmi tárcsa előlegesi, kikötése azonban
a honvédelmi miniszter úr, hogy az általa már
előlegzett és még előlegszendő összeget leg-
később április hó első napjaiban a honvédel-
mi tárcsának előadó miniszter úr térítse meg.

A folyamatos rendőrtartalék, továbbá
a pénzügy, valamint a tudományegyetemi és mű-
egyetemi kórházaknak, végül a kereskedelmi-
gyi tárcától átvett rézkapitányok szükségle-
te az 1921. évi március hó 1-től 1922. évi
június hó 31-ig terjedő időre a személyi
juttatásoknál 66.743.347 koronát, az állm-
nati kiadásoknál 100.000 koronát, összesen
tehát 71.628.199 koronát tesz ki.

Tekintettel arra a körülményre, hogy
a honvédelmi tárcsa az átvett elemzések költsé-
geit április hó 10-én után előlegesen nem
számlázta, - továbbá figyelemmel az Ugybbsz-
2836 Fontos Állami érdekekre, kéri a minis-

tertanács hozzájárulását ahhoz, hogy a fent 92
részletezett 71.522.199 koronát árcéja ke-
zelésében szárazmódú indokolás kötelezett-
sége mellett - előirányzatnélküli kiadásokként
kiutalványozhassa. -

Már most szükségesnek tartja megjé-
gyezni, hogy a kért összeg az előfordulható
kiadásokat - egyrészt a tapasztalati idő, -
mialatt pedig különösen a folyamatos tartó-
zó költségvetésnek az egyszerű ismerete
hiányában - valószínűleg nem fogja teljesen
fedezni.

Magjegyzi végül, hogy a fent részlete-
zett karhatalmi kiadások az államkincstárba
újabb terhet nem róznak, - mivel azok költségei
az 1920/21 évi költségvetés során a honvédel-
mi tárca keretében már előirányoztattak.

Pénzügyminiszter ur kijelenti, hogy a
kiadások további fedezésére nincs az államkinc-
stárnak anyagi esélye, a legelőszervebbnek tarté-
ná, ha ezek a karhatalmi tartózkodó alakulatok
felozlatának.

A belügyminiszter ur javaslatát akként
módosítja, hogy járuljon hozzá a ministertanács
ahhoz, hogy az április 10-én esedékesé váló
szöveg a honvédelmi miniszter által elővezet-
teseenek, az alakulatok további fenntartása
felől pedig a honvédelmi és pénzügyminiszter

urakkal közbe egyetértséhen szándékozik intézkedni.

43
Honvédelmi miniszter ur bejelenti, hogy nem tud nyilatkozni a felől, hogy képes lesz-e az Április hó 10-én való szoldokat előlegezni, amennyiben fedezete van készségével előlegezi a költségeket.

A minisztertanács hozájáról, hogy az Április hó 10-én szedékesse való szoldokat a honvédelmi miniszter ur előlegezze, a különböző alkalmatok tovább bi fenntartására vonatkozólag pedig tudomásul veszi, hogy a belügy, pénzügy és honvédelmi miniszter urak erre vonatkozólag egyetértőleg meg fognak állapodni.

53.

Belsőügyminiszter ur bejelenti, hogy Károlyi József gróf fejérmegyei és Csirák József gróf vármegyei főispánok benétek lemondásukat, de felmentésük iránt egyelőre nem szándékozik intézkedni.

A minisztertanács tudomásul veszi.

54.

A kereskedelemügyi miniszter ur kéri a minisztertanács hozájáról, hogy a vezetése alatt álló kereskedelemügyi társas

**HU-MNL-OL-K 27-1923. április 27., 6.
napirendi pont.**

**A karhatalom egységes vezetésének
szabályozása nagyobb tömegmozgalmak
esetére**

22
az 1-2 rangosztályba sorozott
katonai személyek részére havi
140.000 korona rendkívüli segély
megállapítását kéri.

A minisztertanács hozzájárul.

6.

Honvédelmi miniszter ur meg-
említi, hogy már ismételtén rámu-
tatott arra, hogy nagyobb arányu,
vagy nagyobb területre kiható bel-
ső mozgalmak esetén erőlyes rend-
szabályok csakis egységes irányítás
mellett lehetnek eredményesek.

A minisztertanács egy álta-
lános jellegű, illetőleg nagy ki-
terjedésű szénbányász strájk, va-
lamint egy általános vasutas strájk
esetére máris az egységes vezetés
életbeléptetése mellett döntött.

Ezek a döntések azonban csakis
erre a két speciális esetre vonat-
koznak, s a kérdést általánosan nem
szabályozzák.

Az egységes vezetésre azonban
a multban máris több ízben szükség
volt nagyobb arányu, vagy országos
mozgalmak elfojtásánál, legutóbb az
1922. év nyarán lefolyt nyugatmagyar-
országi események is újból beigazol-

ták az egységes vezetés szükség-
gát.

Ennek a szükségességnek fel-
ismerése vezette előadó miniszter
urat abban, hogy 1922. július hó 27-
én a miniszterelnök, a belügymi-
niszter és pénzügyminiszter urak-
kal a kérdés szabályozása tekin-
tetében tárgyalásokat kezdjen, me-
lyekbe később az igazságügyminisz-
ter és kereskedelemügyi miniszter
urakat is bevonta.

E tárgyalásoknál két főelv
domborodott ki.

Az egyik főelv az egységes
vezetés szükségességének megállapí-
tása volt.

A másik főelv pedig az, hogy
az egységes vezetés életbelépését
úgy kell szabályozni, hogy az szük-
ség esetén minden késedelem nél-
kül megtörténhessen.

Az ország belső rendjének ha-
tékonyabb biztosítása végett a kü-
lönböző hatóságok és parancsnoksá-
gok összműködésének hatályosabbá
kell válnia akkor, ha oly nagyobb
mértvű rendbontó események /tömeg-
mozgalmak/ vannak kifejlődőben, ame-

24

lyek bekövetkezte folytán a rend-
fentartása, a mozgalom további ki-
fejlődésének megakadályozása és a
mozgalom gyors elfolytása előrelát-
hatóan csakis a különféle - jelen-
leg több minisztérium fennhatósága
alá rendelt - karhatalmi erők na-
gyobb arányu összműködése és össz-
pontositása által érhető el.

Főként a karhatalmi erők össz-
működése azonban csakis egységes ve-
zetés alatt képzelhető el.

Az egységes vezetés kimondása
azonban nem elég.

Igaz ugyan, hogy az arra hi-
vatott hatóságok a legtöbb esetben
a mozgalom kifejlődéséről előzetesen
értesülnek úgy, hogy módjukban van
az ellenintézkedéseket esetenként
megtenni, de gyakori az az eset is,
hogy a mozgalmak váratlanul robbanak
ki, amikor is a kellő ellenrendsza-
bályok már csak elkésve lesznek al-
kalmazhatók. Ilyen esetekben a kése-
delmes cselekvés a közvélemény ál-
tal is gyengeségnek lesz betudva
s nagymértékben hozzájárulhat a
mozgalmak további terjedéséhez, sőt
azok sikerére is vezethet.

25

Fontos tehát, hogy a megfelelő karhatalmi előkészületek még normális viszonyok között megtételesek olyképp, hogy adott esetben mindjárt egy a teljes sikert biztosító erő-kifejtés váljék lehetővé.

Miután minden karhatalmi ténykedésnél amely a honvédség bevetését teszi szükségessé, közvetlenül felmerül az összes közreműködő /nem szorosan vett katonai és közrendészeti/ karhatalmak egységes vezetéseinek eminens szükségessége, még inkább fenáll eme szükségesség nagyobb arányú mozgalmak megíkezésére igénybevett karhatalmak összevonásánál.

Fontos tehát, hogy a szükségesnek felismert egységes vezetés valószínű esetekben mindennemű hosszadalmas formáságok mellőzésével a lehető legrövidebb idő alatt életbe léptethető legyen.

Ezt a célt az előzetes tárgyalások alapján úgy gondolja előadói miniszter ur megoldandónak, hogy a minisztertanács előzetesen szabályozza az egységes vezetés életbeléptetésének főelveit és az életbeléptetésre a miniszterelnök urnak adja meg a

86
felhatalmazást.

A minisztertanács által előzetesen szabályozandó főelvek tekintetében a következő határozat volna hozandó:

A minisztertanács a különféle karhatalmi alakulatok egységes vezetésének és parancsnoklásának tekintetében a következőket rendeli, illetve az alábbi irányelveket állapítja meg:

1./A különféle karhatalmi erők egységes vezetésének és parancsnoklásának átvétele végett a belügyminiszter a honvédség főparancsnokával egyetértve a miniszterelnökhöz tesz előterjesztést és pedig zendülés, vagy egyéb oly nagyobbarányú tömegmozgalom esetében, amidőn a belügyminiszter és honvédség főparancsnokának véleménye szerint a mozgalom kifejlődésnek megakadályozására, elfolytására és a rend helyreállítására honvéd erő igénybevétele és a különféle karhatalmi erők egységes vezetése és parancsnoklása szükséges.

Ilyen esetek előfordulhatnak lázadászerű forradalmi kitörések, felkelések, valamint ilyen jellegű na-

27

gyobbarányu strájkok stb.alkalmából.

2./Az 1.pontban említett előterjesztés alapján a karhatalmi erők egységes vezetésére az ország egész területére vagy egyes részeire nézve a miniszterelnök adandó alkalommal immár a minisztertanács minden további megkérdése nélkül ad felhatalmazást.

3./Az egységes vezetést és parancsnoklást a honvédség főparancsnoka gyakorolja.

Ezen felhatalmazás folytán karhatalmakat más polgári hatóság megkeresésének bevárása nélkül is ki rendelhet.

A csendőrség, államrendőrség és folyamőrség részéről karhatalmi erők gyanánt azon osztagok vétetnek igénybe, amelyek végső fokon a belügy-miniszter határozata alapján a köz-biztonsági szolgálat okvetlen szükség minimumának ellátása után rendelkezésre állanak.

A rendőrségi karhatalmi osztagok rendes szolgálatuk működési területéről, illetve a csendőrségek szolgálati körzetükből a belügyminiszter engedélye nélkül el nem von-

28
hatók."

Mivel ily határozmány alkalmas arra, hogy az előzőleg megadott felhasználást a gyakorlati kivitelben erőltetés és nagyon sokszor technikai is keresztülvihetetlen, ennek felvételét előadó miniszter ur a maga részéről elejtendőnek tartja.

Erre vonatkozólag természetesnek kell venni, hogy mozgó alkalmazásra elsősorban a honvédség alakulatai jönnek tekintetbe, de oly parancsoló szükségesség elől nem lehet elzárkózni, hogy a megoldandó feladatok fontossága és sürgőssége szerint a többi rendelkezésre bocsájtott karhatalmi osztatok is szabad felhasználást nyerjenek.

A karhatalom alkalmazására vonatkozólag általában a "Szolgálati Szabályzat a magyar királyi honvédség számára" I. rész és az "Utasítás a magyar királyi honvéd karhatalmek alkalmazására stb." rendelkezései irányadók, azzal az értelmezéssel, hogy az egységes parancsnoklás időtartama alatt a honvédparancsnokok a fegyveres beavatkozást a közigazgatási hatóság megkeresése nél-

kül, illetve még abban az esetben is, ha az alsó vagy középfoku közigazgatási hatóság más véleményen volna a megjelölt szolgálati könyvekben felsorolt eseteken kívül is a saját felelősségükre elrendelhetik, ekkor, ha azt körülményekből haleszt-hatlatlanul szükségesnek látják.

Az egységes vezetés és parancsnoklás azonban nem mentesíti a polgári hatóságokat azon kötelezettség elől, hogy karhatalmi igényléseket szükség esetén eszközöljenek és hogy a belrend fenntartásánál közreműködjenek.

4./Az egységes parancsnoklás rendelkezéséből folyik, hogy a nem honvédségi karhatalmak is, ha zárt osztagban lépnek fel, ugyanazon fegyverhasználati szabályokat követik, mint a magyar királyi honvédség.

5./A honvédség főparancsnoka mellett, annak támogatása céljából a karhatalmi erők egységes vezetésének és parancsnoklásának időtartama alatt a belügyminiszter 3 /az országos főkapitánytól, csendőrség felügyelőjétől és a folyamórság felügyelőjétől/ a pénzügyminiszter 2 /a magyar

királyi vámőrségtől és a bányászati közigazgatástól/ és a kereskedelemügyi miniszter 2 /vasuti és postaszekosztálytól/ kiküldöttje működik közre. Ezek feladata a szükséges felvilágosításokat megadni, a honvédség főparancsnokának a karhatalmi erők egységes vezetéséből és parancsnoklásából folyó rendelkezésnek szellemében a más kormányzati ágakat érintő intézkedések megtételéről gondoskodni és a tett rendelkezésekről és intézkedésekről, valamint a mindenkor helyzetről az érdekelt minisztereket tájékoztatni, illetve nekik jelentést tenni.

Hasonló feladattal a közigazgatási hatóságok és az előbb megnevezett rendészeti területi vezetői a honvéd vegyes dandár területén ennek parancsnokával, illetve a honvéd állomás parancsnokokkal állandó érintkezést tartanak fenn.

6./Az egységes vezetés és parancsnoklás érvényességének időtartamára vonatkozólag, illetőleg annak megszüntetése tekintetében a belügyminiszternek a honvédség főparancsnokával egyetértve teendő javaslata alapján vagy enélkül is a miniszter-

elnök határoz.

A minisztertanács az előterjesztés értelmében határoz.

7.

A pénzügyminiszter ur előadja, hogy a vármegyei alkalmazottak létszám viszonyainak szabályozása, illetve az említett alkalmazottaknak megfelelő kiegészítési pótlékban való részesítése tárgyában az 1922. évi február 25-én kelt 2140/M.E. számú kormányrendelet 2 §-a a kiegészítő pótlék mérvének megállapítása végett a vármegyei tisztviselőket bizonyos fizetési osztályokba sorozza, illetve őket úgy tekinti, mintha az egyes fizetési osztályokba tartoznának.

A rendelet 10 §-a a rangsorozást és a kiegészítő pótlékban való részesítést a menekült vármegyei tisztviselőkre is kiterjeszti és ennek a szakasznak harmadik bekezdése szerint az állami közszolgálat bármely ágában véglegesen elhelyezni illetve kinevezni szándékozt vármegyei tisztviselőket úgy kell tekinteni, mintha abba a fizetési osztályba tartoznának, amelynek illet-

**A magyar Nemzeti Munkavédelem (N. M. V.)
szervezete a m. kir. postahivatalnál.
48.297.**

I. Általános ismertetés.

(1) A magyar Nemzeti Munkavédelem (N. M. V.) a magyar állam hivatalos szerve.

(2) A N. M. V. célja a közüzemek, valamint a létfenntartáshoz nélkülözhetetlen közérdekű üzemek és munkálatok zavartalan működésének biztosítása, illetve azok veszélyeztetése esetén a szükséges munkák elvégzése, nemkülönben a munkaeszközök ellen irányuló esetleges támadások elhárítása. Hivatása kiterjed az elemi csapások elleni védekezésre is, sőt feladata lehet az is, hogy zavargások idején a törvényes rend és a közbiztonság fentartásában is közreműködjék.

(3) A N. M. V. nem titkos alakulat. Politikától mentesen dolgozik és működése nem irányul egyik társadalmi réteg ellen sem.

(4) A N. M. V. a m. kir. belügyminiszter legfőbb felügyelete és irányítása alá tartozik és a minisztérium VII. közbiztonsági osztálya keretében, mint ennek alosztálya működik.

II. Az N. M. V. szervezett tagozódása:

(1) 1. Budapest székesfőváros és közvetlen környékének munkavédelme közigazgatási kerületenként feloszlik I.—X. ker. kirendeltségre, továbbá a kisperesti, pesterzsébeti, újpesti és nagytétényi kirendeltségekre.

(2) 2. Egyes törvényhatóságok,

(3) 3. fontosabb ipargócponatok és bányák,

(4) 4. közérdekű közüzemek munkavédelme.

Ilyenek a posta, vasút és hajózás stb.,

(5.) 5. a műegyetem és tudományegyetem N. M. V. csoportja.

(6) A törvényhatósági (tehát nem postai, hanem vármegyei, illetve városi) n. m. v. hivatalok működési területe a szolgabírói járásoknak megfelelően n. m. v. körzetekre vannak beosztva, melyeknek vezetői a vármegyei n. m. v. hivatalok vezetői által megbízott körzetvezetők. (

7) A körzet további tagozódása az alkörzet, ahova az egyes körjegyzőségek (esetleg több is) területei tartoznak.

III. Munkába szólítás.

(1) Ha a n. m. v. szervezet munkába szólítása szükségessé válik, azt a m. kir. belügyminiszter úr rendeli el és rendszerint írásban „felhívás“ kézbesítése útján történik.

(2) Minden munkába szólított tag igazolványt kap, melynek alapján feladatszerű működési ideje alatt hatósági közegnek kell őt tekinteni és mint ilyen büntetőjogi védelem alatt áll. Az igazolvány a kordonok átlépésére is jogosít.

(3) "A szervezet tagjai munkábalépésük ideje alatt megfelelő díjazásban részesülnek, úgyszintén baleset és betegség esetére biztosítva vannak.

(4) Ha az igénybevétel szüksége megszűnik, a munkába szólított tagok leszereltetnek.

IV. A N. M. V. szervezete a m. kir. postánál.

(1) A m. kir. posta N. M. V. szervezete az egész országban önálló egységet képez és a központi vezető személyén keresztül közvetlenül kapcsolódik a m. kir. belügyminisztérium VII. N. M. V. osztályához. Ez azt jelenti, hogy a posta tényleges személyzetének tagjai sem Budapesten, sem a vidéken a törvényhatósági (városi, illetve vármegyei) n. m. v. hivatalok létszámába nem szervezhetők be.

(2) A m. kir. posta n. m. v. szervezetének tagozódása azonos a m. kir. posta szervezeti tagozódásával. Van tehát a postavezérigazgatóságnak, külön a postavezérigazgatóság 8. és 9. (üzemi) osztályainak, a központi számvevőségnek, a központi hivataloknak, az igazgatóságoknak, műszaki felügyelőségeknek, a kincstári és a postamesteri postahivataloknak n. m. v. csoportja.

(3) A postavezérigazgatóságnál működő n. m. v. csoportnak elnevezése: „A m. kir. posta n. m. v. központi csoportja.” Ennek vannak alárendelve a többi összes postai szervek n. m. v. csoportjai. A központi csoport élén a vezérigazgatóság A (Posta) főosztályának vezetője áll, akinek helyettese a X./I. (személyzeti) ügyosztálynak vezetője. A többi postai szerv n. m. v. csoportjának vezetője az, aki az illető postai szervnek is a vezetője. Minden postai szervnél a n. m. v. ügyek intézésével lehetőleg katonaviselt egyén bízandó meg, mint n. m. v. előadó. Kivételt képeznek a kisebb kincstári és a postamesteri postahivatalok, ahol a hivatalvezető, illetve a postamester személyesen köteles a vezetéssel járó összes teendőket elvégezni.

(4) A n. m. v. ügyeket központi (miniszteri, illetve vezérigazgatósági) hatáskörben 1929. évi január hó 1-től kezdődően a postavezérigazgatóság X./1. (személyzeti) ügyosztálya intézi; a postavezérigazgatóságnak közvetlenül alárendelt postahivatalokra nézve pedig a postavezérigazgatóságnak X./8. (postaüzemi) illetménye X./9. (távíró- és távbeszélő üzemi) ügyosztályai intézik.

(5) A székesfőváros üzemének speciális helyzetére való tekintettel az üzembiztosítás szempontjából a postai épületőrségek felett — úgy mint eddig — a n. m. v. központi vezető közvetlenül rendelkezik.

(6) A m. kir. posta n. m. v. szervezetének tagja lehet minden oly postaalkalmazott (akár kincstári, akár postamesteri és akár tiszti, akár altiszti, továbbá távirdamunkás, postaküldönc stb. kategóriából való) akinek feltétlen megbízhatóságáról a postai szerv vezetője (főnök, építési osztályvezető, postamester stb.) meggyőződött és az illető nem csupán ideiglenes, — rövidebb időre felfogadott — alkalmazott.

(7) Önkéntes jelentkezés esetén az illetékes postai szerv vezetője (főnöke) bírálja el, hogy az illető egyéni beszerzésre alkalmas-e?

(8) Egyébként a tagokat rendszerint a főnök kellő megismerés után hivatalból szólítja fel a n. m. v.-be való belépésre.

V. A m. kir. posta n. m. v. szervezetének feladata.
A m. kir. posta n. m. v. szervezetének kétirányú feladata van.

(1) 1. Az állami és társadalmi létfenntartáshoz nélkülözhetetlenül szükséges posta, táviró, távbeszélő és rádió hírszolgálatnak az egész ország területén minden körülmények között való ellátása, esetleges sztrájkokkal szemben is; tehát az üzemellátás és

(2) 2. az üzemnek még az esetleges külerőszakkal szemben való megvédése is, vagyis az üzembiztosítás, azaz a postaépületek megvédése.

(3) Az üzemellátásról az illetékes postai szerv (igazgatóság, műszaki felügyelőség, hivatal stb.) vezetője gondoskodik.

(4) Az üzembiztosításról való gondoskodás ellenben 2-féle módon történik, aszerint, amint Budapest székesfőváros területéről, avagy a vidékről van szó. Ugyanis Budapesten, ahol a fontosabb postaépületekben épületőrség működik, az illető épületnek védelméről az ott levő

épületőrség vezetősége, ellenben vidéken a postahivatalok megvédéséről, tehát az üzembiztosításról a törvényhatósági (vármegyei, illetve városi) n. m. v. hivatal (körzet, alkörzet) vezetője gondoskodik.

(5) A budapesti épületőrségek vezetője személyének kijelölése központilag történik. Önként értetődik, hogy ha valamely épületben több különálló szerv (hivatal) működik, abban az esetben az épületőrség vezetője személyének kijelölése iránt külön történik intézkedés.

VI. Munkábaszólítás a m. kir. postánál.

(1) A m. kir. postánál a munkábaszólítást a belügyminiszter úrral egyetértve rendelem el.

(2) Ha valamilyen sztrájk esetén a m. kir. posta n. m. v. szervezete munkábaszólítást kapna, az üzemet ellátó személyzet szolgálatba állításáról az illető helyi postai szerv vezetője gondoskodik.

(3) Az üzembiztosításra a maga részéről is az épületben, illetve annak környékén az előkészületeket megteszi. Egyidejűleg Budapest székesfőváros területén az épületőrség vezetősége azonnal gondoskodik az üzembiztosító osztagoknak a saját épületben levő szervek

(hivatalok) létszámából állandóan kijelölve levő tagokból való összeállítása és az őrhelyekre való kirendelése iránt. Vidéken a postai szerv vezetője a legrövidebb úton megkeresi a törvényhatósági n. m. v. hivatal (körzet, alkörzet) helyi vezetőjét a nyugalmi időben előre megállapított őrségnek kirendelése iránt.

(4) Munkába szólítás idején az üzem ellátása, illetve a körülmények kényszerítő behatása alatt meghatározandó szükségforgalom megállapítása és lebonyolítása érdekébenkülönleges intézkedések lépnek életbe.

(5) A szükségforgalom lebonyolítására nézve a szükségszolgálati beosztás az irányadó, melyet minden vezető már most a nyugalmi időben elkészítve a n. m. v. iratok között megőrizni köteles. Ezt az ellenőrzéssel megbízott kiküldöttek időnként felülvizsgálni tartoznak.

(6) Fontos érdeke a posta vezetőinek, hogy a törvényhatóság n. m. v. szervének helyi vezetőjével már most — nyugalmi időben — megismerkedjenek és az összeköttetést azzal állandóan fentartsák. Ha pedig a törvényhatósági n. m. v. hivatal vezetője, avagy ennek megbízottja a postahivataloknál a biztonsági intézkedések

ügyében látogatást tesz, kellő igazoltatás után; részére a postahivatalok a felvilágosítást adják meg.

(7) A székesfővárosban és vidéki nagyobb városokban, ahol több postahivatal működik, a szükséghez képest a kisebb postahivatalok működését szüneteltetem. Budapesten erre nézve központilag intézkedem, vidéken pedig az illetékes postaigazgatóság saját hatáskörében rendelkezik.

VII. A beszerzés módja:

(1) A N. M. V.-be való beszervezéskor az érdekelt egyénnel az n. m. v. szervezetnek, a szervezet nemes céljának és hazafias feladatának ismertetése után a n. m. v. kötelezvényt kell kitölteni és az esküt vele letéetni. Az eskü mintája, illetve az eskü letevésére vonatkozó jegyzőkönyv az újabb nyomtatványon a kötelezvény túloldalán van.

(2) E két okmányt gondos kitöltés és lebélyegzés után a kincstári szervek maguk őrzik meg, a postamesteri hivatalok pedig az igazgatóságokhoz terjesztik fel.

(3) A beszervezéskor minden egyes tag részére a belügyminisztérium által újabban kiadott zöldesszínű igazolványt kell kiállítani. Ezeket az igazolványokat a postai kincstári szerv főnöke írja

alá; az ügymenet egyszerűsítése céljából ezeket ellenőrző aláírás végett most már nem kell többé a posta n. m. v. központi vezetőségéhez felterjeszteni. A postamesteri hivatalok személyzetének igazolványait a beszervező biztos, illetve ha a postamesteri alkalmazott beszerzése a postamester útján történik, azt az I. osztályú postahivataloknál a postamester, kisebb postamesteri hivatalok személyzetének igazolványait pedig az illetékes postaigazgatóság vezetője, avagy helyettese írja alá.

(4) Az új zöldszínű igazolványok hátlapjára nem szükséges az illető egyén fényképének felragasztása, mert a postaszemélyzetnek az a része, amely vasúti arcképes igazolvánnyal, illetve arcképes postakiadói igazolvánnyal rendelkezik, ezzel igazolhatja magát az n. m. v. igazolvány egyidejű felmutatása mellett. Ezek igazolványainak hátlapján tehát az arckép helyére egyszerűen az arcképes igazolvány számát kell odaírni. Természetesen meg kell jelölni azt, hogy Máv. vasúti, avagy postakiadói arcképes igazolványról van szó.

(5) Akinak pedig nincs ilyen arcképes igazolványa, ennél a beszervező egyén az igazolványt a hátlapon

az illetővel aláíratja és ezt az aláírást a következő záradékkal hitelesíti: „Az igazolvány tulajdonosának személyazonosságát és az aláírás valódiságát igazolom. Kelt . . . 19 . évi hó . . - án.“ Aláírás és bélyegzőlenyomat sohase maradjon el e záradék mellől.

(6) Az igazolványokat számozás végett egyébként az igazgatósághoz fel kell terjeszteni, mely alkalommal az igazgatóságok az igazolványokat a kiállítás helyességére nézve felülvizsgálják. Ennek megtörténte után az igazgatóságok (műszaki felügyelőségek a vonalfelvigyázókét) az igazolványokat a postamesteri hivataloknak visszaküldik.

(7) Az igazolványt az összes postai szervek, amelynél az illető tag postai szolgálatát teljesíti, tehát ahol az illető beszervezve is van, ennek a tagnak pontos lakcímével és az igazolvány számával ellátott, de le nem ragasztott borítékban őrzik, hogy azt bármely percben, lezárás után, az illető n. m. v. tagnak kézbesíthessék.

(8) Ugyanebben a borítékban kell tartani az illető tag nevére a munkábaszólításra vonatkozóan kiállított felhívást is, amely nyomtatványt azonnali

jelentkezésre kell kitölteni és a kézbesítés napjával keltezni, így: „Kell: a kézbesítés napján.“

(9) Ugyancsak ebbe a borítékba kell beletenni a tagok részére szóló tudnivalókat is, amely a munkába szólítás esetében való magatartásra vonatkozóan ad a tagnak útbaigazítást.

(10) Mindezekre az iratokra a tag igazolványának számát rá kell írni és az ezeket tartalmazó borítékokat a postahivatalok (szervek) vezetői az egyes tagok pontos lakcímével ellátva, a gyors és akadálytalan kézbesítés érdekében kézbesítőjárásonként rendezve, tartoznak mindenkor készen kéznél tartani.

(11) Munkábaszólítás esetén a hivatal főnöke ezeket a felhívást stb. tartalmazó borítékokat a szolgálatban lévőknek késedelem nélkül átadja, a szolgálatban nem levőknek pedig azonnal a lakására kézbesítetteti.

(12) A felsorolt nyomtatványokat a m. kir. posta n. m. v. központi vezetősége küldi szét és a pótlást is onnan kell kérni. Kivételesen sürgős szükség esetén a vidéki postahivatalok ily nyomtatványokért a területileg illetékes törvényhatósági n. m. v. hivatalhoz fordulhatnak, de csak azok a postahivatalok, amelyek székhelyén

törvényhatósági n. m. v. hivatal működik. Különbözik pedig azokat a postahivatalok a felettes igazgatóságuktól kérik.

VIII. Nyilvántartás.

(1) Minden egyes postai szerv (igazgatóság, műszaki felügyelőség, hivatal stb.) tartozik a n. m. v.-be szervezett, tényleges szolgálatot teljesítő létszámról pontos kimutatást készíteni és azt a n. m. v. okmányokkal együtt gondosan megőrizni. A kimutatás rovat: folyószám, név, állás, születési év, lakás (ucca, házszám), n. m. v. igazolvány száma, észrevétel.

(2) Budapesten külön nyilvántartást kell készíteni az üzemi és külön az üzembiztosító létszámról.

(3) Az egyének a hivatali rangsor szerint sorolandók fel a kimutatásokban. Elöl a tisztviselők (férfiak, azután a nők) s azután az altisztek (férfiak, esetleg, nők) következnek.

(4) Vidéken az üzemi és üzembiztosító létszám külön csoportosítása felesleges, mert ott az egész létszámot az üzemellátásra veszem igénybe.

(5) Zavarok és visszaélések elkerülése végett az igazolványszámokról az igazgatóságok, műszaki felügyelőségek és központi hivatalok olyan külön

nyilvántartást készítsenek, mint a postatakarékpénztári betétkönyvecskékről szokás. Az egyes ilyen szervek a részükre kiutalt sorszámokat írják be a most készítendő kimutatásba, tekintet nélkül arra, hogy jutott-e a részére annyiigazolvány-nyomtatvány és hogy még annyi beszerezett tagja nincs is. A számkontingenst most az új zöldszínű igazolványok kiadása alkalmából bőven állapítottam meg azért, hogy egy-egy szerv csak egy csoportbeli sorszámot kapjon.

(6) A nyugdíjas postai személyzetet a törvényhatósági n. m. v. hivatalok tartják nyilván, minél fogva a nyugdíjasok összes n. m. v. okmányait rövid átirattal oda át kell küldeni.

(7) A létszámból elbocsátás vagy elhalálozás folytán törölt személyzet n. m. v. okmányait a kincstári szerv vezetője megsemmisíti, a postamesteri hivatalok az ilyen okmányokat megsemmisítés végett felettes igazgatóságukhoz terjesztik fel. A megsemmisítés folytán felszabaduló sorszámot új tag igazolványának megszámozására fel lehet használni.

(8) A postaigazgatóságok kötelesek a törvényhatósági n. m. v. hivatalokat havonként

tájékoztatni a területükön időközben újonnan beszervezett postahivatalokról, valamint az újonnan megnyílt távíró, avagy távbeszélő központokról (esetleg postaügynökségekről, ha t. i. az távbeszélővel egyesítetik), azért, hogy a törvényhatósági n. m. v. hivatalok a náluk levő nyilvántartást kiegészíthessék és főleg, hogy a szükséges üzembiztosító létszám beszerzéséről gondoskodhassanak. Elv ugyanis az, hogy az összes távíró, avagy távbeszélővel egyesített tehát még a III. és IV. osztályú postamesteri hivatalok, sőt postaügynökségek is beszerveztessenek.

(9) Ezek beszerzését a helyszínére rovincsolás végett kiküldöttek tartoznak elvégezni.

IX. Létszámjelentés:

(1) Az összes n. m. v. szervek a beszervezett létszámról negyedévenként: január, április, július és október hó 5-ig létszámjelentést és n. m. v. változási kimutatást tartoznak felettes hatóságaikhoz felterjeszteni avégből, hogy azoknak a m. kir. posta n. m. v. központi vezetőségénél összefutó adatai alapján, a belügyminisztériumot a pontos létszámról tájékoztatni lehessen.

(2) A n. m. v. változási kimutatást azért rendelem el, mert különösen a postamesteri postahivatalok nem jelentik a személyzetükben beállott változásokat a beszervezett, de más hivatalhoz távozott n. m. v. tag n. m. v. okmányait (borítékban az igazolvány, a munkába szólító felhívás és a tudnivalók) felettes igazgatóságukhoz nem terjesztik fel, hanem oly n. m. v. okmányokat is tartanak maguknál, amelyek tulajdonosai (kiadók) a hivatal kötelékéből már hónapok óta eltávoztak. Ez a n. m. v. okmányok elkallódására vezethet, amit pedig a n. m. v. igazolványokkal űzhető visszaélések miatt kerülni kell.

X. Ügyiratkezelés

(1) Az n. m. v. ügyiratokat a m. kir. posta kincstári szervei az általános iratkezeléstől elkülönítve kezelik. Külön n. m. v. iktatót és irattárt tartanak. Ezeket az iratokat az elvi jelentőségű szabályrendeletek kivételével 3 év után selejtezhetik.

semmisítés végett felettes igazgatóságukhoz terjesztik fel. A megsemmisítés folytán felszabaduló sorszámot új tag igazolványának megszámozására fel lehet használni.

(2) A postaigazgatóságok kötelesek a törvényhatósági n. m. v. hivatalokat havonként tájékoztatni a területükön időközben újonnan szervezett postahivatalokról, valamint az újonnan megnyílt távíró, avagy távbeszélő központokról (esetleg postaügynökségekről, ha t. i. az távbeszélővel egyesítetik), azért, hogy a törvényhatósági n. m. v. hivatalok a náluk levő nyilvántartást kiegészíthessék és főleg, hogy a szükséges üzembiztosító létszám szervezéséről gondoskodhassanak. Elv ugyanis az, hogy az összes távíró, avagy távbeszélővel egyesített tehát még a III. és IV. osztályú postamesteri hivatalok, sőt postaügynökségek is szerveztessenek.

(3) Ezek szervezését a helyszínére rovincsolás végett kiküldöttek tartoznak elvégezni.

XI. Vegyes rendelkezések.

(1) A m. kir. posta n. m. v. szolgálatát is postai szolgálatnak tekintem, minél fogva ezt a szolgálati ágat is — különös tekintettel annak hazafias nagy jelentőségére — ugyanolyan lelkiismeretes pontossággal kell ellátni, mint a postának bármelyik szolgálati ágát.

(2) E szolgálat ellenőrzését a központi hivataloknál, az igazgatóságoknál és a ker. műszaki felügyelőségeknél központilag a m. kir. posta n. m. v. központi vezetője avagy helyettese, esetleg a belügyminisztérium N. M. V. postaügyi előadójával együtt) és a központi biztosok végzik, a postahivataloknál pedig a most nevezettekén kívül még a hivatali szemlét tartó postaigazgatósági kerületi biztosok is.

(3) A m. kir. posta n. m. v. központi csoportjának mostani vezetője Csath BÉLA postafőigazgató, a X./A. főosztály vezetője, helyettese pedig Soós Gyula postafőigazgató, a X./I. ügyosztály vezetője.

(4) Az n. m. v. szolgálat részleteire vonatkozóan akár általam, akár a n. m. v. központi vezetőség által eddig kiadott érvényben levő ama rendelkezések, amelyeket a jelen rendelet kifejezetten nem hatálytalanít, ezután is érvényben maradnak.

(5) Végül elvárom, hogy a m. kir. postának minden megbízható alkalmazottja a m. kir. posta n. m. v. szervezetének tagja legyen.

Budapest, 1929. évi január hó 3-án.

**A magyar nemzeti munkavédelem szervezete a
postánál.
88.042/11.**

I. A magyar nmv. általános ismertetése.

1. A magyar nemzeti munkavédelem (nmv.) a magyar állam hivatalos szerve.

2. Az nmv. célja a közüzemek, valamint a létfenntartáshoz nélkülözhetetlen közérdekű üzemek és munkálatok zavartalan működésének biztosítása, illetőleg azok veszélyeztetése esetén a szükséges munkák elvégzése, nemkülönben a munkaeszközök ellen irányuló esetleges támadások elhárítása. Hivatása kiterjed az elemi csapások elleni védekezésre és feladata az is, hogy a zavargások idején a törvényes rend és a közbiztonság fenntartásában közreműködjék.

3. Az nmv. nem titkos alakulat. Politikától mentesen dolgozik és működése nem irányul egyik társadalmi osztály (réteg) ellen sem. 4. Az nmv. a m. kir. belügyminiszter legfőbb felügyelete és irányítása alá tartozik és a minisztérium VII., a közbiztonsági osztálya keretében működik.

5. Végrehajtó szervei az nmv. hivatalok. Ezek közül 4 Budapesten (belvárosi, ferencvárosi, terézvárosi és budai nmv. hivatal), 15 pedig vidéken működik. A vidéki nmv. hivatalok körzetekre, a körzetek pedig alkörzetekre tagozódnak.

6. A nagyobb közüzemek, a posta, a vasút, a hajózás, stb., valamint a fontosabb ipari gócpontok és bányák külön nmv. csoportot alkotnak.

7. Az nmv. szervezet munkába szólítását azletékes miniszter úrral egyetértően a belügyminiszter úr rendeli el. 8. Az nmv. tagok munkába szólítása írásra, „Felhívás“ kézbesítése útján történik. Amunkába szólított tag igazolványt kap, amelynek alapján nmv. működési ideje alatt hatósági kétegnék kell őt tekinteni, és mint ilyen, büntetőjogi védelem alatt áll. Az igazolvány a kordonok átlépésére is jogosít.

II. A posta nmv. szervezetének feladata.

1. A posta nmv. szervezetének két irányú feladata van: az üzemellátás és üzembiztosítás. a) Az üzemellátás az állami és társadalmi létfenntartáshoz nélkülözhetetlenül szükséges posta, távíró, távbeszélő és rádió hírszolgáltatnak ellátása sztrájk

vagy külön rendelkezés esetén. b) Az üzembiztosítás az üzemnek esetleges külerőszakkal szemben való megvédése.

2. Az üzemellátásról az illetékes postai szerv vezetője gondoskodik.

3. Az üzembiztosításról a munkába szólításnak legfeljebb első hat órájára az illetékes postai szerv vezetője, az első hat óra eltelte után általában az illetékes nmv. hivatal (körzet, alkörzet) vezetője gondoskodik.

III. A posta nmv. szervezetének tagozódása.

1. A posta nmv. szervezete önálló egység és a posta vezérigazgatóság II. üzembiztonsági ügyosztályán keresztül közvetlenül kapcsolódik a belügyminisztérium VII. a nmv. osztályához. Ez azt jelenti, hogy a postának tényleges szolgálatban lévő alkalmazottai a nmv. hivatalok létszámába nem szervezhetők.

2. A posta nmv. szervezetének tagozódása azonos a posta szervezeti tagozódásával.

3. A posta nmv. ügyeit miniszteri, illetőleg, vezérigazgatósági hatáskörben (1937. szeptember hó 18-tól kezdve) a IV/11. ügyosztály intézi. Az alárendelt szervek vezetői egyszemélyben nmv.

vezetők is, akik mellett nmv. előadók működnek. Oly kincstári hivataloknál, ahol a személyzet létszáma nem éri el az 50 főt, a hivatalvezető, a postamesteri hivataloknál pedig a postamester személyesen intézi az nmv. ügyeket.

IV. A posta alkalmazottainak beszerzése.

1. A posta nmv. szervezetének tagja lehet a tényleges szolgálatot teljesítő kincstári vagy postamesteri alkalmazott, továbbá postaügynök, akinek alkalmazása állandó jellegű, akit vezetője legalább félév óta ismer és megbízhatónak tart. Általános elv, hogy a kincstári alkalmazottak, valamint a postamesteri hivatalok, sőt a távbeszélővel egyesített postaügynökségek személyzete is beszerveztessék. Különös súlyt kell helyezni a távirdamunkások beszerzésére. Nmv. tagok beszerzését ügyiraton kell intézni. Több nmv. tag egyidejű beszerzése közös ügyiraton intézhető. Nmv. tagságra való önkéntes jelentkezés esetén a vezető bírálja el a jelentkező alkalmasságát. Egyébként a beszerzésre érdemes alkalmazottat a vezető hivatalból szólítja fel a belépésre.

2. A kincstári személyzet beszerzését az illetékes postai szerv vezetője saját hatáskörében intézi.

3. A postamestereket és postaügynököket az igazgatóság a hivatali vizsgálatokra kiküldött tisztviselői útján szervezi nmv. tagokká. A postamester véleményezése alapján ugyanígy történik a postamesteri alkalmazottak beszerzése. Ez utóbbiak beszerzésével az igazgatóság esetről-esetre a postamestert is megbízhatja. Postaküldöncök beszerzése csakis állandónak ígérkező alkalmazásuk esetében indokolt.

4. Beszerzéskor az nmv. szervezetnek, a szervezet céljának és hazafias feladatának ismertetése után a belépő alkalmazottal nmv. kötelezvényt kell kitöltetni és esküt tétetni. Az eskütételről jegyzőkönyvet kell felvenni. Az aláírt és lebélyezett nmv. kötelezvényt és jegyzőkönyvet a kincstári hivatalok maguk őrzik, a postamesteri hivatalok pedig igazgatóságukhoz felterjesztik.

5. Minden új tag részére a belügyminisztérium által kiadott zöldszínű igazolványt kell kiállítani, amely az nmv. tagság igazolására szolgál. A kincstári személyzet igazolványait a hivatalvezető írja alá, a postamesteri személyzet igazolványait pedig az illetékes postaigazgatóság nmv. előadója állítja ki és a postaigazgatóság vezetője írja alá és bélyegzi le.

Az igazolvány fejlécébe „A m. kir. posta“ szavakat kell írni. A kiállító az igazolványt meg is számozza. Ez a szám azonos a beszervezést tárgyaló ügyirat számával. Több alkalmazottnak egy ügyiraton tárgyalt beszerzése esetén az igazolványok ugyanazt a számot kapják.

6. A beszervezett alkalmazott az igazolvány hátoldalára névalírást rávezeti. Ennek valódiságát a vezető (nmv. előadó) hitelesítési záradékkal és bélyegzőlenyomattal igazolja. A postamesteri hivatalok személyzetének névalírást a postamester hitelesíti.

7. Az igazolványon kívül az új tag részére az ugyancsak a belügyminisztérium által kiadott „Felhívás“ nyomtatványt is ki kell állítani. Ez a „Felhívás“ a munkába szólítás parancsát tartalmazza és azonnal jelentkezésre kötelez.

8. Az igazolványt és felhívást pontos lakáscímmel ellátott és nyitvahagyott borítékban kell elhelyezni. Ebbe a borítékba tartozik az „Általános tudnivalók“ nyomtatvány is, amely a munkába szólítás esetében való magatartásra ad útbaigazítást. A helyi postai szerv vezetője e borítékokat, minél gyorsabb kézbesítésük érdekében, Budapesten

kézbesítő hivatalonként, vidéken pedig kézbesítő járasonként rendezve tartja készen.

9. A kötelezvényt és az eskütételről felvett jegyzőkönyvet a borítékba helyezni nem szabad, hanem elkülönítve kell megőrizni.

10. A beszerzéshez szükséges „Kötelezvény“, „Jegyzőkönyv“, „Igazolvány“, „Felhívás“ és „Általános tudnivalók“ című nyomtatványokat a kincstári hivatalok igazgatóságuktól, a beszerzésre jogosított többi szervek a postavezérigazgatóság 11. ügyosztályától igényeljük.

11. A felsorolt nyomtatványok közül az igazolványt és a felhívást átvételi elismervény csatolása mellett kell igényelni és darabszám szerint kell nyilvántartani.

V. A posta nmv. tagjainak nyilvántartása.

1. A postának azok a kincstári szervei, amelyeknél a személyzet létszáma az 50 főt eléri vagy meghaladja, tartoznak az nmv. tagokról nyilvántartás céljaira az eddig vezetett létszámkimutatások helyett kartoték-lapokat kiállítani. Azok a Budapesten vagy annak környékén működő kincstári postahivatalok,

amelyek üzemüket a munkába szólítás egész tartama alatt saját személyzetükkel biztosítják, az üzemellátó és az üzembiztosító nmv. tagok kar Jotéklapjait egymástól elkülönítve csoportosítják. A kartotéklapokat a IV. fejezet 10. bekezdésében foglaltak szerint kell igényelni.

2. Az 50 főnél kisebb létszámú kincstári hivatalok kartotékot nem készítenek, mert csekélyebb létszám nyilvántartására a betűrendbe szedett kötelezvények alkalmasak. Az ily célra is használt kötelezvényekre az igazolvány számát fel kell jegyezni.

3. A postamesteri hivatalok nmv. nyilvántartást személyzetük csekély számára való tekintettel nem vezetnek.

4. Az igazolványok számozásának eddigi rendszere megváltozik, azonban a már kiállított igazolványok sorszáma változatlan marad. Az új igazolványokat a IV. fejezet 5. bekezdésében foglaltak szerint kell számozni. E változással kapcsolatban az nmv. tagok sorszám szerinti nyilvántartását és az nmv. változási kimutatás készítését megszüntetem. A postamesteri személyzet nmv. tagjairól az igazgatóságok hivatalok szerint vezetnek nyilvántartást. Ebben a nyilvántartásban azokat a

beszervezett postakiadókat, akiknek alkalmazásuk nincsen, arra az átmeneti időszakra, amíg ismét alkalmazást vállalnak, illetőleg törlésük folytán a kiadók létszámából kiválnak, külön csoportban kell nyilvántartani.

5. A kincstári személyzet nmv. okmányai annál a szervnél vannak őrizetben, amelynek létszámába az nmv. tag tartozik. Kivétel: a postamesteri hivataloknál állomásozó vonal felvigyázók, akiknek a borítékban elhelyezett okmányait (igazolvány, felhívás és általános tudnivalók) a postamesteri hivatal őrzi.

6. A postamesteri személyzetnek borítékban elhelyezett okmányai a postamesteri hivatalnál vannak, míg a kötelezvényt és jegyzőkönyvet a IV. fejezet 4. bekezdése szerint az igazgatóság őrzi.

7. Kincstári alkalmazott áthelyezése esetén nmv. okmányait haladék nélkül és közvetlenül kell új hivatalához elküldeni; nyugalomba vonulása esetén a lakóhelyére illetékes nmv. hivatal veszi át szervezetébe és ezért nmv. okmányait rövid indokolással oda kell küldeni; elhalálozása és elbocsátása esetén nmv. okmányait a vezető megsemmisíti.

8. A postamesteri személyzet nmv. okmányait állomáshely változása, nyugalombavonulás, alkalmazás megszűnése és elhalálozás ese tén a postamesteri hivatalok haladék nélkül felettes igazgatóságukhoz tartoznak felterjeszteni. Az igazgatóságok az nmv. okmányokat állomáshely változása esetén saját kerületen belül az új állomáshelyre, máskülönben az illetékes igazgatóságnak küldik, nyugalombavonulás esetén rövid indokolással a lakóhelyre illetékes nmv. hivatalnak átadják, alkalmazás megszűnése esetén új alkalmazásig, illetőleg létszámból való törlésig megőrzik, elhalálozás, fegyelmi határozattaltörtént elbocsátás és létszámból való törlés esetén megsemmisítik. A kincstári hivatalok az nmv. tagok számáról évenként egyszer, a január 31-i állapotnak megfelelően, február 5-ig igazgatóságaikhoz, az igazgatóságok, a központi számvevőség, a vezérigazgatóság segédhivatala és a központ alá tartozó hivatalok ugyancsak évenként, február 10-ig a postavezérigazgatóság 11. ügyosztályához létszámjelentést tartoznak felterjeszteni.

VI. Nmv. ügyiratkezelés.

1. A posta kincstári szervei az nmv. ügyiratokat az általános iratkezeléstől elkülönítve kezelik, külön nmv. iktatót és irattárt tartanak. Nmv. ügyszámú iratok, a beszervezést és elvi határozatot tartalmazók kivételével, három év után selejtezhetők.

2. A postamesteri hivatalok az nmv. iratokat az általános iktatókönyvbe iktatják és az elvi határozatok kivételével az általános irattárban őrzik, az nmv. okmányokat és elvi határozatokat pedig a szemlekönyvben tartják.

VII. A posta nmv. tagjainak munkába szolítása.

1. Ha valamilyen sztrájk esetén, vagy külön rendelkezésre a posta nmv. szervezetét munkába szolítom, az üzemet ellátó és biztosító nmv. tagok szolgálatba állításáról az illető helyi postai szerv vezetője gondoskodik.

2. Munkában szolítás esetén az illető helyi postai szerv vezetője a felhívást, igazolványt és az általános tudnivalókat tartalmazó borítékokat lezárja és azok haladék nélküli kézbesítéséről gondoskodik. A munkába szolított nmv. tag jelentkezésekor a vezető a felhívás nyomtatványt bevonja és arra a jelentkezés időpontját feljegyzi. A

munkába szólítás megszűntekor az igazolványt az nmv. tagoktól be kell vonni.

3. Munkába szólítás idején az üzem teljes ellátása a cél. A körülmények kényszerítő hatása alatt azonban a szükségforgalomra vonatkozó rendelkezések lesznek irányadók a mindenkori szükséghez képest. Budapesten és azokban a nagyobb vidéki városokban, ahol több postahivatal működik, a kisebb postahivatalok működése szüneteltethető. Eziránt az illetékes postaigazgatóság saját hatáskörben intézkedik.

4. A várható szükségforgalom lebonyolítására nézve a szükségszolgálati beosztás az irányadó, melyet minden vezető már a nyugalmi időben elkészítve az nmv. iratok között köteles őrizni. A szükségforgalomra, szükségszolgálati beosztásra és tartozékaira vonatkozólag korábban kiadott rendeletek érvényben maradnak azzal a kivétellel, hogy szükségtávbeszélőnévsort nem kell készíteni.

5. A posta általában csak a munkába szólítás első hat órájára gondoskodik saját személyzetével az üzembiztosításról. Néhány budapesti és környéki postahivatal üzemének biztosítását azonban a munkába szólítás egész tartama alatt ellátja. Az üzembiztosítás részletes kidolgozására korábban

kiadott intézkedések érvényben maradnak. 6. Fontos érdek, hogy az illető helyi postai szerv vezetője az illetékes nmv. szerv vezetőjével már nyugalmi időben megismerkedjék, vele az összeköttetést fenntartsa és részére a szükséges felvilágosításokat megadja. Postahivatalok és távbeszélővel egyesített postaügynökségek megnyitásáról, illetőleg megszüntetéséről az igazgatóságok az illetékes nmv. hivatalt értesítsék. Ez abból a célból szükséges, hogy az nmv. hivatalok az üzembiztosítás tekintetében intézkedhessenek.

VIII. Vegyes rendelkezések:

1. Az nmv. ügyek intézését a vezérigazgatóság 11. ügyosztálya, a belügyminisztérium VII. a. nmv. osztálya kiküldöttjének esetleges közreműködésével ellenőrzi.
2. Az igazgatóságok kiküldöttei hivatali szemlék alkalmával az nmv. ügyek intézését minden egyes esetben ellenőrizni tartoznak.
3. A posta nmv. szolgálatára vonatkozólag kiadott eddigi rendeletek hatályukat veszítik, kivéve a szükségforgalom szabályozását, a szükségszolgálati beosztásnak és tartozékainak elkészítését, valamint

az üzembiztosítás részletes kidolgozását tárgyaló rendelkezéseket, amelyeket a VII. fejezet 4. és 5. bekezdésében foglaltak kifejezetten érvényben tartanak.

Budapest, 1938. évi március hó 14-én.

**Hatáskörváltás a nemzeti munkavédelem
(nmv.) szervezetében.
123.083/11.**

A nemzeti munkavédelmi (nmv.) szervezet feletti legfőbb felügyeleti jogkört és irányítást 1. évi július hótével a belügyminiszter úrtól a honvédelmi miniszter úr vette át. Ennek alapján a nmv. által beszervezett közüzemek, hivatalok és a létfenntartás szempontjából nélkülözhetetlen közérdekű üzemek zavartalan működésének biztosítását, valamint a munkaeszközök ellen irányuló támadások elhárítását, 1. évi július hó 1-étől kezdve a honvédelmi miniszter úr irányítja, ellenőrzi és készítteti elő. E feladatokat a nmv. eddigi szervezetével hajtja végre. A hivatalok ezt a rendeletet a P. R. T. 1938. évi 11. számában közzétett 88.042/11. sz. rendeletnél jegyezték elő. Budapest, 1939. évi július hó 31-én.

1936. évi XXXV. törvénycikk a postáról

1. § A magyar királyi posta tevékenységi körébe tartozik közleményeknek postán és távközlés útján való továbbítása, valamint mindazoknak a szolgálatoknak az ellátása, amelyeket a posta üzletszabályzata vagy a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter külön rendelete a magyar királyi posta tevékenységi körébe utalnak.

A távközlésre vonatkozóan fennálló külön törvényes rendelkezéseket ez a törvény nem érinti.

2. § A magyar királyi postának levelek belföldi, a külfölddel való vagy az országon átmenő forgalmára fennálló kizárólagos szállítási joga alá nem esnek:

1. címnélküli nyitott levél szállítása, ha a küldő vagy szállító nem foglalkozik azzal, hogy leveleket szállítás végett összegyűjtsön;

2. megcímezett levél szállítása sem, ha azt a küldőnek vagy a címzettnek háznépéhez tartozó vagy külön erre felfogadott személy viszi és sem a

küldő, sem a levélvivő nem foglalkozik azzal, hogy leveleket szállítás végett összegyűjtsön;

3. levélnek szétküldése a helyi forgalomban (valamely postahivatal székhelyén vagy kézbesítési kerületén belül); ily levelek gyűjtésére, továbbítására vagy kézbesítésére azonban berendezést vagy külön szervezetet létesíteni - egyes törvényekben megállapított kivételektől eltekintve - nem szabad;

4. közforgalmú közlekedési vállalatoknak vagy szerveiknek, hivatalaiknak és alkalmazottaiknak egymás között a vállalatok saját vonalain közvetített szolgálati levelezései;

5. nyitott vagy jövedéki hivatal által lezárt szállítólevél és egyéb áruszállítási okirat szállítása:

A magyar királyi posta joga hírlapok és folyóiratok kizárólagos szállítására megszűnik.

3. § A magyar királyi posta üzletszabályzatát, vagyis a posta igénybevételének szabályait és a postai rendészet körébe vágó szabályokat, valamint a posta belső ügykezelési rendjét és a postai díjszabásokat a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter rendelettel állapítja meg.

4. § A postai díjak kiszabása és beszedése tekintetében felmerült vitás kérdésekben bírói eljárásnak nincs helye.

5. § A posta a tevékenységi körébe tartozó szolgálatokat a törvényben, üzletszabályzatban és díjszabásban megállapított feltételek mellett teljesíteni köteles, amennyiben a szolgálat teljesítése a meglevő berendezések mellett lehetséges és államérdekből megtiltva nincs.

A postaigazgatás rendkívüli körülmények között a postai forgalmat átmenetileg egészen vagy részben korlátozhatja vagy szüneteltetheti. Ilyen rendelkezés vagy a forgalomnak egyéb elháríthatatlan okból való fennakadása miatt a postával szemben sem kártérítési, sem az üzletszabályzatban meghatározott mértéket meghaladó díjvisszatérítési követelést támasztani nem lehet.

A postai forgalom szüneteltetésének ideje alatt azon a területen, amelyre a szüneteltetés kiterjed, a posta kizárólagos szállítási joga szünetel.

6. § A postai küldeményeket terhelő díjakat, ha azok fizetését az arra kötelezett megtagadja, közadók módjára kell behajtani.

7. § A bűnvádi perrendtartás – ideértve a honvédség katonai bűnvádi perrendtartását is – határozza meg azokat az eseteket, melyekben büntett vagy vétség miatt indított bűnvádi eljárásban, a jövedéki büntető eljárás pedig azokat az eseteket, amelyekben jövedéki kihágás miatt indított eljárásban postai küldeményt le lehet foglalni.

Egyébként is postai küldeményt csak a törvény vagy törvény felhatalmazása alapján kiadott rendelet által meghatározott esetben lehet lefoglalni.

Törvény vagy törvény felhatalmazása alapján kiadott rendelet határozza meg, hogy a magyar királyi posta postai küldeményről kinek és minő adatot szolgáltatathat.

8. § A magyar királyi posta zárt postai küldeményt a feladó vagy a címzett beleegyezése nélkül csak a következő esetekben bonthat fel:

1. ha a küldeményt nem lehet kézbesíteni s a felbontás a címzett vagy a feladó megállapítása végett szükséges;

2. ha a küldemény megsérült és a felbontás a tartalom megállapítása és biztosítása érdekében szükséges;

3. ha alapos gyanú van arra, hogy a küldemény a szállításból kizárt vagy olyan dolgot tartalmaz, amelynek szállítási feltételeit nem tartották meg vagy amelynek feladása postajövedéki kihágást állapít meg és a felbontás a tartalom megállapítása végett szükséges.

A felbontást lehetőleg az ismert érdekelték értesítése mellett és jelenlétében bizottság teljesíti. A felbontásról jegyzőkönyvet kell felvenni.

9. § Az olyan küldeményt, amelynél sem a címzettet, sem a feladót nem lehet megállapítani, a magyar királyi posta eladhatja; ha az eladás nem sikerült vagy a magyar királyi posta megítélése szerint a küldemény értéktelen, meg kell semmisíteni. Ugyanígy jár el a magyar királyi posta

1. azzal a küldeménnyel, amelyet díj terhel, ha a díj sem a címzettől, sem a feladótól nem szedhető be;

2. a postahivatalokban vagy más postai helyiségben vagy berendezésben elhagyott tárgyakkal, ha előbbi birtokosuk a tárgyak megtalálásától számított három hónap alatt nem jelentkezik.

A kézbesíthetetlen küldemények vagy talált tárgyak árát, a kézbesíthetetlen küldeményekben levő pénzt, a levélszekrényekben vagy postai szállítási eszközökben talált értéket, a befizetett és az igényjogosulthoz el nem juttatható postautalvány-, utánvételi, megbízási és kártérítési összegeket a küldemény feladásának napjától, illetőleg talált tárgyaknál a találás napjától számított három év eltelte után a magyar királyi posta javára kell elszámolni.

A jelen § rendelkezései folytán szükséges eljárási szabályokat a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter rendelettel állapítja meg.

10. § Súlyos jövedéki kihágást követ el, aki a magyar királyi postát illető díjat megrövidíti vagy a megrövidítés veszélyének teszi ki azzal, hogy a posta kizárólagos szállítási joga alá eső levelet a posta elkerülésével szállít vagy szállíttat.

Az előbbi bekezdésben meghatározott postajövedéki kihágás büntetése a megrövidített, illetőleg veszélyeztetett postadíj egyszeresétől nyolcszorosaig, ha pedig a postadíj összegét nem lehet megállapítani, egy pengőtől száz pengőig terjedhet.

A postajövedéki kihágások tekintetében is alkalmazni kell az anyagi jövedéki büntetőjog és a jövedéki büntető eljárás általános szabályait, amennyiben a jelen törvény eltérést nem állapít meg.

A megrövidített vagy veszélyeztetett postadíj összegét a postai hatóság állapítja meg.

Az 1921:XXXIV. törvénycikk 13. §-a hatályát veszti.

11. § Ez a törvény a kihirdetésének napját követő tizenötödik napon lép hatályba.

Ezt a törvényt a magyar királyi kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter hajtja végre.

Az 1936. évi XXXV. törvénycikk indokolása a postáról

Általános indokolás

A postajog századok óta a magyar állam fenntartott joga, amelyet régi törvény is biztosít amennyiben az 1790:XXII. tc. a postát a magyar helytartótanács igazgatása alá helyezte és jövedelmeit a Magyar Kamara jövedelmeinek jelentette ki. Amikor az első felelős minisztérium 1848-ban megalakult, a magyar királyi kereskedelemügyi miniszter 1848. április 26-án 35/7. szám alatt kiadott rendeletében kijelentette, hogy a minisztérium a kezébe letett kormányzati hatalom gyakorlását a postaügyben is megkezdi és minden postai tárgy iránt a határozás jogát magának fenntartja. Szabadságharcunk leveretése után az 1850. évi december 26-án kelt császári nyílt parancs Magyarországra kiterjesztette az 1837. évi osztrák postatörvényt. Ezt nem érintette az 1867:XVI. törvénycikk sem, az 1875:XXXVII. törvénycikkbe foglalt kereskedelmi törvényünk 421. §-a pedig akként rendelkezett, hogy a postaintézetekre a kereskedelmi törvénynek a fuvarozási ügyletre vonatkozó rendelkezései csak annyiban nyernek alkalmazást, amennyiben ezek az

e részben fennálló külön rendeletekkel nem ellenkeznek.

A kereskedelmi törvény most idézett szakaszát nem inkorporatív utalásnak kell tekinteni, amely csupán az akkor hatályban volt postai szabályok kötelező erejét ismerte el. Ez a törvényszakasz ugyanis annak az elvnek törvényhozási elismerését foglalja magában, hogy a postai fuvarozási jog olyan része magánjogunknak, illetőleg kereskedelmi jogunknak, amely tekintetében a rendeleti jogszabályalkotásnak is helye lehet. Ezen az alapon a magyar királyi postára vonatkozó jogszabályok belföldi vonatkozásban azóta is rendeleti úton jöttek létre így miniszteri rendeletek léptették életbe az időközi postai üzleti szabályokat is. Jogelvi szempontból nem volna tehát szükség arra, hogy a postai fuvarozási ügyletekre belföldön irányadó jogszabályokat törvénybe foglaljuk. Mégis, több körülmény megokolttá teszi, hogy a postajognak legalább főbb elveit törvénybe foglaljuk. Ezek között első helyen azt az alkotmányjogi szempontot kell említenem, amely kívánatosná teszi, hogy az abszolutizmus idejéből visszamaradt nyílt parancsok eltűnjenek a magyar jogszabályok köréből. E mellett nem lehet

figyelman kívül hagyni azt sem, hogy külföldi viszonylatban a postajog alapvető kérdéseit törvényekbe becikkelyezett nemzetközi egyezmények szabályozzák. Visszásnak tűnik fel, hogy amíg külföldi viszonylatban törvények foglalják magukban a postajog főbb jogszabályait, addig belföldi vonatkozásban a rendezés rendeletekkel történik. A külföld legtöbb államában ezzel szemben a belföldi postajogot is törvények szabályozzák.

A fennálló postajogi szabályok értelmében, amelyek az említett osztrák postatörvény 6. §-ával kezdődött szokásjogban gyökereztek, az állam részére fenntartott kizárólagos postajog a folyóiratokra és újságokra is vonatkozott. A postajognak ezekre kiterjedő hatályát meg kell szüntetni. A mai viszonyok között a posta ezekre nézve kizárólagos fuvarozási jogot nem igényelhet a maga számára, mert ezekre nézve a kizárólagosság a jelenlegi fejlett forgalmi eszközök és a változott gazdasági viszonyok mellett a posta forgalmi berendezéseivel és lehetőségeivel nem egyeztethető össze. A folyóiratok és újságok szállítására vonatkozó kizárólagosságnak

megszüntetésére is megfelelőbb forma a törvény, mint a rendelet.

Újabban vitássá tették a postának azt az eddig gyakorolt jogát, amely szerint a ki nem fizetett postadíjakat közadók módjára hajtotta be. Mivel az említett díjaknak a közadók módjára való behajtásától a postaigazgatás érdekei szempontjából eltekinteni nem lehet, e részben minden kétséget ki kell zárni, ami csak törvénnyel lehetséges. Kíváncos annak a fontos jogosultságnak megállapítása is, hogy rendkívüli körülmények között a postaigazgatás a postai forgalmat átmenetileg egészben vagy részben korlátozhatja vagy szüneteltetheti. Eziránt szintén csak törvény rendelkezhetik.

A modern forgalmi élet követelményeivel lépést tartva, a postajog elveit foglalja tehát magában a jelen törvényjavaslat. Tüzetes meghatározást találnak a törvényjavaslatban az államnak fenntartott jog kizárólagosságának keretei, a postakényszer elve, a rendkívüli körülmények között szükséges rendkívüli jogkör, a díjak közadók módjára behajtása, a postai titok védelmének köre, a kézbesíthetetlen vagy megsérült küldeményeknek a tartalom

megállapítása céljából való felbontására vonatkozó jog, végül a szükséges büntető rendelkezések. Minden más vonatkozásban a postai fuvarozás lebonyolítása érdekében szükséges szabályozás a törvény megalkotása után továbbra is a rendeleti jogalkotásra marad.

A törvényjavaslat kizárólag a postára vonatkozólag tartalmaz rendelkezéseket. A távíróra távbeszélőre és rádióra ebbe a törvényjavaslatba nem kell rendelkezéseket felvenni, mert ezekről külön törvényes rendelkezések már intézkednek.

Részletes indokolás

Az 1. §-hoz

Az 1. szakasz a magyar királyi posta tevékenységi körét határozza meg, amely a fennálló törvényes rendelkezéseken, a posta üzletszabályzatain és a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter rendeletein alapul.

A 2. §-hoz

A magyar királyi posta kizárólagos szállítási jogáról való kifejezett rendelkezés, illetve ennek a jognak az alkotandó törvényben való megállapítása szükségtelen, mert a magyar királyi posta

kizárólagos szállítási joga részben jogszokáson, részben írott jogszabályokon alapuló olyan régi jogosítvány, amelynek hatályához nem férhet kétség.

Nem határozza meg a törvényjavaslat a levél fogalmát, hanem annak megállapítását, hogy levélnek a magyar királyi posta kizárólagos szállítási joga szempontjából mely postai küldeményeket kell tekinteni, mint üzleti feltételre vonatkozó jogi szabályozást a rendeleti jogalkotásnak engedi át.

A szakasz 1. bekezdésének 1-5. pontja kimerítően felsorolja mindazokat a kivételeket, amelyekkel a kizárólagos postai szállítási jogot a törvényjavaslat korlátozni kívánja.

A 3. pontban külön kiemeli a helyi forgalomban szállított levelekkel kapcsolatos berendezések és szervezetek létesítésének tilalmát. Ezt abból az indokból teszi, hogy a jövőben elkerülhetők legyenek azok a viták, melyek az ily céllal létesülő berendezések és szervezetek létesítésének engedélyével illetőleg működésének fenntartásával kapcsolatban felmerültek. Berendezés a törvényjavaslat szempontjából minden oly cselekvés és eszköz amelynek a levelek gyűjtése, továbbítása és kézbesítése a célja, szervezet pedig

minden olyan alakulás, amely ezeknek a tevékenységeknek gyakorlására létesül.

A 4. pont a vasúti vállalatok szolgálati levelezésére eddig fennálló mentességet kiterjeszti az összes közforgalmú közlekedési vállalatokra. Ezt a kiterjesztést a közlekedési eszközök újabb nagyarányú fejlődése (gépkocsi repülőgép) és az ezzel kapcsolatos vállalati alakulások indokolják.

A szolgálati levelezés fogalmának meghatározását a törvény nem nyújtja, hanem azt ugyanúgy, mint a levélnek a kizárólagos szállítási jog szempontjából való meghatározását a rendeleti jogalkotásnak tartja fenn.

A szakasz 2-ik bekezdése a magyar királyi postának hírlapok és folyóiratok szállítására vonatkozó kizárólagos jogát megszünteti. A hírlapszállítási jog kizárólagosságának fenntartását a változott életviszonyok nem indokolják. A magyar királyi posta a naponként különböző időben megjelenő hírlapokat és egyéb időszakos folyóiratokat csupán a rendelkezésére álló postai menetekkel továbbíttathatja rendeltetési helyükre. Ennek a szállítási módnak fenntartása a gyorsabb lebonyolítást nyújtó berendezések mellett hírszolgálati szempontból sem lenne célszerű.

Indokoltnak látszik tehát, hogy az alkotandó törvény a magyar királyi posta kizárólagossági jogát a hírlapokra és folyóiratokra vonatkozólag megszüntesse és a legtöbb külföldi állam részéről követett eljáráshoz hasonlóan e küldemények szállítására a magánvállalkozásnak szabad teret nyisson.

A 3. §-hoz

A 3. szakasz biztosítani kívánja a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszternek azt a jogot, hogy a magyar királyi posta ügyvitelére vonatkozó szabályokat nevezetesen, a posta üzletszabályzatát vagyis a posta igénybevételének szabályait és a postai rendészet körébe vágó szabályokat valamint a posta belső ügykezelési rendjét és a postai díjszabásokat, amelyek célszerűen csak rendelettel szabályozhatók rendeleti úton állapítsa meg. Ezzel az alkotandó törvény nem állapít meg a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter részére új jogot, hanem csupán a meglévő jogállapotnak ad törvényi alapot.

A 4. §-hoz

A 4. szakasz a postai díjak kiszabása és beszedése tekintetében felmerülő vitás kérdésekben a bírói eljárást kizárja. A javaslat a bírói eljárásnak fenntartani kívánt esetekről nem tesz említést, mert abból hogy a bírói eljárás alóli kivételt megállapítja, önként következik, hogy minden más esetben a bírói jogsegély igénybevételének nincsen törvényes akadálya.

Az 5. §-hoz

Az 5. szakasz a közérdek megóvását lesz hivatott biztosítani a magyar királyi postának az állami életben elfoglalt különleges helyzetére tekintettel. A magyar királyi postának működésével kapcsolatban elsőrangú kötelessége, hogy a közérdeket mindenkor szem előtt tartsa és a meglévő életviszonyokhoz alkalmazkodjék. Közérdek továbbá, hogy a magyar királyi posta igénybevételével kapcsolatban felmerülő érdekeltolódások felismerése és az érdekegyensúly helyreállítása gyors intézkedés útján történjék, ennél fogva e feladatnak a közérdektől irányított valamint a meglévő postai berendezések által korlátozott megoldására a szakasz a postaigazgatást

jogosítja fel, amely a kereskedelem és közlekedésügyi miniszter főfelügyelete alatt áll.

Az, hogy a javaslat értelmében mely körülményeket kell rendkívüli körülményeknek tekinteni, esetenként elbírálandó kérdés s így azt a törvényben meghatározni nem lehet.

A szakasz 3-ik bekezdésében a posta kizárólagos szállítási jogának szünetelésére vonatkozó rendelkezés a szakasz 2-ik bekezdésében a postaigazgatás részére fenntartott jog szükségszerű következménye.

A 6. §-hoz

A magyar királyi posta közérdektől irányított működése állami gondozó közigazgatás tevékenység. A magyar királyi posta működése tehát közjogi jellegű. A közjogi jellegű működés indokolttá teszi, hogy a magyar királyi posta tevékenységének igénybevételeből származó és fenntartását célzó postai díjakat a közadók módjára lehessen behajtani.

A 7. §-hoz

A 7. szakasz a postaküldemények lefoglalásának és az azokról való adatszolgáltatásnak lehetőségéről rendelkezik.

Tekintettel arra, hogy a postai küldemények lefoglalásáról és az azokról való adatszolgáltatásról külön törvények rendelkeznek a javaslat csupán arra szorítkozik, hogy az ebben a tárgyban alkotandó rendelkezéseknek törvényhozási hatáskörbe való tartozását biztosítsa.

A 8. §-hoz

A 8. szakasz felsorolja azokat az eseteket, amelyekben a magyar királyi posta zárt küldeményeket felbonthat. A kézbesíthetetlenség, valamint a sérülés esetében történő felbontás kizárólag a feladó vagy a címzett érdekében történhetik, mert a felbontás a kézbesíthetetlenség akadályait megszüntetni, illetőleg sérülés esetében a beállott kárveszélyt elhárítani hivatott.

A szakasz 3. pontjában foglalt rendelkezés kettős célt szolgál. Egyrészt, hogy a postai szállításból kizárt vagy oly dolgot tartalmazó küldeménynél, amelyre vonatkozó szállítási feltételeket nem tartották meg, a további szállítás elkerülhető és a postai szállításból való kizáráshoz vagy feltételek

megtartásához fűződő közérdek hathatósan megvédhető legyen; másrészt, hogy a postajövedéki kihágást megállapító küldeménynél a postajövedéket biztosítsa.

A szakasz a magyar királyi posta részéről való felbontás lehetőségeit zárt küldeményekkel szemben biztosítja. Önként következik ebből, hogy a nyitva feladott postai küldemények a szakasz utolsó bekezdésében megállapított eljárási módra tekintet nélkül tartalom szempontjából bármikor megtekinthetők.

A törvény csak a magyar királyi posta felbontási jogát kívánja szabályozni, de nem érinti a bünvádi és jövedéki büntető eljárásban a nyomozást és a vizsgálatot teljesítő igazságügyi és pénzügyi hatóságoknak más jogszabályokban meghatározott jogkörét.

A 9. §-hoz

A 9. szakasz a kézbesíthetetlen és talált tárgyak tekintetében követendő eljárást az általános magánügyi szabályoktól eltérően állapítja meg. A Posta működését ugyanis a meglévő berendezések korlátozzák, amely berendezések a posta

mindenkori forgalmához igazodnak. A posta kezelésében előforduló kézbesíthetetlen küldemények és gazdátlan dolgok gyakorisága, valamint a posta berendezéseinek korlátozottsága miatt tehát az általános magánjog szabályait változatlanul nem lehet alkalmazni. A szakaszban foglalt rendelkezések az általános magánjog szabályait valamint a posta szolgálati érdekeit hozzák összhangba.

A 10. §-hoz

A posta kizárólagos szállítási jogának minden irányú megvédése indokoltá teszi, hogy erről a törvénynek keretében gondoskodás történjék. A posta kizárólagos szállítási jogába ütköző bármely cselekmény a kincstári bevétel elvonását vagy elvonásának veszélyét rejti magában. Ennélfogva indokolt, hogy az alkotandó törvény mindazokat a visszaéléseket, amelyek a kizárólagos postai szállítási jog megcsorbítására alkalmasak, jövedéki kihágásnak minősítse és az elkövetett kihágás tárgyi súlyával arányban álló pénzbüntetéssel sújtsa. A pénzbüntetés nagysága az elvont vagy az elvonás veszélyének kitett postai díj nagyságával áll egyenes arányban. Gondoskodni kell olyan esetekre is,

amikor a visszaélésekkel kapcsolatos elvont
postadíjak összege nem állapítható meg.

FELHASZNÁLT FORRÁSOK ÉS IRODALOM

Levéltári források

Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára
(HU-ÁBTL)

HU-ÁBTL-4.1. A-434. A magyar hírszerzési
szolgálat 1. kötet (a magyar hírszerzési szolgálat
módszerei 1936-ig).

HU-ÁBTL-4.1. A-686. Etelközi Szövetség.

HU-ÁBTL-4.1.A-650. Összefoglaló. Prónay-
különítmény alakulása és tevékenysége 1919–
1945.

HU-ÁBTL-4.1. A-687. Az 1919-es ellenforradalmi
kormány által megalakított szervezetek (1947).

HU-ÁBTL-4.1. A-718. A Vannay-puccs polgári
személyeinek bírósági töredékanyaga, valamint
kapcsolatos iratok.

HU-ÁBTL-4.1. A-719. Zadravecz István tábori
püspök “Hét év a táborban” című naplója
dokumentumokkal.

HU-ÁBTL-4.1. A-720/1. A Horthy-rendszer
jobboldali szervezetei.

HU-ÁBTL-4.1. A-879. 1919-es fehérterroristák anyaga.

HU-ÁBTL-4.1. A-881. Rongyos gárdisták, szabadcsapatok, különítményesek anyaga.

HU-ÁBTL-4.1. A-1047. Fehérház Bajtársi Egyesület, Anti-Bolsevista Comité.

HU-ÁBTL-4.1. A-2124. Volt horthysta titkos szervezetek.

HU-ÁBTL-V-93302. Wünscher Frigyes.

Bundesarchiv, Berlin (BArch)

BArch-R 1507/2129. Bajor sörpuccs.

BArch-R 1507/400. Organisation Escherich. Orgesch Orka.

BArch-R 707/142. A bajor–magyar kapcsolatokra vonatkozó iratok.

Budapest Főváros Levéltára, Budapest (HU-BFL)

HU-BFL-IV-1407-b-XI. üo.-151/1922. A Budapesti Főkapitányság főkapitányi jelentése Budapest székesfőváros tanácsának.

HU-BFL-VI-15-c-205/1945. A Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányság Államrendészeti Osztálya jelentése a Kettőskereszt Vérszövetség feloszlott egyesület adatai

tárgyában Budapest főváros főpolgármesteréhez,
Budapest, 1945. december 3.

HU-BFL-VII-1-d-10935/1924. Keő-Kucsera
István büntetőpere.

HU-BFL-VII-5-c-8821/1920. Illy László és társai
büntetőpere.

HU-BFL-VII-5-c-16193/1923. Márffy József és
társai büntetőpere.

HU-BFL-VII-5-c-11717/1923. Bedő József és
Dula József büntetőpere.

HU-BFL-VII-5-c-10559/1925. A Kovács testvérek
büntetőpere.

HU-BFL-VII-5-c-198/1940. Kiss Gábor Jenő
pere.

HU-BFL-VII-18-d-8963/1925. Kmetty Károly
büntetőpere.

HU-BFL-VII-18-d-1923-03/041. Apor Viktor és
társai büntetőpere.

HU-BFL-VII-18-d-1923-03/0610. Ulain Ferenc és
társai büntetőpere.

HU-BFL-VII-18-d-193/1926. Windischgrätz Lajos
és társai pere.

HU-BFL-VII-101-c-fegyenc-I-8184. Márffy József
fogytörzskönyve.

HU-BFL-XXV-1-a-659/1946. Balogh Ferenc
büntetőpere.

HU-BFL-XXV-1-a-1945/778. Budaváry László
büntetőpere.

HU-BFL-XXV-1-b-4587/1946. Márffy József
igazolási eljárása.

HU-BFL-XXV-2-b-8311/1947. Dr. Minich József
igazolási eljárása.

HU-BFL-XXV-2-b-4767/1946. Kovarcz Emil
népügyészégi büntetőpere.

HU-BFL-VII-5-e-1949/20630. Héjjas Iván és
társai népbírószági büntetőpere.

Hadtörténelmi Levéltár, Budapest (HU-HL)

HU-HL-VKF. A Magyar Királyi Honvéd Vezérkar
Főnöke Levéltára, 1919–1945.

Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád Megyei
Levéltára, Szeged (HU-MNL-CSML)

HU-MNL-CSML-XXV-8-5-d-NB-148/1945.

Piroska János háborús és népellenes bűntette.

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára,
Budapest (HU-MNL-OL)

HU-MNL-OL-K 27. Minisztertanácsi
jegyzőkönyvek, 1867–1944.

HU-MNL-OL-MOL-K 64-1920-2-60.
Külügyminisztérium – Politikai Osztály rezervált
iratai – Megállapodás az elszakadt részekben
folytatandó irredenta szervezéséről, 1920.

HU-MNL-OL-K 64-1920-41-515.
Külügyminisztérium – Politikai Osztály rezervált
iratai – Előterjesztés a külügyminiszter részére az
elcsatolt területeken megvalósítandó diverziós és
terrorcselekményekről, 1920.

HU-MNL-OL-K 64-1921-41-187.
Külügyminisztérium – Politikai Osztály rezervált
iratai – Feljegyzés az elcsatolt területeken
folytatandó diverziós tevékenységről, 1921.

HU-MNL-OL-K-64-1921-41-199.
Külügyminisztérium – Politikai Osztály rezervált
iratai – Schitler vezérkari alezredes feljegyzése a
német és a magyar irredenta szervezetek közötti
együttműködés tárgyában, 1921.

HU-MNL-OL-K-64-1921-41-221.
Külügyminisztérium – Politikai Osztály rezervált
iratai – Jelentés a német ORKA és Orgesch
irredenta szervezetekkel való tárgyalásról, 1921.

HU-MNL-OL-K 64-1923-41-81.

Külügyminisztérium – Politikai Osztály rezervált iratai – Masirevich Szilárd bécsi magyar követ számjeltávirata a külügyminiszter részére, melyben arról számol be, hogy Ludendorff német tábornok nála járt, és titkos tárgyalást kezdeményezett Siménfalvy ezredessel, mint a kormányzó bizalmi emberével, Bécs, 1923. február 6.

HU-MNL-OL-K 65 – Külügyminisztérium – Politikai osztály – „D” (defenzív) referatúra iratai.

HU-MNL-OL-K 67. Külügyminisztérium – Politikai hírszolgálati osztály.

HU-MNL-OL-K 149-1926-6-3473.

Belügyminisztérium rezervált iratai – A Magyar Királyi Belügyminisztérium bizalmas körlevele a törvényhatóságoknak és a rendőrkapitányságoknak a Nemzeti Munkavédelmi Tartalék a megszünt Kettőskereszt Vérszövetséggel való kapcsolatba hozása tárgyában, Budapest, 1926. március 5.

HU-MNL-OL-K 149-1926-6-4250.

Belügyminisztérium rezervált iratai – A titkos társaságok felfedése, 1926.

HU-MNL-OL-K 149-1924-1-2042.

Belügyminisztérium rezervált iratai – Siménfalvy

Tihamér vszkt. ezredes felterjesztése a Kormányzó Katonai Irodájához Károlyi Mihály szabadkai tartózkodásáról, Budapest, 1924. október 1.

HU-MNL-OL-K 429-1926. 05. 07.–10. 14. A Magyar Távirati Iroda – Napi hírek – Frankper, 1926. május–október.

HU-MNL-OL-KS 274-f-11. cs.-44. őrzési egység.
Jelentés az Etelközi Szövetségről.

HU-MNL-OL-K 429. Belügyminisztériumi levéltár
– Kozma Miklós iratai.

HU-MNL-OL-P 1360. Magyar Országos Véderő
Egylet.

HU-MNL-OL-P 2249-7. sorozat. Ébredő
Magyarok Egyesülete.

HU-MNL-OL-P 2249-47. sorozat. Turáni
Vadászok Országos Egyesülete.

HU-MNL-OL-P 2249-61. sorozat. Fehérház
Bajtársi Egyesület.

HU-MNL-OL-P 2249-81. sorozat. Magyar
Fajvédők Országos Szövetsége.

Politisches Archiv, Berlin, (PA)

PA-AA-(B)-R 30531-Bd. 1. Szigorúan titkos
bizalmas jelentés Budapestről a német–magyar
jobboldali együttműködésről, 1923. augusztus 23.

PA-AA-(B)-R-30531-Bd. 1. Boltze német követségi titkár szigorúan bizalmas feljegyzése az Ulain-ügyről, 1923. november 10.

PA-AA-(B)-R-30531-Bd. 1. A német külügyminisztérium átirata a közrendvédelmi felügyeletet ellátó birodalmi megbízottnak, 1923. november 14.

PA-AA-(B)-R 30531-Bd. 1. Welczeck budapesti német nagykövet jelentése a Külügyi Hivatalnak az Ulain-ügyről, 1924. január 26.

Szakirodalmi források

ABLONCZY Balázs, Teleki Pál, Budapest, Osiris Kiadó, 2005.

ABLONCZY Balázs, A frankhamisítás. Hálók, személyek, döntések, *Múltunk*, 2008/1, 29–56.

ABLONCZY Balázs, *Keletre, magyar! A magyar turanizmus története*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2016.

ABLONCZY Balázs, *A miniszterelnök élete és halála. Teleki Pál (1879–1941)*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2018.

ABLONCZY Balázs, *Ismeretlen Trianon*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2020.

ÁDÁM T. István, *A nyugat-magyarországi felkelés története*, Budapest, Külpolitika Kiadása, 1935.

A Horthy-korszak Magyarországja jugoszláv szemmel. Délsláv levéltári források 1919–1941, forráskiad. HORNYÁK Árpád, Pécs–Budapest, Kronosz Kiadó – MTA BTK Történettudományi Intézet, 2016.

ANDAHÁZI SZEGHY Viktor, Trianontól Bledig. A Magyar Királyi Honvédség szervezése és lehetőségei 1920–1938 között, *Hadtudomány*, 2019/3, 15–23.

Christopher ANDREW, *The Secret World. A History of Intelligence*, London, Penguin Books, 2019.

ANGYAL Béla, Magyar szervezetek és mozgalmak Csehszlovákiában 1918–1921. I. rész, *Fórum*, 2000/1, 13–20.

ANGYAL Béla, *Érdekvédelem és önszerveződés. Fejezetek a csehszlovákiai magyar pártpolitika történetéből*, Dunaszerdahely, Fórum Intézet – Lilium Aurum Kiadó, 2002.

ÁROKAY Lajos, Az önálló magyar katonai attaséi szolgálat előzményei 1918–1919, *Hadtörténelmi Közlemények*, 1983/1, 73–95.

ÁROKAY Lajos, A rejtett magyar katonai attaséi szolgálat első állomáshelyeinek felállítása, 1920–1923, *Hadtörténelmi Közlemények*, 1983/3, 356–381.

ÁROKAY Lajos, A rejtett magyar katonai attaséi szolgálat tevékenysége 1923–1928 között, *Hadtörténelmi Közlemények*, 1983/4, 574–592.

A Wilhelmstrasse és Magyarország. Német diplomáciai iratok Magyarországról (1918–1934). I. kötet. Az 1920-as évek, forráskiad. NÉMETH István, Budapest, magánkiadás, 2017.

A XX. század magyar beszédei, szerk. Vajda Barnabás, Budapest, Agave Kiadó, 2007.

Az Endre–Baky–Jaross-per, forráskiad KARSAI László, MOLNÁR Judit, Budapest, Cserépfalvi Kiadó, 1994.

B. STENGE Csaba, Fejezetek a Rongyos Gárda kárpátaljai bevetésének történetéből, I. A salánki megadás, *Acta Academia Beregsiensis*, 17. évf. 2018, 39–66.

B. STENGE Csaba, Magyar hadműveletek Kárpátalja visszacsatolása során, 1939. március. II. fázis (I. rész), *Sereg Szemle*, 2018/2, 106–114.

B. STENGE Csaba, Magyar hadműveletek Kárpátalja visszacsatolása során, 1939. március. II. fázis (II. rész), *Sereg Szemle*, 2018/3–4, 121–129.

B. STENGE Csaba, Fejezetek a Rongyos Gárda kárpátaljai bevetésének történetéből II. Térképhelyesbítő a „vízkereszti csatában”, 1939. január 6-án, *Limes*, 2020/7, 43–58.

BALLA Tibor, A trianoni békediktátum és az önálló magyar haderő, *Honvédségi Szemle*, 2020/3, 109–122.

BARTHA Ákos, Bajcsy-Zsilinszky Endre. Életút és utóélet, Budapest, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2020.

BARTHA Ákos, Az utolsó csepp a pohárban. Soltra József rendőr meggyilkolása, in *Csoportosulás, lázadás és a társadalom terrorizálása*. (Rendészettörténeti Tanulmányok 2.), szerk. JÁMBOR Orsolya Ilona–TARJÁN G. Gábor, Budapest, Rendőrség Tudományos Tanácsa, 2019, 28–44.

BARTHA Ákos, Fajvédelem és ellenállás, *Regio*, 2021/2, 251–271.

BARTHA Ákos, *Véres város. Fegyveres ellenállás Budapesten, 1944–1945*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2021.

BARTHA Ákos, A magyar fajvédelem útjai a második világháború idején, in *Trianon után. Politikai gondolkodás és történetírás*, szerk. HÓNICH Henrik, Budapest, Századvég Kiadó, 2022, 187–210.

BARTHA Ákos, *Törzsökösök, rongyosok, turániak. Németellenes magyar fajvédelem 1938–1945*, Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2023.

BARTHA Ákos – PÓCS Nándor – SZÉCSÉNYI András, Egy hosszan „ébredő” túlélőművész. Zsabka Kálmán pályarajza (1897–1971) I. rész, *Múltunk*, 2019/2, 138–180.; II. rész: *Múltunk*, 2019/3, 234–276.

BELLÉR Béla, *Az ellenforradalom nemzetiségi politikájának kialakulása*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1975.

Bethlen István titkos iratai, forráskiad. SZINAI Miklós – SZŰCS László, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1972.

BODÓ Béla, The White Terror in Hungary. The Social World of Paramilitary Groups, *Austrian History Yearbook*, 2011/42, 133–163.

BODÓ Béla, Héjjas Iván. Egy ellenforradalmár élete, 2000, 2010/10, 9–27.

BODÓ Béla, Pál Prónay. *Paramilitary Violence and Anti-Semitism in Hungary, 1919–1921*, The Carl Beck Papers in Russian and East-European Studies, No. 2101, Pittsburgh, University of Pittsburgh, 2011.

BODÓ Béla, Favorites or Pariahs? The Fate of the Right-Wing Militia Men in Interwar Hungary, *Austrian History Yearbook*, 2015/46, 327–359.

BODÓ Béla, *The White Terror. Antisemitic and Political Violence in Hungary, 1919–1921*, London, Routledge, 2019.

BODÓ Béla, *A fehérterror*, Budapest, Napvilág Kiadó, 2022.

BODÓ Béla, *Oppression, Terror and „Split Legitimation”. The Troubled Relationship between the Conservative Authoritarian State and Its Right-wing Critics in Hungary between 1919 and 1945*, in *A Transnational History of Right-Wing Terrorism. Political Violence and the Far Right in Eastern and Western Europe since 1900*, szerk. Johannes DAFINGER – Moritz FLORIN, London, Routledge, 2022, 46–69.

BOROS Ferenc, *Magyar–csehszlovák kapcsolatok 1918–1921-ben*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1970.

BORSI-KÁLMÁN Béla, *Öt nemzedék, és ami előtte következik... A temesvári Levente-pör, 1919–1920*, Budapest, Noran Kiadó, 2006.

BORSI-KÁLMÁN Béla, *Ifj. Niamešny Mihály és a temesvári Levente-per, 1919–1920*, Budapest, Helikon Kiadó, 2010.

BORSI-KÁLMÁN Béla, *Kisfiúk a nagy viharban. A temesvári „Levente-pör” – az első román „irredenta per” története, 1919–1922*, Budapest, Kortárs Kiadó, 2020.

BOTLIK József, A nyugat-magyarországi felkelés. 1921. augusztus 28. – október 4., *Valóság*, 2007/3, 24–47, illetve 2007/4, 39–58.

BOTLIK József, *Nyugat-Magyarország sorsa, 1918–1921*, Vasszilvagy, Magyar Nyugat Könyvkiadó, 2012.

BÖDŐK Gergely, *Vörös- és fehérterror Magyarországon, 1919–1921*, PhD-értekezés, Eger, Esterházy Károly Egyetem Történettudományi Doktori Iskola, 2018.

Timothy S. BROWN, *Weimar Radicals. Nazis and Communists Between Authenticity and Performance*, New York, Berghahn Books, 2009.

Csak szolgálati használatra! Iratok a Horthy-hadsereg történetéhez, 1919–1938, szerk. HETÉS Tibor, MORVA Tamásné, Budapest, Zrínyi Katonai Könyv- és Lapkiadó, 1968.

Alexander CLIFFORD, *Hindenburg, Ludendorff and Hitler. Germany's Generals and the Rise of the Nazis*, London, Pen and Sword Military, 2021.

CSAPLÁR-DEGOVICS Krisztián, *„Nekiünk nincsenek gyarmataink és bódítási szándékaink”. Magyar részvétel a Monarchia gyarmatosítási törekvéseiben a Balkánon (1867–1914), Budapest, ELKH Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2022.*

CSELÉNYI Zsuzsanna, *Az Ébredő Magyarok Egyesülete (ÉME) működése 1918–1920, Acta Academiae Paedagogicae Agriensis. Sectio Historia, 1991/20, 51–67.*

CSONKA Laura, *Nemzetközi és hazai fellépés a népbiztosok megkegyelmezése érdekében, Archívnet, 2015/3.*

https://archivnet.hu/politika/nemzetkozi_es_hazai_fellepes_a_nepbiztosok_megkegyelmezese_erdeken.html

CSUNDERLIK Péter, *Radikálisok, ateisták, szabadgondolkodók. A Galilei Kör története (1908–1919)*, Budapest, Napvilág Kiadó, 2017.

DÁN János, *A Magyar Királyi Táborig Posta a II. világháborúban, 1938–1948*, Budapest, Szerzői kiadás, 2011.

DEMETER Gábor, *Kisállami törekvések és nagyhatalmi érdekek a Balkán-háborúk idején (1912–1913)*, Budapest, Hungarovox Kiadó, 2007.

DEMETER Gábor, *A két Balkán-háború hadtörténete (1912–1913)*, Debreceni, Kossuth Egyetemi Könyvkiadó, 2008.

DEMETER Gábor, *Diplomatic Struggle for Supremacy over the Balkan Peninsula 1878–1914*, Szófia, Institute for Historical Studies, Bulgarian Academy of Sciences, 2017.

DOBÁK Imre–REGÉNYI Kund, Hírszerzési és Kémelhárítási Szabályzat – a két világháború között, *Nemzetbiztonsági Szemle*, MMXV/I, 146–197.

Dokumentumok az 1918/19-es forradalmak Duna–Tisza közí történetéhez, szerk. ROMSICS Ignác, Kecskemét, Bács-Kiskun Megyei Levéltár, 1976.

DOMONKOS László, *A Héjjas-nyárfa árnyékában*, Budapest, Kairosz Kiadó, 2018.

DÓSA Rudolfné, *A MOVE. Egy jellegzetesen magyar fasiszta szervezet*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1972.

DROZDY Győző, *Elvett illúziók. Drozdy Győző emlékiratai*, szerk. PAKSY Zoltán, Budapest, Kossuth Kiadó, 2007.

ERDÉLYI Péter, *Képviselőtestületi választások 1929-ben Csongrádon*, (Múzeumi Kutatások Csongrád Megyében 2003), szerk. ERDÉLYI Péter – SZŰCS Judit, Szeged, Móra Ferenc Múzeum, 2002, 119–125.

ERDEÖS László, *A magyar honvédelem egy negyedszázada 1919–1944*, szerk. BABUCS Zoltán, Gödöllő, Attraktor Kiadó, 2007.

FÁBIÁN Máté, *Borbély-Maczkó Emil (1887–1945). Politikai életrajz*, PhD-értekezés, Eger, Esterházy Károly Egyetem Történelemtudományi Doktori Iskola, 2019.

FÁBIÁN Máté, *Egy fajvédő főispán. Borbély-Maczkó Emil (1887–1945)*, Budapest, Kronosz Kiadó – Magyar Történelmi Társulat, 2020.

FAZEKAS Csaba, Prohászka Ottokár és a „hungarizmus” fogalmának genezise, *Múltunk*, 2017/1, 4–34.

FEGYŐ János, *Adalékok a szélsőjobboldal fokozódó szervezkedésének történetéhez a gazdasági világválság éveiben*, in *A Magyar Munkásmozgalmi Múzeum Évkönyve, 1967–1968*, Budapest, Népművelési propaganda iroda, 1969, 261–289.

FIZIKER Róbert, *Habsburg kontra Hitler. Legitimisták az anchluss ellen, az önálló Ausztriáért*, Budapest, Gondolat Kiadó, 2010.

FODOR Miklós Zoltán, Az Etelközi Szövetség története, in *Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve, 2007 (XXXI.)*, Salgótarján, 2008, 118–156.

FORGÁCS Balázs, *Gerillák, partizánok, felkelők. Az irreguláris hadviselés elméletének története – korunk kihívásai*, Budapest, HM Zrínyi Térképészeti és Kommunikációs Szolgáltató Nonprofit Kft., 2020.

FOGARASSY László, A Prónay-Ranzenberger pör (1930–1932), *Soproni Szemle*, 1978/1, 23–40.

Norbert FREI, *National Socialist Rule in Germany. The Führer State 1933–1945*, Oxford, Oxford University Press, 1987.

GARAMI Erika, *Az 1920-as évekbeli magyarországi frankhamisítás numizmatikai vonatkozásai*, Numizmatikai Közlöny, 2003–2004/CII–CIII, 65–71.

GERGELY Ernő–SCHÖNWALD Pál, *A Somogyi–Bacsó-gyilkosság*, Budapest, Kossuth Kiadó, 1978.

GERGELY Jenő, Gömbös Gyula. *Politikai pályakép*, Budapest, Vince Kiadó.

GELLÉRT Ádám, Egy antiszemita hármaskör rablógyilkosságtól a kegyelemig, Index.hu, 2018. október 26.

https://index.hu/techtud/tortenelem/2018/10/26/mit_kezdzunk_hejjas_ivannal_100_ev_utan/

GELLÉRT Ádám, Béla Bodó: *The White Terror. Antisemitic and Political Violence in Hungary, 1919–1921*, (Mass Violence in Modern History 5.), Routledge, London–New York 2019. 333 oldal, *Századok*, 2020/4, 892–894.

GERGELY Ferenc–KISS György, *Horthy leventéi. A leventeintézmény története*, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1976.

Robert GERWARTH, *The Vanquished. Why the First World War Failed to End, 1917–1923*, Farrar, Straus and Girou, 2016.

Robert GERWARTH, *Harc a Vörös Szörnyeteggel. Ellenforradalmi erőszak Közép-Európa vereséget szenvedett államaiban*, ford. VÁRADY Péter, in *Háború béke idején. Paramilitáris erőszak Európában az első világháború után*, szerk. Robert GERWARTH–John HORNE, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2017, 71 – 92.

Robert GERWARTH–John HORNE, *Paramilitarizmus az első világháború után*, ford. VÁRADY Péter, in *Háború béke idején. Paramilitáris erőszak Európában az első világháború után*, szerk. Robert GERWARTH–John HORNE, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2017, 13–32.

GOTTFRIED Barna, *Thuróczy István és a román király elleni merénylet*, *Székegyföld*, 2010/7, 79–101.

GOTTFRIED Barna–NAGY Szabolcs, *A Székegy Hadosztály története*, Csíkszereda, Csíkszereda Kiadóhivatal, 2019.

G. SOÓS Katalin, *A nyugat-magyarországi kérdés 1918–1919*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1967.

G. SOÓS Katalin, Magyar–bajor–osztrák titkos tárgyalások és együttműködés, 1920–1921, *Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae. Acta Historica*, 1967/XVII, 3–43.

G. SOÓS Katalin, *Burgenland az európai politikában 1918–1921*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1971.

GULYÁS László, *A Horthy-korszak külpolitikája. 1. Az első évek 1919–1924*, Máriabesnyő, Attraktor Kiadó, 2012.

GULYÁS Martin, Az 1945-ös csongrádi földosztás vesztesei, *Emlékeztető*, 2016/1–2, 52–68.

GYURGYÁK János, *Magyar fajvédők*, Budapest, Osiris Kiadó, 2012.

Háború béke idején. Paramilitáris erőszak Európában az első világháború után, szerk. Robert GERWARTH–John HORNE, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2017.

Hadtudományi Lexikon. Új kötet, főszerk. KRAJNCZ Zoltán, Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019.

HATOS Pál, *Az elátkozott köztársaság. Az 1918-as összeomlás és forradalom története*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2018.

HATOS Pál, *Rosszfiúk világforradalma. Az 1919-es magyarországi tanácsköztársaság története*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2021.

HATOS Pál, Veszedelmes viszonyok? A két világháború közötti katolikus–protestáns versengés történelmi kontextusai, in *Trianon után. Politikai gondolkodás és történetírás*, szerk. HÖNICH Henrik, Budapest, Századvég Kiadó, 2022, 137–166.

HETÉNYI IMRE, *Amikor a rend őre voltam*, Budapest, Pantheon Kiadás, 1941.

Ulrike Claudia HOFFMANN, *„Verräter verfallen der Feme!” Fememorde in Bayern in den zwanziger Jahren*, Köln–Weimar, Böhlau Verlag, 2000.

HOLLÓSI Gábor, Országgyűlési választási rendszer a Horthy-korszak Magyarországon, *Pro Publico Bono: Magyar Közigazgatás*, 2015/1, 115–133.

Horthy Miklós titkos iratai, forráskiad. SZINAI Miklós, SZŰCS László, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1965.

HORTHY Miklós, *Emlékirataim*, Budapest, Európa Kiadó, 1990.

HOLLÓS Ervin–LAJTOS Vera, *Horthy Miklós, a fehérek vezére*, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1985.

Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. I. Az ellenforradalom hatalomra jutása és rémuralma Magyarországon 1919–1921, forráskiad. KARSAI Elek, KUBITSCH Imre, NEMES Dezső, PAMLÉNYI Ervin, Budapest, Szikra Kiadó, 1956.

Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. II. A fasiszta rendszer kiépítése Magyarországon 1921–1924, forráskiad. KARSAI Elek, NEMES Dezső, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1959.

Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. III. Az ellenforradalmi rendszer gazdasági helyzete és politikája Magyarországon 1924–1926, forráskiad. KARSAI Elek, NEMES Dezső, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1959.

Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. IV. Az ellenforradalmi rendszer külpolitikája 1927. január 1. – 1931. augusztus 24., forráskiad. KARSAI Elek, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1967.

Iratok az igazságszolgáltatás történetéhez 2., szerk. HORVÁTH Ibolya – SOLT Pál – SZABÓ Győző – ZANATHY János – ZINNER Tibor, Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1993.

JAGADICS Péter, A Horthy-hadsereg Nemzetvédelmi Szolgálat, *Szakmai Szemle – A Katonai Biztonsági Hivatal Tudományos Tanácsának szakmai kiadványa*, 2010/3, 191–205.

JANKOVICH Arisztid, *A Nemzeti Hadsereg (1919)*, forráskiad. GYÖRGY Sándor, Budapest, Szülőföld Könyvkiadó – Trianon Múzeum, 2019.

Nigel H. JONES, *Hitler's Heralds. The Story of the Freikorps, 1918–1923*, Dorset, Barns and Noble, 1995.

KÁDÁR Gábor–VÁGI Zoltán, *Antiszemita atrocitások, gyilkosságok, pogromok a fehérterror időszakában*, ELTE Társadalmi Konfliktusok Kutatóintézete, 2010.
http://konfliktuskutato.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=138:antiszemita-atrocitasok-gyilkossagok-pogromok-a-feherterror-idszakaban-&catid=16:esetek

KÁDÁR LYNN Katalin, *Eckhardt Tibor amerikai évei, 1941–1972*, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2006.

KÁNTÁS Balázs, *A Duna–Tisza közti dosszié. Három alapvető forrás a Duna–Tisza közti paramilitáris erőszak történetéhez, 1919–1924*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság. 2020.

KÁNTÁS Balázs, *A különítményesek nyomában. Tanulmány és források Héjjas Iván paramilitáris vezető és különítménye tevékenységéről, 1919–1923*, Budapest,

Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.

KÁNTÁS Balázs, *Váry Albert koronaügyész-helyettes összefoglaló jelentése a fehérterror Duna–Tisza közén zajlott eseményeiről, 1922*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.

KÁNTÁS Balázs, *Konszolidáció kézigránáttal? Az Ébredő Magyarok Egyesületének antiszemita indíttatású jászkarajenői merénylettere, 1922*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.

KÁNTÁS Balázs, *A csongrádi bombamerénylet. Sajtó- és egyéb források a Horthy-korszak egyik antiszemita terrorcselekményének kontextusához, 1923–1924*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.

KÁNTÁS Balázs, *A Csocsó bácsi-féle összeesküvés: Apor Viktor tartalékos honvéd főhadnagy és társai hatalomátvételi terve, 1923*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.

KÁNTÁS Balázs, *Árnyékkatonák és árnyékpolitikusok. Újabb dokumentumok a Horthy-korszak első éveinek radikális jobboldali titkos paramilitáris szervezeteinek működéséről, 1923–1926*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.

KÁNTÁS Balázs, *Héjjas Iván paramilitáris vezető és különítménye szerepe a Duna–Tisza közí fehérterrorban, valamint az ellenük lefolytatott ügyészí vizsgálát, 1920–1922*. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.

KÁNTÁS Balázs, *Documenta Paramilitaria Hungarica. Tanulmány és történeti források a Kettőskereszt Vérszövetség titkos irreguláris katonai alakulat tevékenységéről. 1919–1945*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.

KÁNTÁS Balázs, *Fehérterror a Duna–Tisza közén: Héjjas Iván főhadnagy és különítménye tevékenysége, 1919–1921. White Terror in the Danube–Tisza Interfluve The Activities of First Lieutenant Iván Héjjas and His Detachment, 1919–1921*. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.

KÁNTÁS Balázs, *Milicisták, puccsisták, terrorfiúk.* Budapest, Művészeti és Irodalmi Jelen Kft., 2021.

KÁNTÁS Balázs, *Rendőrgyilkosság az Oktogonnál: Tanulmány és levéltári források Soltra József rendőr meggyilkolásának körülményeihez és politikai kontextusához, 1920.* Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.

KÁNTÁS Balázs, *Antibolsevizmus, irredentizmus, antiszemitizmus, terrorizmus: A Kovács testvérek irredenta indíttatású bűncselekményei és ellentmondásos kapcsolatuk a magyar állami szervekkel, 1923–1925.* Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.

KÁNTÁS Balázs, *A bombaper. A Horthy-korszak első éveinek egyik legnagyobb büntetőpere és politikai kontextusa, 1922–1926.* Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.

KÁNTÁS Balázs, *„Szép napok” a Britannia Szállóban: Adatok és levéltári források a magyarországi fehérterror egyik hírhedt irreguláris katonai alakulatának fővárosi*

atrocitásaihoz, 1919–1920. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.

KÁNTÁS Balázs, *A bombamerényletek kora: Levéltári források a Horthy-korszak első éveinek politikai terrorizmusához, 1922–1924.* Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.

KÁNTÁS Balázs, *A Brief and Fragmented History of Radical Right-Wing Paramilitary Formations in Hungary in the 1920s.* New Delhi, AkiNik Publications, 2021.

KÁNTÁS Balázs, *The Dream of the White Internationale: Secret Hungarian-German-Austrian Negotiations and Attempts of Military Cooperation, 1919–1923.* New Delhi, AkiNik Publications, 2021.

KÁNTÁS Balázs, *The Period of Bomb Attacks: Paramilitary Formations and Terrorism in Hungary in the First Years of the Horthy-Era, 1922–1924.* Zittau, Weser Books, 2022.

KÁNTÁS Balázs, *A Kettőskereszt Vérszövetség: Egy titkos irreguláris katonai szervezet tevékenysége az 1920-as*

évek Magyarországn. The Double Cross Blood Union: A Secret Irregular Military Formation and its Activity in Hungary During the 1920s. Budapest, Line Design Kiadó, (Rerum Fides 4.), 2022.

KÁNTÁS Balázs, Héjjas Iván. *Vázlat egy magyar radikális jobboldali katonatiszt-politikus életrajzához és kapcsolatrendszeréhez,* Budapest, Hungarovox Kiadó, 2022.

KÁNTÁS Balázs, *Rongyosan és titkosan a házáért. Töredékek a két világháború közötti irreguláris katonai alakulatok és különleges katonai műveletek történetéből,* Budapest, Hungarovox Kiadó, 2022.

KÁNTÁS Balázs, *A fehérek munkásőrsége. Tanulmány és források a Nemzeti Munkavédelmi Szervezet történetéhez.* Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, Budapest, 2023.

KARSAI Elek, *Számjeltávirat valamennyi magyar királyi követségnek,* Budapest, Táncsics Kiadó, 1969.

KARSAI László, *Szálasi Ferenc. Politikai életrajz,* Budapest, Balassi Kiadó, 2016.

Janet KERÉKES, *Álarcosbál a Fehér Keresztben. A zsidó asszimiláció*, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2018.

KERÉKES Lajos, Olaszország, Magyarország és az osztrák Heimwehr-mozgalom, *Történelmi Szemle*, 1961/2, 199–216.

KERÉKES Lajos, *Ausztria történelme 1918–1955*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1966.

KERÉKES Lajos, *Hitler-puccs a sörházban*, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1976.

KEREPESZKI Róbert, A politikai és társadalmi élet határán. A Társadalmi Egyesületek Szövetsége a Horthy-korszakban, in „...nem leleplezni, hanem megismerni és megérteni”. *Tanulmányok a 60 éves Romsics Ignác tiszteletére*, szerk. GEBEI Sándor – IFJ. BERTÉNYI Iván – RAINER M. János, Eger, Esterházy Károly Főiskola, 373–388.

KEREPESZKI Róbert, *A Turul Szövetség 1919–1945. Egyetemi ifjúság és jobboldali radikalizmus a Horthy-korszakban*, Máriabesnyő, Attraktor Kiadó, 2012.

KEREPESZKI Róbert, *A Vitézi Rend, 1920–1945*, Máriabesnyő, Attraktor Kiadó, 2013.

KEREPESZKI Róbert, *Darányi Kálmán. Pályakép, személyiség, korrajz*, Budapest, Kronosz Kiadó, 2018.

David KING, *The Trial of Adolf Hitler. The Beer Hall Putsch and the Rise of the Nazi Germany*, London – New York, W. W. Norton and Company, 2017.

KIRSCHNER Béla, *A „szakszervezeti kormány” hat napja, 1919*, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1968.

KOLONTÁRY Attila, *Alekszej von Lampe, Vrangél báró katonai képviselője Magyarországon*, Pécs, PTE BTK Történettudományi Intézet – Modernkori Oroszország és Szovjetunió Történeti Kutatócsoport, (MOSZT-füzetek 1.), 2015.

KOMORÓCZY Géza, *A zsidók története Magyarországon. II. 1849-től a jelenkorig*, Pozsony, Kalligram, 2012.

KONOK Péter, Az erőszak kérdései 1919–1920-ban. Vörösteror–fehérterror, *Múltunk*, 2010/3, 72–91.

KÓRÓDI Máté, *Adattár a Magyar Nemzeti Hadsereg különítményes csoportjai és más fegyveres szervek által elkövetett gyilkosságokról, 1919. augusztus 3. – 1921. október 23.*, Budapest, Clio Intézet, (Clio Kötetek 2.), 2020.

KOVÁCS Tamás, Adalékok a Magyar Királyi Külügyminisztérium szerepéhez az államvédelemben és az államrendészetben, *Fons*, 2008/1, 81–94.

KOVÁCS Tamás, Az ellenforradalmi rendszer politikai rendészetének genezise, 1919–1921, *Múltunk*, 2009/2, 64–92, 75.

KOVÁCS Tamás, *Megfigyelés, internálás, deportálás. Az internálás és a toloncolás kérdésköre a két világháború között, különös tekintettel a II. világháború korára*, PhD-értekezés, Pécs, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Interdiszciplináris Doktori Iskola, 2013.

KOVÁCS Tamás, A Nemzeti Hadsereg és a tiszti különítmények, in *Csoportosulás, lázadás és a társadalom terrorizálása.* (Rendészettörténeti Tanulmányok 2.), szerk. JÁMBOR Orsolya Ilona – TARJÁN G. Gábor, Budapest, Rendőrség Tudományos Tanácsa, 2019, 151–172.

KOVÁCS Tamás, *A Honvédelmi Minisztérium „T” Szervének létrejötte és működése, avagy elhárítás és kémkedés az I. világháború végétől a bethleni konszolidációig,* Budapest, Nemzeti Közszerológati Egyetem, 2020.

KOVÁCS Zoltán András, Ládai Istvánnak, a Szálasi-kormány belügyminisztériumi államtitkárának fogságban írott feljegyzései, *Lymbus*, 2008/6, 321–355.

KOVÁCS M. Mária, *Liberalizmus, radikalizmus, antiszemitaizmus. A magyar orvosi, ügyvédi és mérnöki kar politikája 1867 és 1945 között,* Budapest, Helikon Kiadó, 2001.

KÖPFLER Balázs, Friedrich István szerepe a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártjának létrejöttében és felbomlásában, *Közép-Európai Közlemények*, 2017/4, 83–100.

KŐSZEGVÁRI Tibor, *Diverzió*, Zrínyi Katonai Kiadó, 1984.

KRISTÓ NAGY István, *A nyilasok*, Budapest, Ezredvég Alapítvány, (Z-füzetek 28.), 1991.

Gabriele KRÜGER, *Die Brigade Erhardt*, Hamburg, Leibnitz Verlag, 1971.

John T. LAURIDSEN, *Nazism and the Radical Right in Austria, 1918–1934*, Koppenhága, The Royal Library – Museum Tusculanum Press, 2007.

L. NAGY Zsuzsa, *Szabadkőművesek*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1988.

L. NAGY Zsuzsa, *Egy politikus polgár portréja. Rassay Károly*, Budapest, Napvilág Kiadó, 2006.

Magyarország a második világháborúban. Lexikon A–Zs,
főszerk. SIPOS Péter, Budapest, Petit Real
Könyvkiadó – Magyar Tudományos Akadémia
Történettudományi Intézete – Honvédelmi
Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeum –
Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem – Magyar
Hadtudományi Társaság, 1997.

Magyarországi politikai pártok lexikona, 1846–2010,
főszerk. VIDA István, Budapest, Gondolat Kiadó,
2011.

Magyarország történeti kronológiája, 3. 1848–1944,
szerk. BENDA Kálmán, Budapest, Akadémiai
Kiadó, 1983.

*Magyar pokol. A magyarországi fehérterror betiltott és
üldözött kiadványok tükrében*, szerk. MARKOVITS
Györgyi, Budapest, Magvető Könyvkiadó, 1964.

MAJOR Ákos, *Népbíráskodás és forradalmi törvényesség.
Egy népbíró visszaemlékezései*, szerk. ZINNER Tibor,
Budapest, Minerva Könyvkiadó, 1988.

MÁRKUS László, *A Károlyi Gyula-kormány bel- és külpolitikája*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1968.

MÁTHÉ Áron, *A zuglói nyilasok pere 1967. Értelmezési lehetőségek*, Budapest, Századvég Kiadó, 2014.

MÁTHÉ Áron, *A nyilaskereszt árnyéka. A magyarországi nemzetiszocializmus elmélete és gyakorlata*, Máriabesenyő, Attraktor Kiadó, 2019.

MÁTHÉ Áron, *Vörös karszalag. Ideiglenes karhatalmi osztagok 1944–1945-ben*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2020.

Megfigyelés alatt. Dokumentumok a horthysta titkosrendőrség működéséről 1920–1944, forráskiad. BERÁNNÉ NEMES Éva, HOLLÓS Ervin, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1977.

Susanna MEINL, *Nationalsozialisten gegen Hitler. Die nationalrevolutionäre Opposition um Friedrich Wilhelm Heinz*, Berlin, Siedler Verlag, 2000.

Armin MOHLER, *Die Konservative Revolution in Deutschland 1918–1932. Ein Handbuch*, Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1989.

Paolo MORISI, *Hell in the Trenches. Austro-Hungarian Stormtroopers and Italian Arditi in the Great War*, Warwick, Helion and Company, 2018.

Jun NAKATA, *Der Grenz- und Landesschutz in der Weimarer Republik 1918–1933. Die geheime Aufrüstung und die deutsche Gesellschaft*, Rombach Verlag, Freiburg im Breisgau, 2002.

NÁNÁSI László, *A jogrend szolgálatában. Váry Albert élete és működése, 1875–1943*, Budapest, Magyarország Legfőbb Ügyészsége, 2015.

NÁNDORI Pál, A hirtenbergi fegyverszállítás, *Hadtörténelmi Közlemények*, 1968/4, 636–657.

NÁNDORI Pál, *A marseilles-i gyilkosság nemzetközi jogi vonatkozásai*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1972.

NEMES Dezső, *Az ellenforradalom története Magyarországon 1919–1921*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1967.

NÉMETH István, *Magyarok és németek (1914–1934)*, Budapest, magánkiadás, 2017.

NÉMETH István, *Császárságból diktatúrába. Németország a 20. század első felében*, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2017.

NÉMETH István, A Wilhelmstrasse és Magyarország. Az 1920-as évek (1. rész), *Valóság*, 2017/6, 45–80.

NÉMETH István, Német haditengerészeti és légügyi lépések a versailles-i békeszerződés kijátszására a weimari köztársaság (1919–1933) éveiben, *Acta Academiae Agriensis. Sectio Historiae*, 2017/XLIV, 523–534.

OLASZ Lajos, *A kormányzóhelyettesi intézmény története, 1941–1944*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2007.

OLASZ Lajos, *Tervek a Felvidék visszafoglalására 1920-ban*, *Közép-Európai Közlemények*, 2020/4, 89–114.

ORMOS Mária, *Hitler*, Budapest, T-Twins Kiadó, 1994.

ORMOS Mária, Mussolinitől Hitlerig, in *Akik nyomot hagytak a 20. századon. Diktátorok – diktatúrák*, szerk. ERÉNYI Tibor, Budapest, Napvilág Kiadó, 1997, 27–47.

ORMOS Mária, *Egy magyar médiavezéér. Kozma Miklós*, Budapest, PolgArt Kiadó, 2001.

PAKSA Rudolf, Szélsőjobbboldali pártok és mozgalmak a Horthy-korszakban, *Kommentár*, 2007/5, 68–75.

PAKSA Rudolf, *A magyar szélsőjobbboldal története*, Budapest, Osiris Kiadó, 2012.

PAKSA Rudolf, *Magyar nemzetiszocialisták. Az 1930-as évek új szélsőjobbboldali mozgalma. pártjai, politikusai, sajtója*, Budapest, Osiris Kiadó – MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, 2013.

PAKSA Rudolf, *A numerus clausus, Gróf Bethlen István és kora*, szerk. NAGY Zsejke, Budapest, Osiris Kiadó, 2014, 137–157.

PAKSA Rudolf, A fehérterror „logikája”. Események, olvasatok, kontextusok, in *Terror 1918–1919. Forradalmárok, ellenforradalmárok, megszállók*, szerk. MÜLLER Rolf–TAKÁCS Tibor–TULIPÁN Éva, Budapest, Jaffa Kiadó, 2019, 217–245.

PAKSY Zoltán, *Nyilas mozgalom Magyarországon 1932–1939*, Budapest, Gondolat Kiadó, 2013.

PAPP István, *A magyar népi mozgalom története, 1920–1990*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2012.

PAPP István, *Szemek a láncban. Játzmák a magyar állambiztonság történetében*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2015.

PAPP István, *Fehér Lajos. Egy népi kommunista pályaképe*, Budapest–Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – Kronosz Kiadó, 2018.

PÁSZTOR Mihály, *A fehérterror néhány jelensége. Pest megye 1919–1920*, Budapest, Pest Megyei Levéltár, 1985.

PATAKI Ferenc, *Az ellenforradalom hadserege 1919–1921*, Budapest, Zrínyi Kiadó, 1973.

PINTÉR István, *Ki volt Horthy Miklós?*, Budapest, Zrínyi Könyvkiadó, 1968.

PÓCS Nándor, *Varjúsereg. Kováts Tivadar és a magyar fajvédelem láthatatlan útjai*, Budapest–Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – Kronosz Kiadó, 2022.

PORKOLÁB Imre, *Az aszimmetrikus hadviselés adaptációja. A tradicionális és irreguláris hadikultúrák összecsapásainak vizsgálata*, Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2020.

PÖLÖSKEI Ferenc, *Hungary After Two Revolutions 1919–1922*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1980.

PRÓNAY Pál, *A határban a halál kaszája. Fejezetek Prónay Pál naplójából*, forráskiad. PAMLÉNYI Ervin, SZABÓ Ágnes, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1963.

PÜSKI Levente, *A Horthy-korszak szürke eminenciása. Károlyi Gyula (1871–1947)*, Pécs, Kronosz Kiadó, 2016.

PÜSKI Levente, A Horthy-korszak politikai rendszere, in *A Horthy-korszak vitatott kérdései*, Budapest, Kossuth Kiadó, 2020, 55–74.

RESPERGER István, *Die Risiken, Herausforderungen, und Bedrohungen. Die Rolle der Streitkräfte in den neuen bewaffneten Konflikten aus ungarischen Sicht*, Hamburg, Hamburg University of Applied Sciences, 2003.

RESPERGER István – KISS Álmos Péter – SOMKUTI Bálint, *Aszimmetrikus hadviselés a modern korban. Kis háborúk nagy hatással*, Budapest, Zrínyi Kiadó, 2013.

RESPERGER István, Stratégiák és fogalmak háborúja, az aszimmetrikus hadviselés

hadtudományi megközelítése, *Hadtudomány*, 2016/26, 37–50.

RESPERGER István, *A válságkezelés és a hibrid hadviselés*, Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2018.

ROMSICS Ignác, Franciaország, Bethlen és a frankhamisítás, *Történelmi Szemle*, 1981/1, 67–86.

ROMSICS Ignác, *A Duna–Tisza közge hatalmi-politikai viszonyai 1918–19-ben*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1982.

ROMSICS Ignác, *A trianoni békeszerződés*, Budapest, Helikon Kiadó, 2015.

ROMSICS Ignác, *A Horthy-korszak*, Budapest, Helikon Kiadó, 2017.

ROMSICS Ignác, *A nagy háború és az 1918–1919-es magyarországi forradalmak*, Budapest, Helikon Kiadó, 2018.

ROMSICS Ignác, *Bethlen István*, Budapest, Helikon Kiadó, 2019.

ROMSICS Ignác, *Honmentők/honvesztők*, Budapest, Helikon Kiadó, 2021.

RÓNA Tamás, A kecskeméti zsinagóga és hívei, in *OR-ZSE Évkönyv 2004–2007*, szerk. SCHÖNER Alfréd, Budapest, Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem – Gabbiano Print Kft., 2008, 373–380.

RÓNA Tamás, *Judaizmus és közösségtörténet. Kecskemét rabbijainak működése történet-szociológiai aspektusból*, PhD-értekezés, Budapest, Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem, 2010.

RÓNA Tamás, *Előszó*, in *A magyarországi zsidóság története*, szerk. RÓNA Tamás–MEZEI Mónika, Budapest, Szent István Társulat, Budapest, 2018, 5–6.

RÓNA Tamás, *A kecskeméti zsidó hitközség alakulása, intézményei*, in *Bölcsek között időzni. A 70 éves Haraszti György köszöntése*, szerk. NAGYELA László Márk, Budapest, Jakab és Komor tér 6. Egyesület, 2018, 19–27.

RÓNA Tamás, *Bevezetés*, in KOHN Sámuel, *Kohn Schwerin Götz bajai és bács megyei főrabbi. Élet- és korrajz (1760–1852)*, forráskiad. HICSIK Dóra–NAGYELA László Márk–RÓNA Tamás, Szabadka, Minerva Könyvképző (MILKO), 2019, 5–14.

RÓNA Tamás, *Judaizmus és községtörténet. Kecskemét rabbijainak működése történet-szociológiai megközelítésben*, Budapest, Magyarhoni Zsidó Imaegylet (ZSIMA), 2022.

RÓNA Tamás, *Az örökös éjszakája. Válogatott zsidó vallástudományi tanulmányok*, Budapest, Magyarhoni Zsidó Imaegylet (ZSIMA), 2022.

RÓNA Tamás, *Láss túl a falakon! Tamás Róna főrabbi válogatott tanításai, beszédei, előadásai*, Budapest, Magyarhoni Zsidó Imaegylet (ZSIMA), 2022.

RÓNA Tamás, *A község szolgálatában. Kecskemét négy neves rabbijának pályarajza a dualizmustól a Kádár-korszakig*, Budapest, Magyarhoni Zsidó Imaegylet (ZSIMA), 2022.

RÓNA Tamás, *Kiáltó folyam, avagy a hullámtörés analógiája. Róna Tamás főrabbi egybegyűjtött írásai*, Budapest, Magyarhoni Zsidó Imaegylet (ZSIMA), 2022.

RÓNA Tamás–SCHINDLER Iván, *Schindler József szegedi főrabbi emlékezete*, Szeged, Szegedi Zsidó Hitközség dr. Birnfeld Sámuel Könyvtára, 2019.

Thomas L. SAKMYSTER, *Hungary's Admiral on Horseback. Miklós Horthy, 1918–1944*, Washington, Columbia University Press, 1994.

Karin SCHAEFER, *German Military and the Weimar Republic. General Hans von Seeckt, General Erich Ludendorff and the Rise of Hitler*, London, Pen and Sword Military, 2020.

SCHUTZBACH Csaba, *Friedrich István. 100 éve történt az őszirózsás forradalom*, Veszprém, Magyar Vidék 56-os Szervezet Országos Központja, 2018.

SERFŐZŐ Lajos, *A titkos társaságok és a konszolidáció 1922–1926-ban*, *Acta Universitatis*

Szegediensis de Attila József Nominatae. Acta Historica,
Tomus LVII, 1976, 3–60.

SHVOY Kálmán, *Shvoy Kálmán titkos naplója és emlékirata 1920–1945*, forráskiad. Perneki Mihály,
Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1983.

Jean-François SIGNIER, *Titkos társaságok*,
Athenaeum Kiadó, Budapest, 2006.

SIMON István, Egy „keresztény-nemzeti”
csúcsmenedzser, Wünscher Frigyes, *Múltunk*,
2006/2, 31–53.

SIPOS Péter, A konspiráció mítosza. Titkos
szerveződések Magyarországon 1919–1944, *Beszélő*,
1995/29–30.

SOMBOR-SCHWEINITZER József, *Rendőrségi
célkeresztben a szélsőjobb. Dr. Sombor-Schweinitzer József
feljegyzése a szélsőjobbaldali mozgalmakról, 1932–1943*,
forráskiad. KOVÁCS Tamás, Budapest, Gondolat
Kiadó, 2009.

SOÓS László, A Nemzeti Munkavédelmi Szervezet létrehozása és tevékenységének első évei, 1921–1926, *Levéltári Szemle*, 1979/1–2, 277–291.

SŐREGI Zoltán, Egy felemás diverzánsakció. Szabadcsapatok Kárpátalján 1938 őszén, *Felderítő Szemle*, 2009/4, 148–156.

SŐREGI Zoltán, Adalékok a marseille-i merénylethez, *Archívnet*, 2013/4.
https://archivnet.hu/hadtortenet/adalekok_a_marseillei_merenylet_hatterehoz.html

SUBA János, Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920, *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 2008/18, 131–142.

SUBA János, A Nemzeti Hadsereg csendőralakulatai 1919–1921, *Közép-európai Közlemények*, 2015/4, 47–60.

SUBA János, Polgárőrség szervezése 1919–1921, *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 2018/56, 131–144.

SZABÓ Ferenc SJ, *Prohászka Ottokár élete és műve (1858–1927)*, Budapest, Szent István Társulat, 2007.

SZAKÁLY Sándor, *A magyar katonai felső vezetés, 1938–1945*, Budapest, Ister Kiadó, 2001.

SZAKÁLY Sándor, *Honvédség és tisztikar 1919–1947*, Budapest, Ister Kiadó, 2002.

SZAKÁLY Sándor, *Napló, naplószerű emlékirat, emlékirat? Shvoy Kálmán titkos naplója és emlékirata 1918–1945 nyomán a naplóíró felelősségéről és a forráskritika fontosságáról*, in *Emlékirat és történelem*, szerk. HORVÁTH Jenő – PRITZ Pál. Budapest, 2012. Magyar Történelmi Társulat – Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság. 82–98.

SZAKÁLY Sándor, *Az önálló magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás létrehozása 1918–1922*, in *A XIX–XX. századi magyar állam nemzetbiztonsági testületei*, szerk. BODA József – PARÁDI József, Budapest, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti

Tudományos Társaság–Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, 2014, 101–116.

SZAKÁLY Sándor, *A 2. vkf. osztály, Tanulmányok a magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás történetéről, 1918–1945*, Budapest, Magyar Napló Kiadó – VERITAS Történetkutató Intézet, 2015.

SZAKÁLY Sándor, *Az Evidenzbürotól az önálló magyar katonai hírszerzés megteremtéséig, Felderítő Szemle*, 2016/11, 64–74.

Szakmatörténeti szemelvények, forráskiad. BODA József – DOBÁK Imre – REGÉNYI Kund–SZILI László, Budapest, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, 2014.

SZÁSZ László, Bánffy Miklós. *Az erdélyi szellem arisztokratája*, Budapest, Magyar Művészeti Akadémia, 2020.

SZÁVAI Ferenc, *Az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlásának következményei. Az államutódlás vitás kérdései*, Pécs, Pro Pannonia Kiadó, 2004.

SZEKÉR Nóra, *A Magyar Közösség története*, PhD-értekezés, Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Történettudományi Doktori Iskola, 2009.

SZEKÉR Nóra, *Titkos társaság. A Magyar Testvéri Közösség Története*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2017.

SZERÉNYI Ildikó – VISZKET Zoltán, Buzgó Mócsing, az igazi Trebitsch, *Archívnet*, 2006/3.
http://www.archivnet.hu/kuriozumok/buzgo_mocsing_az_igazi_trebitsch.html

TAKÁCS Tibor, *Megfigyelt, kitelepített, megfigyelt. Mikecz Ödön és a politikai rendőrség 1951 után*, in *Honukban otthontalanok. Tanulmányok az 1951. évi budapesti kitelepítések történetéből*, szerk. GYARMATI György – PALASIK Mária, Budapest–Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – Kronosz Kiadó, 2018, 251–273.

Dmitar TASIĆ, *Paramilitarism in the Balkans. Yugoslavia, Bulgaria, and Albania, 1917–1924*, Oxford, Oxford University Press, 2020.

TÓTH Attila, *Piroska János élete és festészete*, Csongrád, Magánkiadás, 2009.

TÓTH Imre, *Egy polgári arisztokrata. Kánya Kálmán (1869–1945)*, Pécs, Kronosz Kiadó, 2016.

TÓTH Imre, *Két Anschluss között. Nyugat-Magyarország és Burgenland Wilsontól Hitlerig*, Budapest, Kronosz Kiadó, 2020.

TÓTH Tibor, *Manicheizmus*. Debecen, Zikkurat-Média Kft., 2002.

TÓTH Tibor, *A hungarista mozgalom emigrációtörténete az „Út és cél” és a „Hungarista Tájékoztató” című sajtótermékek tükrében*, PhD-értekezés, témavezető prof. dr. Szakály Sándor, Debreceni Egyetem Történettudományi Doktori Iskola, 2007.

TÓTH Tibor, *A hungarista mozgalom emigrációtörténete az „Út és cél” és a „Hungarista Tájékoztató” című sajtótermékek tükrében*, Debrecen, Debrecen University Press, 2008.

TÓTH Tibor, *Társadalmi problémák a vidéki Magyarországon és szociálpolitikai viták a törvényhozásban az 1930-as években*, Budapest, Gondolat Kiadó, 2018.

TÓTH Tibor, *A Forgotten Agricultural Modernization Program from the 1930s, in Agriculture and Rural Life in Finland and Hungary*, szerk. VARGA Zsuzsanna–Anssi HALMESVIRTA, Suomen Maatalousmuseo Sarka, Helsinki, 2018, 69–78.

TÓTH Tibor, A hungarista emigráció és 1956, *Acta Acadamiae Beregsasiensis*, 2018/1, 201–214.

TÓTH Tibor, A nemzetiszocialista Németország szociálpolitikája 1933-1939, *Debreceni Szemle*, 2018/3, 322–336.

TÓTH Tibor, Nagybirtok kontra kisbirtok. Politikai érdekütközés a hitbizományok felszámolása kapcsán az 1930-as évek közepén, *Agrártörténeti Szemle*, 2018/1–4, 131–139.

Giovanni A. TRAVAGLINO–Lisbeth DRURY, *The Secret Power of Criminal Organizations. A Social Psychological Approach*, Berlin, Springer, 2020.

TURBUCZ Dávid, *Horthy Miklós*, Budapest, Napvilág Kiadó, 2011.

TURBUCZ Dávid, *Horthy Miklós, a haditengerészti*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2022.

TURBUCZ Dávid, Horthy Miklós világképe és gondolkodásmódja az első világháborút követően, in *Trianon után. Politikai gondolkodás és történetírás*, szerk. HÖNICH Henrik, Budapest, Századvég Kiadó, 2022, 167–186.

UJSZÁSZY István, *Vallomások a holtak házából. Ujszászy István vezérőrnagynak, a 2. vkf. osztály és az Államvédelmi Központ vezetőjének az ÁVH fogságában írott feljegyzései*, forráskiad. HARASZTI György, KOVÁCS Zoltán András, SZITA Szabolcs, Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – Corvina Kiadó, 2007.

UJVÁRY Gábor, *„Egy európai formátumú államférfi”. Klebelsberg Kuno (1875–1932)*, Pécs, Kronosz Kiadó, 2014.

UNGVÁRY Krisztián, Egy magyar intézmény. A „Zsidókérdést Kutató Intézet” keletkezéséhez, in *Évkönyv 2003*, XI. Magyarország a jelenkorban, Budapest, 1956-os Intézet, 2003, 147–163.

UNGVÁRY Krisztián, *A Horthy-rendszer mérlege. Diszkrimináció, szociálpolitika és antiszemitizmus Magyarországon 1914–1944*, Pécs, Jelenkor Kiadó – Országos Széchenyi Könyvtár, 2012.

UNGVÁRY Krisztián, *Horthy Miklós. A kormányzó és felelőssége 1920–1945*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2020.

UNGVÁRY Krisztián, *Kiugrás a történelemből. Horthy Miklós a világpolitikai színpadán*, Budapest, Open Books, 2022.

Uğur Ümit ÜNGÖR, *Paramilitarism. Mass Violence in the Shadow of the State*, Oxford, Oxford University Press, 2020.

VÁGI Zoltán, Endre László. Fajvédelem és antiszemitizmus a közigazgatási gyakorlatban 1919–1944, in Tanulmányok a Holokausztról II., szerk. Randolph L. BRAHAM, Budapest, Balassi Kiadó, 2002, 81–154.

VAJDA Endre: *A posta története*, Budapest, Közlekedési és Dokumentációs Vállalat, 1967.

VARGA Krisztián, Az 1945 előtti politikai rendőrség Wayand Tibor detektívfelügyelő önvallomásaiban, *Betekintő*, 2009/1.

http://www.betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/2009_1_varga_k.pdf

VARGA Krisztián, *Ellenség a baloldalon. Politikai rendőrség a Horthy-korszakban*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2015.

VARGYAI Gyula, *A biatorbágyi merénylet. Merénylet a merénylet ellen*, Budapest, Hadtörténelmi Levéltár – Paktum Nyomdaipari Társaság, 2002.

VÁRY Albert, *A vörös uralom áldozatai Magyarországon*, Vác, A Váci Királyi Országos Fegyintézet Könyomdája, 1922.

VESZPRÉMY László Bernát, „Ne hagyjátok őket elcipelni!” Zadravecz István és a holokauszt, *Sapientiana*, 2016/1, 78–91.

VESZPRÉMY László Bernát, 1921. *A Horthy-rendszer megszilárdulásának története*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2021.

VONYÓ József, Jobboldali radikálisok Magyarországon 1919–1944. Tanulmányok, dokumentumok, Budapest, Kronosz Kiadó, 2012.

VONYÓ József, Gömbös Gyula, Budapest, Napvilág Kiadó, 2014.

VONYÓ József, Gömbös Gyula és a hatalom. Egy politikussá lett katonatiszt, Budapest, Kairosz Kiadó, 2018.

Robert G. L. WAITE, *Vanguard of Nazism The Free Corps Movement In Post-War Germany 1918–1923*, New York, W. W. Norton and Company, 1969.

Bernard WASSERSTEIN, *Az igazi Trebitsch. Az átváltozóművész*, ford. MOLNÁR György, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2016.

WAYAND Tibor, *Önvallatás. Wayand Tibor fogságban írt visszaemlékezései, 1945–1946*, forráskiad. VARGA Krisztián, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – Kronosz Kiadó, Budapest, 2019.

Thomas WIEDER, Genre fasciste. Dans les années 1920, Adolf Hitler était surveillé par les services français. La fiche rédigée sur le futur Führer dort dans une armoire des Archives nationales, *Le Monde*, 2009. november 20.

WINDISCH-GRAETZ Lajos, *Hősök és csirkefogók. Megélt történelem 1899–1964*, ford. NYIZSNYÁNSZKY Ferenc, Budapest, Athenaeum Kiadó, 2019.

ZADRAVECZ István, *Páter Zadravecz titkos naplója*, forráskiad. BORSÁNYI György, Kossuth Könyvkiadó, 1967.

ZAKAR József, Fajvédők az 1920-as évek Magyarországon, in *Tanulmányok a holokausztról V.*, szerk. Randolph L. BRAHAM, Budapest, Balassi Kiadó, 2011, 52–111.

ZEIDLER Miklós, *A revíziós gondolat*, Pozsony, Kalligram, 2009.

ZEIDLER Miklós, Külpolitika és revízió – Mindent vissza?, in *A Horthy-korszak vitatott kérdései*, Budapest, Kossuth Kiadó, 175–196.

ZINNER Tibor, Adatok a szélsőjobboldali egyesületek megalakulásának körülményeihez, *Történelmi Szemle*, 1979/3–4, 562–576.

ZINNER Tibor, Adatok az Ébredő Magyarok Egyesületének 1918. november – 1920. március közötti történetéhez, *Budapest Főváros Levéltára Közleményei*, 1978/1, 251–284.

ZINNER Tibor, Az egyesületek, pártok feloszlataása Budapestén 1945 és 1948 között 1., *Politika-Tudomány*, 1987/4, 60–77.; 2. rész: *Politika-Tudomány*, 1988/2, 76–88.

ZINNER Tibor, *Az ébredők fénykora, 1919–1923*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1989.

ZINNER Tibor, *Gyorstalpaló tanfolyam. A Büntetőbírói és Ügyész, majd Bírói és Államügyész Akadémia története előzményeivel és következményeivel*, Budapest, Nemzeti Emlékezet Bizottsága, 2022.

1919 és 1922 között számos rendőri jellegű katonai alakulat működött Magyarországon, melyek a polgárháborús erőszakból is kivették a részüket. Kevéssé ismert tény, de Budapesten foglalkozási alapon szervezett (postásokból, vasutasokból és egyetemi hallgatókból) karhatalmi, úgynevezett csendőrtartalék zászáljak is működtek. Igen érdekes és fontos rendvédelem- és hadtörténeti tény, és a posta-, a rendvédelem- és hadtörténet szoros kapcsolódási pontjaira mutat rá jól, hogy a Horthy-korszak első éveiben postás és vasutas karhatalom is működött, amely egyszerre volt a Nemzeti Hadsereg, később, 1922-től már Magyar Királyi Honvédség névre hallgató, új magyar haderő kiegészítő, rendőri jellegű szolgálatot ellátó alakulata, illetve a vasút és a posta fegyveres biztonsági őrsége, létesítményi rendőrsége. E karhatalmi formációk kevésbé éltek vissza hatalmukkal, és inkább szakmai munkát igyekeztek végezni, azonban a *fehérterror*nak nevezett, első világháború utáni magyarországi polgárháború és paramilitáris erőszakhullmának időszaka után a konszolidáció jegyében az ország különböző területein működő irreguláris katonai alakulatokat, nemzetvédelmi milíciákat, Bethlen István miniszterelnök kormánya lefegyverezte és regularizálta, illetve zavaros, a polgárháborús időkre visszavezethető rendvédelmi jellegű jogosítványukat megszüntették. Létrejött ugyanakkor a Belügyminisztérium irányítása alatt álló Nemzeti Munkvédelmi Szervezet nevű, elsősorban a sztrájkok és a munkásmozgalmi szervezkedések letörésére, illetve ezzel párhuzamosan üzembiztonsági feladatok ellátására szolgáló, önkéntes félkatonai organizáció – kissé anakronisztikusan mondhatnánk, egyfajta *fehér munkásőrség* –, melynek tagjait kézfegyverekkel szerelték fel, és szolgálatban intézkedési, valamint fegyverhasználati joguk a rendőrségével egyezett meg, ezért formálisan inkább rendőri, mint katonai alakulatsnak volt tekinthető. Nem hivatalosan, „befelé” azonban a haderő rejtett, tartalékos jellegű, bár csekély harcértékű kiegészítő alakulataként is funkcionált, soraiba pedig sok veterán ellenforradalmárt integráltak, és személyi állománya nem kis részben a volt foglalkozási alapon szervezett, vasúti, posta is egyetemi karhatalmi alakulatok bázisán is nyugodott, tehát ezek utódszervének is tekinthető.